

[Ημερομηνία]

[Τίτλος εγγράφου]

[Υπότιτλος εγγράφου]

Manos
[ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1. Ιστορικό της Κρίσης και της Τρέχουσας Κατάστασης	1
1.2. Σκοπός Εργασίας.....	3
1.3. Μεθοδολογία Εργασίας.....	3
2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.....	4
2.1. Εισαγωγή.....	4
2.2. Η Απασχόληση & Ανεργία των Νέων εν Καιρό Οικονομικής Κρίσης	5
3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	14
3.1. Εισαγωγή.....	14
3.2. Οι Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στην Εκπαίδευση των Νέων.....	15
3.3. Οι Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στη Λειτουργία των Σχολικών Μονάδων	18
4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	20
4.1. Εισαγωγή.....	20
4.2. Η Ψυχική Υγεία των Νέων εν Καιρό Οικονομικής Κρίσης	20
4.3. Οι Καθοριστικοί Παράγοντες της Ψυχικής Υγείας των Νέων.....	22
4.4. Παράγοντες του Τρόπου Ζωής: Ναρκωτικά, Αλκοόλ, Καπνός, Κακή Διατροφή & Σωματική Αδράνεια	24
5. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.....	25
5.1. Εισαγωγή.....	25
5.2. Κοινωνική Συνοχή: Ενδοοικογενειακές Εντάσεις και Ενδοοικογενειακή Βία ..	25

5.3. Κοινωνικό Κεφάλαιο	26
5.4. Κοινωνικός Αποκλεισμός	27
5.5. Αποτελέσματα Ευημερίας των Νέων: Ιθαγένεια και Πολιτική Δέσμευση.....	28
6. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ EUROSTAT	29
6.1. Εισαγωγή	29
6.2. Εργασία	29
6.3. Υγεία.....	32
6.4. Απασχόληση και ανεργία	35
6.5. Έλληνες κάτω από το όριο της φτώχειας	39
7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	42
7.1. Εισαγωγή.....	42
7.2. Ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις.....	42
7.3. Σχεδιασμός ερωτηματολογίου	43
7.4. Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας.....	43
7.4.1. Πληθυσμός της έρευνας.....	43
7.4.2. Δείγμα της έρευνας και δημογραφικά χαρακτηριστικά	45
7.5. Επεξεργασία δεδομένων	50
8. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ	51
8.1. Εισαγωγή.....	51
8.2. Γενικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους νέους.....	51
8.3. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση	54
8.4. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία.....	60
8.5. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας	63
9. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ	65
9.1. Εισαγωγή.....	65
9.2. Ηλικία	65

9.3. Φύλο	66
9.4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	66
9.5. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα	67
9.6. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα.....	67
10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....	69
10.1. Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους	69
10.2. Συμπεράσματα εμπειρικού μέρους	71
10.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ	92
Γ.1. Ηλικία	92
Γ.1.1. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη	92
Γ.1.2. Αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση.....	93
Γ.1.3. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	95
Γ.1.4. Διάθεση για μετανάστευση στο εξωτερικό λόγω οικονομικής κρίσης	97
Γ.1.5. Αρνητικός βαθμός οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων	98
Γ.2. Φύλο.....	99
Γ.3. Εκπαιδευτικό επίπεδο.....	100
Γ.3.1. Αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση.....	100
Γ.3.2. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	101

Γ.3.3. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας	102
Γ.4. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα.....	104
Γ.5. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	104
Γ.5.1. Πιέσεις λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια.....	104
Γ.5.2. Εργασία παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης	106
9.5.3. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές	107
Γ.5.4. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες	109

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 6.1. Διαχρονική εξέλιξη των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας	29
Διάγραμμα 6.2. Διαχρονική εξέλιξη των ετήσιων αμοιβών εργαζομένων (ανά εργαζόμενο σε ευρώ)	30
Διάγραμμα 6.3. Διαχρονική εξέλιξη των ετήσιων αμοιβών εργαζομένων (€ ανά ώρα εργασίας)	31
Διάγραμμα 6.4. Διαχρονική εξέλιξη των μισθών και αμοιβών (ως ποσοστό επί του ΑΕΠ).....	32
Διάγραμμα 6.5. Διαχρονική εξέλιξη του αριθμού γιατρών στην Ελλάδα.....	33
Διάγραμμα 6.6. Αναλογία κατοίκων ανά ένα ιατρό.....	33
Διάγραμμα 6.7. Διαχρονική εξέλιξη αριθμού νοσοκομειακών κρεβατιών στην Ελλάδα	34
Διάγραμμα 6.8. Διαχρονική εξέλιξη διαθέσιμα νοσοκομειακών κρεβατιών ανά 100.000 κατοίκους	35
Διάγραμμα 6.9. Διαχρονική εξέλιξη απασχόλησης (15-34 ετών)	36
Διάγραμμα 6.10. Διαχρονική εξέλιξη απασχόλησης ανά φύλο (15-34 ετών)	37
Διάγραμμα 6.11. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού	38
Διάγραμμα 6.12. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας ως ποσοστά του συνολικού πληθυσμού ανά φύλο.....	38
Διάγραμμα 6.13. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού	39
Διάγραμμα 6.14. Διαχρονική εξέλιξη αριθμού ατόμων με ρίσκο κάτω από το όριο της φτώχειας (σύνολο).....	40

Διάγραμμα 6.15. Διαχρονική εξέλιξη αριθμού ατόμων με ρίσκο κάτω από το όριο της φτώχειας (ανά φύλο).....	41
Διάγραμμα Γ.1. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη	93
Διάγραμμα Γ.2. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση	95
Διάγραμμα Γ.3. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	96
Διάγραμμα Γ.4. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη	98
Διάγραμμα Γ.5. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων	99
Διάγραμμα Γ.6. Συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση	101
Διάγραμμα Γ.7. Συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	102
Διάγραμμα Γ.8. Συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας	104
Διάγραμμα Γ.9. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και των πιέσεων λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια	105
Διάγραμμα Γ.10. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης.....	107
Διάγραμμα Γ.11. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές	108

Διάγραμμα Γ.12. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες 110

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 7.1. Πρώτο στάδιο προσδιορισμού του πληθυσμού της έρευνας – Προσδιορισμός πληθυσμού Ελλήνων ηλικίας 18-34 ετών	44
Πίνακας 7.2. Δεύτερο στάδιο προσδιορισμού του πληθυσμού της έρευνας – Προσδιορισμός Ελλήνων με πρόσβαση στο διαδίκτυο	45
Πίνακας 7.3. Τελικό στάδιο προσδιορισμού του πληθυσμού της έρευνας.....	45
Πίνακας Γ.1. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας	92
Πίνακας Γ.2. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη.....	92
Πίνακας Γ.3. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη.....	92
Πίνακας Γ.4. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη	93
Πίνακας Γ.5. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας	93
Πίνακας Γ.6. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση.....	94
Πίνακας Γ.7. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση	94
Πίνακας Γ.8. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση	94
Πίνακας Γ.9. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας	95
Πίνακας Γ.10. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	95
Πίνακας Γ.11. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος.....	96
Πίνακας Γ.12. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	96
Πίνακας Γ.13. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας	97

Πίνακας Γ.14. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη.....	97
Πίνακας Γ.15. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη.....	97
Πίνακας Γ.16. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη	97
Πίνακας Γ.17. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας	98
Πίνακας Γ.18. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων	98
Πίνακας Γ.19. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων	99
Πίνακας Γ.20. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων	99
Πίνακας Γ.21. Έλεγχος συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση	100
Πίνακας Γ.22. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση.....	100
Πίνακας Γ.23. Έλεγχος συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	101
Πίνακας Γ.24. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος	102
Πίνακας Γ.25. Έλεγχος συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας	103
Πίνακας Γ.26. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας	103

Πίνακας Γ.27. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και των πιέσεων λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια.....	104
Πίνακας Γ.28. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και των πιέσεων λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια.....	105
Πίνακας Γ.29. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης	106
Πίνακας Γ.30. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης	106
Πίνακας Γ.31. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές	107
Πίνακας Γ.32. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές.....	108
Πίνακας Γ.33. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες	109
Πίνακας Γ.34. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες	109

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό της Κρίσης και της Τρέχουσας Κατάστασης

Τα τελευταία χρόνια η οικονομική κρίση εξαπλώθηκε από τις Η.Π.Α. και τη Δυτική Ευρώπη σε μεγάλο μέρος του αναπτυσσόμενου κόσμου. Παρόλο που τα αποτελέσματα ήταν ανομοιογενή, πολύ λίγες χώρες έχουν παραμείνει «ατιμώρητες» από τα χτυπήματα της φθίνουσας ζήτησης για εξαγωγές, τη μείωση των εμβασμάτων, τις μειωμένες ευκαιρίες για τους διακινούμενους εργαζόμενους και τη μείωση των προϋπολογισμών βοήθειας. Είναι πλέον σαφές ότι ο αντίκτυπος στις αναπτυσσόμενες χώρες της ύφεσης του πλουσιότερου κόσμου εκτείνεται σημαντικά πέρα από τις απώλειες εξαγωγών και τη σχετική απώλεια θέσεων εργασίας, καθώς η κατανάλωση στο Βορρά μειώθηκε. Οι επιχειρήσεις του άτυπου τομέα που προμήθευαν ή εξυπηρέτησαν αυτές τις βιομηχανίες που προσανατολίζονται προς τις εξαγωγές και οι εργαζόμενοι τους έχουν υποφέρει από την ύφεση. Οι νέοι τείνουν να αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού στον τομέα των εξαγωγών μεταποίησης και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να έχουν πληγεί σοβαρά από την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Επιπλέον, όπου η ανεργία των νέων είναι υψηλή, οι νέοι συχνά υπερ-εκπροσωπούνται στον ανεπίσημο τομέα και, ως εκ τούτου, είναι ευάλωτοι στις επιπτώσεις που έχουν επί του θέματος οι ανεπίσημες επιχειρήσεις (Horn, 2016).

Στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες και για τους περισσότερους φτωχούς, οι επιδράσεις της αύξησης των τιμών των τροφίμων και των καυσίμων υπερέβαιναν κατά πολύ τα αποτελέσματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης (Hossain et al., 2015). Αυτά έχουν επιδεινώσει την ήδη εξαιρετικά την επισφαλή ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων, για τους οποίους ο αγώνας για επιβίωση αποτελεί μόνιμη κρίση. Εκτός από την παγκόσμια τριπλή (τροφική, οικονομική και χρηματοπιστωτική) κρίση, πολλές χώρες αντιμετωπίζουν ή έχουν αντιμετωπίσει κατά την περίοδο της κρίσης πρόσθετες τοπικές διαταραχές, που σχετίζονται με δυσμενείς καιρικές συνθήκες, όπως πλημμύρες (π.χ. ο ιός H1N1 στο Μεξικό), οι οποίες έχουν επιδεινώσει

τις συνέπειες των τροφίμων, της ενέργειας και των χρηματοπιστωτικών κρίσεων (Horn, 2016).

Αν και οι τιμές των τροφίμων έχουν μειωθεί από το υψηλό επίπεδο του 2008, πολλοί παραμένουν πολύ πάνω από το μέσο όρο των 10 ετών. Σε ορισμένες χώρες, οι τιμές των τροφίμων δεν είναι σημαντικά χαμηλότερες από το ανώτατο όριο τους το 2008 (Hossain et al., 2015) και σε μερικές, αναμένεται να αυξηθούν ξανά (Branigan et al., 2017). Ομοίως, η τιμή του πετρελαίου παραμένει 54% πάνω από τον μέσο όρο των 10 ετών και οι τιμές των καυσίμων είναι ταυτόχρονα υψηλές σε πολλές χώρες. Αυτό σημαίνει ότι, ακόμη και όταν οι μακροοικονομικοί δείκτες δείχνουν ανάκαμψη, για τους φτωχούς είναι μια μακρά, βαθιά και συνεχιζόμενη κρίση (Mendoza and Torres, 2015).

Η κρίση έχει αφήσει πολλές αναπτυσσόμενες χώρες με μια μεγάλη «τρύπα» στα οικονομικά τους, που προέρχεται τόσο από την πτώση των εσόδων από τις εξαγωγές όσο και από τα δημοσιονομικά ελλείμματα, τα οποία χρηματοδότησαν δέσμες αντι-κυκλικών κινήτρων. Η εκπαίδευση και η κοινωνική προστασία έχουν επηρεαστεί ιδιαίτερα, όπως και οι επενδύσεις στη γεωργία και τις υποδομές. Η εξέταση των αλλαγών στα επίπεδα και τη σύνθεση των κοινωνικών δαπανών και στα προγράμματα άμεσης ωφέλειας για τους νέους κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης και της περιόδου αποκατάστασης ήταν εκτός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας έκθεσης και τα αναθεωρημένα στοιχεία δεν διαχωρίστηκαν επαρκώς για να εξαχθούν συμπεράσματα για παρελθούσες κρίσεις. Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι τα προγράμματα που ωφελούν τις σχετικά μικρές και ή στιγματισμένες μειονεκτούσες ομάδες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε ένα πλαίσιο δημοσιονομικής στενότητας. Ακόμη και όταν οι νέοι ως ομάδα δεν είναι ιδιαίτερα μειονεκτούντες από τις επιπτώσεις της κρίσης, ειδικές ομάδες ενδέχεται να επηρεαστούν σοβαρά από περικοπές αυτού του είδους και αυτό πρέπει να παρακολουθείται (Mendoza and Torres, 2015).

1.2. Σκοπός Εργασίας

1.3. Μεθοδολογία Εργασίας

2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

2.1. Εισαγωγή

Ένας από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους οι οικονομικές κρίσεις πλήττουν τους νέους είναι η αρνητική επίδραση στις ευκαιρίες απασχόλησης καθώς και οι στρατηγικές αντιμετώπισης της εργασίας που αναλαμβάνουν να προσπαθήσουν να πετύχουν. Ένα ισχυρό μέρος τεκμηρίων υποδεικνύουν ότι οι νέοι σήμερα φέρουν ιδιαίτερα το κύριο βάρος των οικονομικών κρίσεων και των επιπτώσεων της επιβράδυνσης στην αγορά εργασίας. Το οικονομικό σοκ δεν επηρεάζει μόνο τους νέους που βρίσκονται ήδη στην αγορά εργασίας, αλλά δημιουργούν επίσης σημαντικές δυσκολίες για μια νέα γενιά εισερχομένων απασχολούμενων στην αγορά εργασίας, καθώς ξεκινούν τη μετάβασή τους από το σχολείο σε αυτή (ILO, 2008).

Οι αναθεωρημένες αποδείξεις αποκαλύπτουν, επίσης, ότι οι νέοι είναι πολύ πιθανό να υποστούν επιδείνωση στις συνθήκες απασχόλησης τους κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, καθώς πολλοί αναγκάζονται να αναζητήσουν καταφύγιο στην άτυπη και λιγότερο ασφαλή απασχόληση. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να οδηγήσει σε υποτίμηση των δεξιοτήτων και σε χαμηλότερα εισοδήματα για τους νέους, καθυστερώντας έτσι τη μετάβαση στην ενηλικίωση, με επακόλουθη μείωση της κοινωνικής ευημερίας. Αυτή η ενότητα εξετάζει λεπτομερέστερα αυτά τα θέματα, αναλύοντας τα διαθέσιμα στοιχεία από τις οικονομικές κρίσεις του παρελθόντος και τα αναδυόμενα στοιχεία από αυτήν. Τα ζητήματα που εξετάζονται περιλαμβάνουν τον κίνδυνο της ανεργίας, τις μεταβολές των μορφών απασχόλησης και της ποιότητας της εργασίας και τις στρατηγικές αντιμετώπισης. Αυτή η ενότητα εξετάζει, επίσης, μερικές από τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της ανεργίας των νέων (ILO, 2008).

2.2. Η Απασχόληση & Ανεργία των Νέων εν Καιρό Οικονομικής Κρίσης

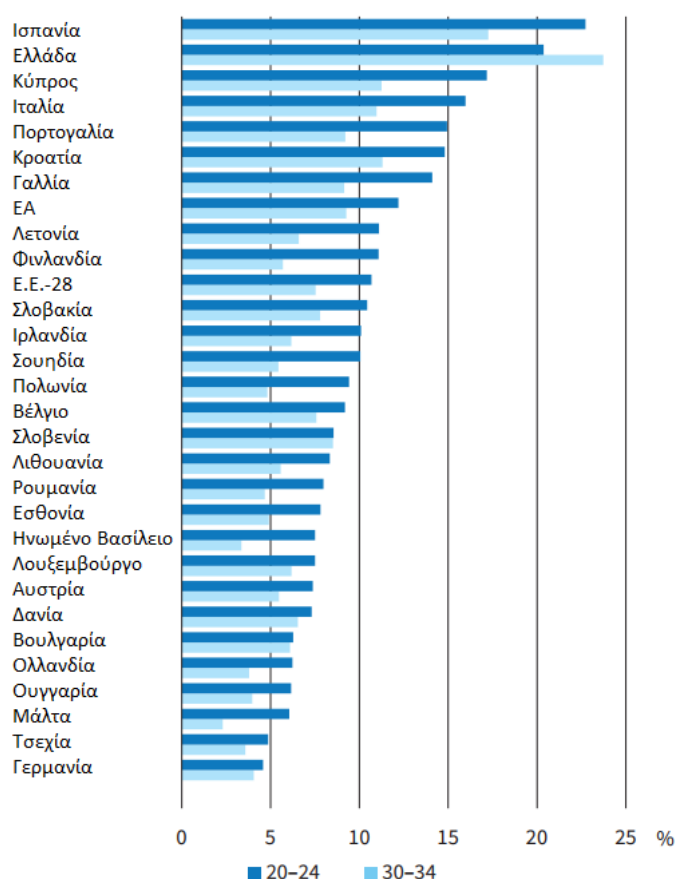
Είναι γνωστό στους ειδήμονες της αγοράς εργασίας ότι το ποσοστό ανεργίας των νέων δεν είναι κατάλληλο για να περιγράψει την κατάσταση της αγοράς εργασίας τους. Τα ποσοστά δραστηριότητας στην αγορά εργασίας της ηλικιακής ομάδας 15-24 ετών, της ηλικιακής ομάδας που συνήθως αναφέρεται ως νεολαία, είναι γενικά χαμηλά και ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό ανάλογα με την ηλικία, καθώς και μεταξύ των χωρών. Είναι, επίσης, μια ομάδα πολύ ετερογενής. Η ομάδα των ατόμων ηλικίας 15-19 ετών είναι κυρίως φοιτητές με πολύ χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας ακόμη και πριν από την οικονομική κρίση, ιδίως σε χώρες που πλήττονται περισσότερο από αυτή. Αυτό είναι ως επί το πλείστον καλό, καθώς η πλειοψηφία συνεχίζει τη δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά δραστηριότητας της ηλικιακής ομάδας 20-24 ετών είναι υψηλότερα, αν και πολλοί νέοι σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα εξακολουθούν να σπουδάζουν στην τριτοβάθμια ή μετα-δευτεροβάθμια ή μη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για όσους έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευσή τους και ψάχνουν για δουλειά, η ανεργία είναι ενοχλητική, αλλά σε πολλές χώρες οι σπουδαστές αρχίζουν να εργάζονται ήδη κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, ενισχύοντας έτσι τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας (Egan et al., 2015).

Για τους λόγους αυτούς και επειδή τα ποσοστά δραστηριότητας για τη νεολαία ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των χωρών, είναι χρήσιμο να εξετάσουμε τους δείκτες ανεργίας, δηλαδή την ανεργία στον συνολικό πληθυσμό για τις νεότερες ηλικιακές ομάδες, ώστε να αποκτήσουμε μια σαφέστερη εικόνα της ανεργίας των νέων (Εικόνα 1). Στις χώρες της περιφέρειας της ζώνης του ευρώ, όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, η ανεργία των νέων είναι υψηλότερη, με διπλάσιους δείκτες ανεργίας (ακόμη και στη Γαλλία). Ωστόσο, υπάρχουν πολλές άλλες χώρες με πολύ πιο μέτρια ποσοστά. Η Γερμανία ξεχωρίζει με τη χαμηλότερη ανεργία των νέων, είτε υπολογίζεται με το ρυθμό είτε με την αναλογία (Egan et al., 2015).

Ο δείκτης ανεργίας δείχνει πόσα άτομα από μια συγκεκριμένη ομάδα είναι άνεργα, ενώ το ποσοστό ανεργίας απαντά στο ερώτημα πόσοι από αυτούς που συμμετέχουν στην αγορά εργασίας είναι άνεργοι. Ο λόγος δείχνει τη συνολική

επίπτωση των ατόμων που είναι απογοητευμένοι, επειδή δεν μπορούν να βρουν δουλειά, ενώ το ποσοστό δείχνει την επίπτωση των αιτούντων εργασία σε μια δυνητικά πολύ μικρότερη ομάδα. Επομένως, αναμένεται μόνο ότι το ποσοστό ανεργίας είναι πολύ υψηλότερο από το ποσοστό ανεργίας, αλλά ο υψηλότερος αριθμός χρησιμοποιείται περισσότερο στον πολιτικό λόγο, καθώς είναι πολύ πιο χρήσιμο να υποστηριχθούν οι προσκλήσεις για πολιτικές δράσεις (Kokkevi et al., 2014).

Γράφημα 1. Ποσοστά ανεργίας για τις ηλικιακές ομάδες 20-24 και 30-34

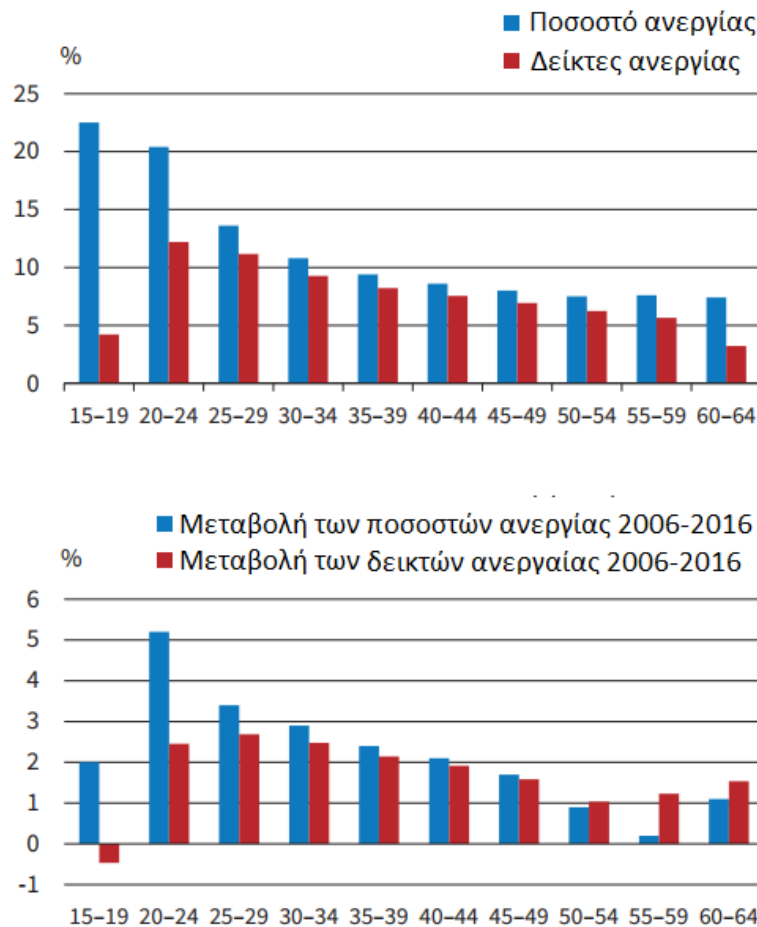
ΠΗΓΗ: Kokkevi et al. (2014)

Το Γράφημα 1 μας δίνει ως συμπέρασμα ότι η υψηλή ανεργία δεν περιορίζεται στις ηλικιακές ομάδες. Στις περισσότερες χώρες, ο δείκτης ανεργίας των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών, δηλαδή εκείνων των δέκα ετών μεγαλύτερων από την τυπική ηλικιακή ομάδα (15-24 ετών), είναι κάπως χαμηλότερος από τα αντίστοιχα ποσοστά για τους νεότερους. Στην πραγματικότητα, στην Ελλάδα, μεγαλύτερο

ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών είναι σήμερα άνεργο από ότι στην περίπτωση της ομάδας 20-24 ετών (Kokkevi et al., 2014).

Εάν εξετάσει κανείς τις μεταβολές των ποσοστών ανεργίας για τις διάφορες ομάδες, κατά την περίοδο 2006-2016 στη ζώνη του ευρώ συνολικά, τα ποσοστά αυξήθηκαν περισσότερο για την ηλικιακή ομάδα 20-24 ετών και 25-29 ετών. Το πρώτο γράφημα του Γραφήματος 2 δείχνει το επίπεδο της ανεργίας σε ποσοστό και σε αναλογία για το έτος 2016. Είναι φανερό ότι η διαφορά μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι μεγαλύτερη και στα δύο άκρα της ηλικιακής κλίμακας, διότι τόσο οι νέοι όσο και οι ηλικιωμένοι (άνω των 55 ετών) έχουν χαμηλά ποσοστά συμμετοχής. Το δεύτερο γράφημα του Γραφήματος 2 δείχνει την αλλαγή πάνω από τα δέκα έτη για την περίοδο 2006-2016. Η ηλικιακή ομάδα των 15-19 ετών δείχνει πώς το ποσοστό ανεργίας μπορεί να είναι παραπλανητικό, δεδομένου ότι για αυτή την ηλικιακή ομάδα αυξήθηκε το ποσοστό εγγραφής στην εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να μειωθεί ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν εργασία, γεγονός που μεταφράζεται σε χαμηλότερο λόγο, αλλά το ποσοστό εγγεγραμμένης ανεργίας αυξήθηκε, επειδή σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα εργάζονται λιγότερα άτομα. Για τα άτομα ηλικίας 20-24 ετών, η διαφορά μεταξύ ποσοστού και αναλογίας είναι επίσης μεγάλη, αλλά, όπως και για τις άλλες ομάδες, τα δύο σημεία εντοπίζονται στην ίδια κατεύθυνση. Γίνεται ακόμα σαφές ότι ο δείκτης ανεργίας έχει αυξηθεί περισσότερο για τα άτομα ηλικίας 25-29 ετών και ότι υπάρχουν ελάχιστες διαφορές στην αύξηση μεταξύ των 30 και 39 ετών (Kokkevi et al., 2014).

Γράφημα 2. Ποσοστά και αναλογίες ανεργίας για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες στην Ευρωζώνη, 2016

ΠΗΓΗ: Kokkevi et al. (2014)

Το γεγονός ότι οι δείκτες και τα ποσοστά ανεργίας της ηλικιακής ομάδας 15-24 ετών είναι υψηλότερος από τους εργαζόμενους της πρώτης ηλικίας δεν προκαλεί έκπληξη. Ακόμη και αν τα ποσοστά πρόσληψης ήταν ίσα μεταξύ των δυο ηλικιακών ομάδων, η ομάδα ηλικίας 15-24 ετών έχει μια σταθερή ροή, όπου τα άτομα εισέρχονται από το εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον, μια γενική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας θα επηρεάσει τους νέους που δραστηριοποιούνται στην αγορά εργασίας περισσότερο από ότι τις ηλικιωμένες ομάδες. Επιπλέον, το ποσοστό ανεργίας των νέων εξαρτάται σχετικά περισσότερο από το γενικό επίπεδο των νέων προσλήψεων σε σχέση με τον αριθμό των ανέργων (Galanaki, 2015a).

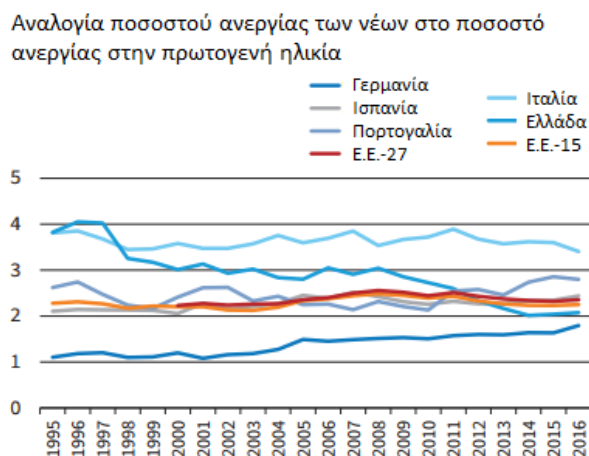
Έτσι, αν και η ανεργία των νέων είναι υψηλότερη από τη μέση ανεργία, ο λόγος των δύο παραμένει σχετικά σταθερός στις περισσότερες χώρες τις τελευταίες

δύο δεκαετίες (Γράφημα 3, πρώτο γράφημα). Η μόνη σαφής αλλαγή ήταν η μείωση των διαφορών μεταξύ τους. Επιπλέον, δεν υπάρχει σχεδόν καμία συσχέτιση μεταξύ του συνολικού ποσοστού απασχόλησης και του δείκτη (Σχήμα 3, δεύτερο γράφημα). Στην περίπτωση της Ισπανίας, ο δείκτης μεταξύ του ποσοστού ανεργίας των νέων και του ποσοστού ανεργίας του εργατικού δυναμικού της πρώτης ηλικίας ήταν σταθερός σε περίπου 2,5, με το ποσοστό απασχόλησης να ανέρχεται σε 10% ή 20%. Ο αριθμός 2,5 υποδηλώνει ότι αν το συνολικό ποσοστό ανεργίας κυμανθεί από 10% σε 20%, το ποσοστό ανεργίας των νέων θα μεταβληθεί από 25% σε 50%. Η απόλυτη αύξηση θα ήταν επομένως πολύ μεγαλύτερη και προς τις δύο κατευθύνσεις, καθώς η συνολική ανεργία μειώνεται, άρα και η ανεργία των νέων μειώνεται περισσότερο (Galanaki, 2015a).

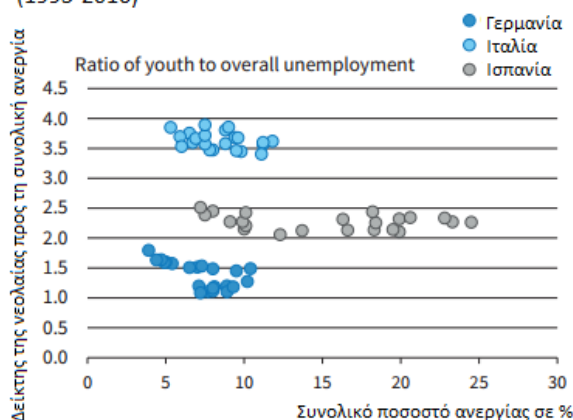
Τα διάσπαρτα σχήματα στο δεύτερο γράφημα του Γραφήματος 3 για τις τρεις χώρες που έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση δείχνουν ότι ο λόγος της νεολαίας προς τη συνολική ανεργία μειώνεται ελαφρώς καθώς αυξάνεται η συνολική ανεργία. Ωστόσο, υπάρχουν λίγες παρατηρήσεις για να αποφασιστεί εάν πρόκειται για ένα γενικό φαινόμενο (Galanaki, 2015b).

Εάν ο λόγος της νεολαίας προς τη συνολική ανεργία είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό ένα και είναι σχεδόν σταθερός, θα περίμενε κανείς ότι οποιαδήποτε αύξηση του συνολικού ποσοστού ανεργίας θα πρέπει να συνδέεται με μια ακόμα μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας των νέων και αντίστροφα. Δεν πρέπει λοιπόν να προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι τα ποσοστά ανεργίας των νέων αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης και ότι μειώθηκαν ταχύτερα από ότι η συνολική ανεργία στις χώρες που αντιμετωπίζουν περισσότερο την οικονομική κρίση (Galanaki, 2015b).

Γράφημα 3. Ποσοστά ανεργίας των νέων σε σχέση με το ποσοστό των ατόμων της πρωταρχικής ηλικίας (25-54 ετών)

Σύνδεση μεταξύ του ποσοστού ανεργίας στην πρωτογενή ηλικία και του ποσοστού ανεργίας των νέων στο ποσοστό ανεργίας στην πρωτοβάθμια ηλικία (1995-2016)

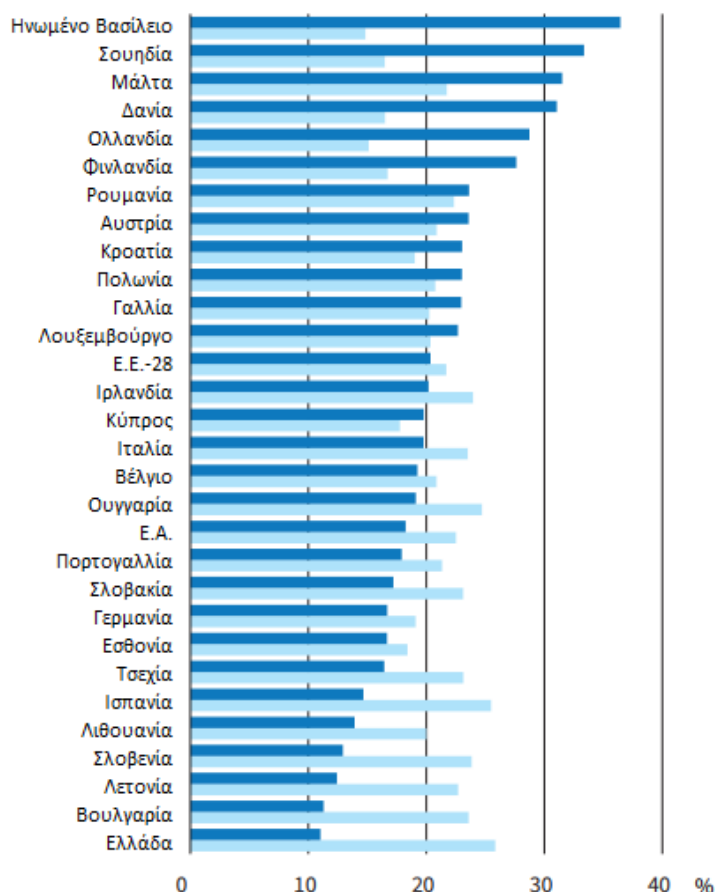

ΠΗΓΗ: Galanaki (2015b)

Οι δείκτες και τα ποσοστά ανεργίας είναι χρήσιμοι για τη σύγκριση της κατάστασης μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, όταν διαφοροποιείται το μέγεθος του πληθυσμού κάθε ομάδας. Ωστόσο, από την άποψη της δημόσιας πολιτικής, αυτό που έχει σημασία είναι το απόλυτο μέγεθος της ανεργίας και το μέρος των νεότερων ομάδων που παίζουν στο συνολικό φαινόμενο. Η εξέταση του επιπέδου της ανεργίας σε απόλυτες τιμές δίνει μια κάπως διαφορετική εικόνα. Στις χώρες με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας των νέων, ο αριθμός των ανέργων νέων είναι μικρότερος από το 20% του συνολικού αριθμού των ανέργων (Γράφημα 4). Στην Ελλάδα και την Ισπανία, οι άνεργοι ηλικίας 35-44 ετών αποτελούν ουσιαστικά μεγάλο ποσοστό της συνολικής

ανεργίας. Από την άλλη πλευρά, η Βρετανία και η Σουηδία είναι χώρες με μεγάλο μερίδιο συμμετοχής νέων στη συνολική απασχόληση (Casado et al., 2015).

Γράφημα 4. μερίδιο της συνολικής ανεργίας της ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών

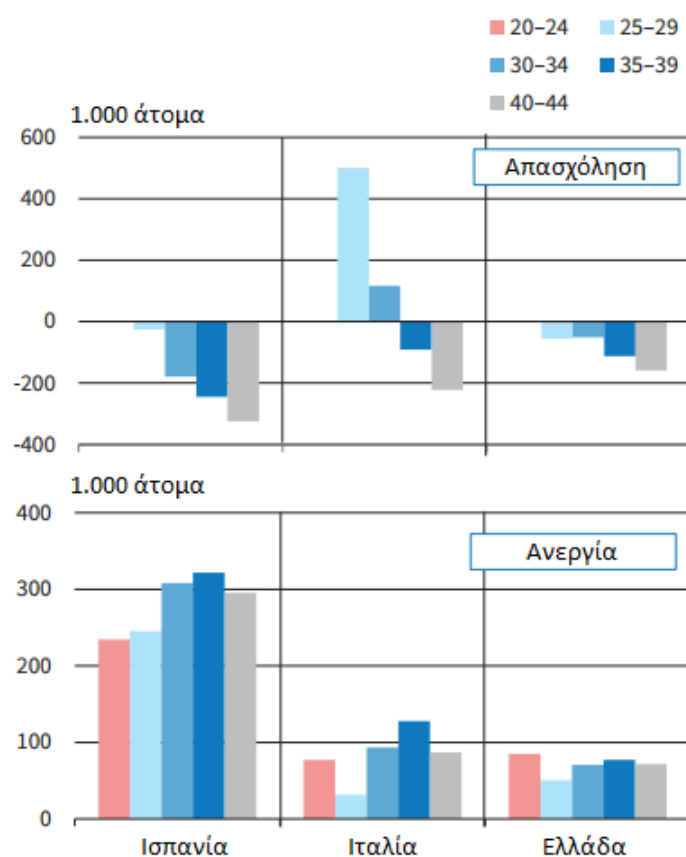
ΠΗΓΗ: Casado et al. (2015)

Έχει επίσης ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι διαφορετικές ηλικιακές ομάδες προχώρησαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας από το 2006 έως το 2016, όσον αφορά τις απόλυτες αλλαγές στην απασχόληση και την ανεργία. Κοιτάζοντας πρώτα τις μεταβολές στην απασχόληση το 2006, υπάρχουν λίγες ενδείξεις ότι έχουν χειροτερέψει οι νεότερες ηλικιακές ομάδες (Γράφημα 5, πρώτο γράφημα). Στην περίπτωση της Ιταλίας και της Ελλάδας, η νεότερη ηλικιακή ομάδα (άτομα ηλικίας 25-29 ετών), δεν είναι αξιόπιστα λόγω των σχετικά μικρότερων ποσοστών συμμετοχής στην αγορά εργασίας αυτής της ηλικιακής ομάδας. Στην

Ισπανία, τα ποσοστά συμμετοχής των ατόμων 25-29 ετών συμπίπτουν σχεδόν με αυτά του συνολικού εργατικού δυναμικού της νεότερης ηλικίας (Casado et al., 2015).

Όσον αφορά τους αριθμούς απασχόλησης, δεν έχει νόημα να συμπεριληφθεί η ομάδα των ατόμων ηλικίας 20-24 ετών. Όπως προαναφέρθηκε, η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας είναι πολύ χαμηλή. Το γεγονός αυτό λειτουργεί προς όφελός όταν εξετάζεται η αλλαγή στον αριθμό των ανέργων (Γράφημα 5, δεύτερο γράφημα). Η εξέταση των ατόμων ηλικίας 20-24 ετών το 2006 δίνει ένα σχετικά μικρό απόλυτο αριθμό ανέργων, λόγω των χαμηλών ποσοστών συμμετοχής. Ως εκ τούτου, η αλλαγή στον αριθμό των ανέργων είναι ένα ανώτατο όριο για την αλλαγή που θα είχε εάν αυτή η ομάδα ήταν εξίσου δραστήρια στην αγορά εργασίας, όπως η ηλικιωμένη ομάδα. Το ίδιο ισχύει για τα άτομα ηλικίας 25-29 ετών στην Ιταλία και την Ελλάδα. Και πάλι, αν κοιτάξουμε τις ομάδες των χωρών, δεν είναι σαφές ότι η νεότερη ομάδα είναι περισσότερο εκτεθειμένη από την οικονομική κρίση σε απόλυτους όρους.

Γράφημα 5. Αλλαγές στην απασχόληση και την ανεργία για διαφορετικές ομάδες, 2006-2016

ΠΗΓΗ: ECB (2016)

Μέρος του προτύπου που παρατηρείται στο Γράφημα 5 (δεύτερο γράφημα) οφείλεται σε κάποια κινητικότητα κυρίως των νέων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την Ελλάδα και σε πολύ μικρότερο βαθμό για την Ισπανία και την Ιταλία. Ωστόσο, εξετάζοντας την περίοδο 2006-2011 πριν από την κινητικότητα που σημειώθηκε, αποκαλύπτει περίπου το ίδιο πρότυπο.

Τέλος, είναι ενδιαφέρον να εξετάσουμε την ανεργία των νέων σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς η πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων στοχεύει ρητά στις περιφέρειες. Το Γράφημα 4 υπογράμμισε ότι ορισμένες χώρες με χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας της νεολαίας έχουν μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική απασχόληση. Τα κονδύλια που προέρχονται από την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων περιορίστηκαν στις περιφέρειες, με τα ποσοστά ανεργίας των νέων το 2005 να υπερβαίνουν το 25%. Με αυτόν τον κανόνα, ορισμένες περιφέρειες όπου το ποσοστό της νεολαίας στη συνολική ανεργία ήταν υψηλό δεν θα πληρούσαν τις προϋποθέσεις.

3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

3.1. Εισαγωγή

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η οικονομική σταθερότητα φαίνεται να είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που στηρίζουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες των νέων. Οι Skoufias και Parker (2002) παραθέτουν μια μελέτη 18 χωρών από τους Behrman et al., γεγονός που δείχνει ότι οι ασταθείς όροι του εμπορίου και το ΑΕΠ συνδέονται με την επιβράδυνση των σχολικών εγγραφών στις ενδιαφερόμενες χώρες. Στο επίπεδο των μεμονωμένων νοικοκυριών, τα στοιχεία δείχνουν τα περισσότερα κράτη παρουσιάζουν ασταθή εισοδήματα και ότι η απασχόληση συχνά οδηγεί σε μειωμένες εγγραφές στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Skoufias και Parker, 2002). Έτσι, η οικονομική κρίση είναι πιθανό να έχει οδηγήσει σε μειωμένη συμμετοχή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μεταξύ εφήβων σε νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν μειωμένο εισόδημα. Η βιβλιογραφία σχετικά με τις συνέπειες των κραδασμών στα παιδιά (π.χ. Harper et al., 2009) υποδηλώνει ότι η ποιότητα της σχολικής φοίτησης μπορεί επίσης να μειωθεί κατά τη διάρκεια και μετά τις κρίσεις, εάν μειωθούν οι προϋπολογισμοί για την δημόσια εκπαίδευση. Αυτό το τμήμα αναλύει σε ποιο βαθμό συμβαίνει αυτό για τους νέους και για ποιες κοινωνικοοικονομικές ομάδες.

Επικεντρώνεται στις επιπτώσεις των κρίσεων στη συμμετοχή των νέων και στην ποιότητα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και, ως εκ τούτου, επικεντρώνεται κυρίως στην ηλικιακή ομάδα ηλικίας 15 έως 19 ετών. Σε πολλές χώρες με χαμηλό και μεσαίο εισόδημα, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για την πρόσβαση σε καλύτερες θέσεις εργασίας, στη μελλοντική παραγωγικότητα και στη μείωση του κινδύνου φτώχειας. Επειδή τα δεδομένα για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συλλέγονται συστηματικά, αυτός είναι επίσης ένας από τους τομείς των επιπτώσεων στη νεολαία, όπου έγινε πιο λεπτομερής ανάλυση. Αντίθετα, υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις της κρίσης

στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή στη μη σχολική εκπαίδευση, όπως η εκπαίδευση ενηλίκων ή η επαγγελματική κατάρτιση (Skoufias και Parker, 2002).

Η ύπαρξη πολλών πλούσιων συνόλων δεδομένων είχε ως αποτέλεσμα τη διεξαγωγή ουσιαστικής ανάλυσης των τάσεων της εγγραφής των νέων, της εγκατάλειψης και της εξέλιξης των νέων στην επόμενη τάξη ή το επόμενο επίπεδο του συστήματος και των παραγόντων που τους επηρεάζουν. Μερικές από αυτές τις μελέτες λαμβάνουν υπόψη συγκεκριμένες διαταραχές, όπως η γονική απώλεια θέσεων εργασίας, ενώ άλλοι εξετάζουν τις γενικές τάσεις στο πλαίσιο της κρίσης (Skoufias και Parker, 2002).

3.2. Οι Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στην Εκπαίδευση των Νέων

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε από την Αμερική τα έτη 2008-2009 επηρέασε τη ζωή πολλών ατόμων και οικογενειών, ιδιαίτερα των πιο αδύναμων μελών της κοινωνίας, όπως οι φτωχοί, οι ηλικιωμένοι και τα νέοι. Οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης μπορεί να είναι συντριπτική όχι μόνο για την ευημερία, τη σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων, αλλά και για την εκπαίδευση (Galanaki, 2015a).

Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες που έχει πληγεί σοβαρά από την οικονομική κρίση, καθώς η ανεργία, η εργασιακή ανασφάλεια, η φτώχεια, η επιβολή φόρων, τα μέτρα λιτότητας και οι περικοπές των μισθών και των δαπανών για την υγεία συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο ορατών και επιζήμιων αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης (Galanaki, 2015a). Σύμφωνα με πρόσφατες μετρήσεις της Eurostat (2014), περισσότερο από το 1/3 του ελληνικού πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας.

Η Ελλάδα περιλαμβάνεται μεταξύ των χωρών με τα υψηλότερα επίπεδα φτώχειας, ακολουθώντας τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Επιπλέον, η ετήσια έκθεση της Εθνικής Επιτροπής της UNICEF (Galanaki, 2015b) έδειξε ότι υπήρξε σημαντική αύξηση του αριθμού των παιδιών που έζησαν τη φτώχεια το 2013 (556.000 ή 28.8% του συνολικού αριθμού των παιδιών) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο αριθμό το 2009 (452.000 ή 23.7% του συνολικού αριθμού των παιδιών). Η γονική ανεργία προκαλεί

αρνητικά συναισθήματα στα μέλη της οικογένειας και σοβαρούς περιορισμούς στις οικογενειακές ψυχαγωγικές δραστηριότητες και περιορίζει σημαντικά την πρόσβαση στην εκπαίδευση. Επιπλέον, υπάρχουν συχνά αναφορές στον τύπο που περιγράφουν περιστατικά παιδιών που χάνουν τις αισθήσεις τους στο σχολείο, λόγω έλλειψης διατροφής ή περιπτώσεις όπου τα παιδιά δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά να αγοράσουν το βασικό σχολικό εξοπλισμό. Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός φοιτητών που δεν καλύπτουν τις βασικές ανάγκες τους οδηγεί σε αρνητικές συνέπειες στην ακαδημαϊκή επίδοση και στην αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων και παρεμποδίζει την πρόσβαση των φοιτητών στην ανώτερη εκπαίδευση (Galanaki, 2015a).

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ζωές των νέων αποτέλεσαν το επίκεντρο πολλών μελετών που δείχνουν ότι τα αποτελέσματά της μπορεί να είναι ορατά και συντριπτικά κυρίως στους νέους που προέρχονται από χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές οικογένειες (Doliopoulou, 2015). Σύμφωνα με τη Δολιοπούλου (2015), η φτώχεια (αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης) μπορεί να οριστεί ως η στέρηση των γυμνών βασικών στοιχείων της ζωής εξαιτίας της έλλειψης χρημάτων για να καλυφθούν. Ειδικότερα, η έρευνα έδειξε ότι η φτώχεια μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την νοημοσύνη, τις επιδόσεις και την προσαρμογή των νέων στο σχολείο, καθώς και τη γενική γνωσιακή και κοινωνικο-συναισθηματική εξέλιξή τους (Doliopoulou, 2015; Galanaki, 2015b).

Ομοίως, οι Brooks-Gunn και Duncan (1997) σε μια σειρά μελετών έδειξαν ότι οι νέοι και τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας υποφέρουν από προβλήματα υγείας λόγω υποσιτισμού και είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπίσουν προβλήματα μάθησης, αναπτυξιακή καθυστέρηση και προβλήματα συμπεριφοράς. Πρόσθεσαν, επίσης, ότι η φτώχεια μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στις γνωστικές δεξιότητες των νέων και στις επιδόσεις στο σχολείο, υπογραμμίζοντας ότι όσο πιο μικρά τα παιδιά αντιμετωπίζουν τη φτώχεια, τόσο πιο συντριπτικά είναι τα αποτελέσματα στις γνωστικές τους δεξιότητες. Επιπλέον, αποδείχθηκε ότι η φτώχεια όταν βιώνεται κατά τη διάρκεια της παιδικής και νεανικής ηλικίας θα μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς την παιδική εκπαίδευση (Shafiq, 2010). Ιδίως, αποκάλυψε ότι η μείωση των γονικών μισθών και η ταυτόχρονη αύξηση του χρόνου εργασίας τους καθιστούσαν τους γονείς αδύνατον να ξοδέψουν χρήματα για συνεδρίες διδασκαλίας, αγορά βιβλίων ή εκπαιδευτικού υλικού και χρόνο για να βοηθήσουν τα παιδιά τους με το σπίτι ή

οποιαδήποτε άλλη εκπαιδευτική δραστηριότητα που έχει ως αποτέλεσμα την απασχόληση των παιδιών και την εγκατάλειψη του σχολείου. Ένα παρόμοιο εύρημα ανέφερε επίσης η Galanaki (2015b) που επισημαίνει ότι η μείωση της οικογενειακής ευημερίας μειώνει τη συμμετοχή των γονέων στις επιδόσεις και την πρόοδο των νέων τους στο σχολείο, καθώς και το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή σε σχολικές δραστηριότητες (π.χ. συναντήσεις με δασκάλους στο σχολείο).

Το 2017, οι Kakana et al. πραγματοποίησαν μια έρευνα στην Ελλάδα σχετικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση των νέων και των παιδιών στην Ελλάδα. Στην εν λόγω έρευνα συμμετείχαν 316 υπάλληλοι σχολικών μονάδων (συμμετέχοντες).

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των υπαλλήλων, ορισμένα αποτελέσματα ήταν πιο έντονα σε ορισμένες σχολικές μονάδες, ενώ άλλα παρατηρήθηκαν σε λιγότερα σχολεία. Οι κυριότερες αρνητικές επιπτώσεις που εντοπίζονται, ειδικά μετά το 2010, σχετίζονται με τη μειωμένη συμμετοχή των νέων στις σχολικές δραστηριότητες (π.χ. εκδρομές), όπως υποστήριξε το 68% των συμμετεχόντων. Άλλες αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης σχετίζονται με τη διατροφή (49,4%) και την ένδυση/υπόδηση (46,8%). Αντίθετα, δεν φαίνονται να παρατηρούνται προβλήματα απουσιών (68,4%). Σύμφωνα με τις απαντήσεις των υπαλλήλων, μερικοί γονείς αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα όταν πρέπει να αγοράσουν αναλώσιμα για εκπαιδευτικές δραστηριότητες (χαρτόνι, κόλλες, κραγιόνια κλπ.).

Η ποσοτική αποτύπωση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στους νέους δείχνει με μεγαλύτερη σαφήνεια το μέγεθος των προβλημάτων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας των Kakana et al. (2017), το 10% των οικογενειών φαίνεται να αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα, ενώ η ανεργία και η γενική αστάθεια και ανασφάλεια στον εργατικό τομέα επηρεάζουν περισσότερες οικογένειες, ιδιαίτερα τις οικογένειες των βρεφών (20,44%) σε σχέση με τις οικογένειες των παιδιών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (15,33 %). Επιπλέον, οι διαφορές μεταξύ των νηπιαγωγών και των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης εντοπίζονται στην ικανότητά τους να αποκτούν τα απαραίτητα σχολικά υλικά, ενώ οι πρώτες έχουν περισσότερες δυσκολίες (9,81%) από ότι το τελευταίο (7,66%). Αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να σημαίνει ότι οι γονείς, παρά τα οικονομικά τους προβλήματα, βρίσκουν τρόπους να πληρώσουν για τα υλικά δημοτικού σχολείου,

διότι πιθανότατα πιστεύουν ότι η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι πιο σημαντική από την προσχολική εκπαίδευση. Επιπλέον, τα βρέφη φαίνεται να αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στην απόκτηση αξεσουάρ ή οποιουδήποτε άλλου είδους ρουχισμού για τις σχολικές ανάγκες ή τα γεγονότα από τους μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (12,28% έναντι 8,7%).

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Kakana et al. (2017) έδειξαν ότι τα παιδιά και οι νέοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη σίτιση, την ένδυση/υπόδηση, τη συμμετοχή σε σχολικές δραστηριότητες (π.χ. εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία) και εξωσχολικές δραστηριότητες (π.χ. μαθήματα ξένων γλωσσών, μαθήματα χορού) απαραίτητο σχολικό υλικό. Όσον αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στη λειτουργία των σχολείων, αφορούν κυρίως την ανανέωση του τεχνολογικού εξοπλισμού και τη συντήρηση του κτιρίου. Ταυτόχρονα, τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι οι πρακτικές των δασκάλων που φαίνονται πιο συνηθισμένες μεταξύ των σχολικών μονάδων είναι η μείωση των φοιτητικών γραφικών και υλικών, η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προσφέρουν στους μαθητές συναισθηματική υποστήριξη στη συνεργασία με άλλους οργανισμούς, όπως ο Δήμος, η εκκλησία, τα παντοπωλεία και η συχνή επαφή με το Συμβούλιο Γονέων της σχολικής μονάδας.

3.3. Οι Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στη Λειτουργία των Σχολικών Μονάδων

Είναι αυτονόητο ότι η οικονομική ύφεση επηρέασε τη λειτουργία των σχολικών μονάδων, καθώς, σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ (2013), σημειώθηκε μείωση των χρημάτων που δαπανώνται για την εκπαίδευση μεταξύ 2009 και 2010 και των μισθών των εκπαιδευτικών σε 12 από τις 25 χώρες μέλη μεταξύ 2009 και 2011. Ειδικότερα, η έρευνα έδειξε ότι ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί λόγω της οικονομικής κρίσης ήταν η μείωση των κενών θέσεων εργασίας και οι μισθοί των εκπαιδευτικών (Doliopoulou, 2015; Karkkainen, 2010; OECD, 2013), η ταυτόχρονη αύξηση του χρόνου εργασίας και η έλλειψη προσωπικού, η κατάλληλη δόμηση, ο εξοπλισμός και τα είδη γραφείου.

Παρόμοια προβλήματα αποκάλυψε και η Galanaki (2015b), τονίζοντας ότι ένας μεγάλος αριθμός σχολείων αντιμετωπίζει έλλειψη προσωπικού, τεχνολογικό εξοπλισμό και διορθωτική διδασκαλία, καθώς και αύξηση του αριθμού των μαθητών ανά τάξη λόγω της συγχώνευσης του σχολείου. Επιπλέον, οι Mouza και Souchanvali (2015) διαπίστωσαν ότι οι δάσκαλοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιμετωπίζουν πολύ άγχος λόγω της μείωσης των μισθών, της επαγγελματικής αβεβαιότητας και του δυναμικού αξιολόγησης.

Δεδομένου ότι η οικονομική κρίση μπορεί να έχει διάφορες συντριπτικές επιπτώσεις στη ζωή και την εκπαίδευση των ανθρώπων και ιδίως των νέων, απαιτείται περαιτέρω έρευνα σχετικά με τις επιπτώσεις της, τις πολιτικές και τις παρεμβάσεις που εφαρμόζονται στα σχολεία με στόχο τον μετριασμό και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι νέοι λόγω της οικονομικής ύφεσης (Kakana et al., 2017).

4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

4.1. Εισαγωγή

Η υγεία των νέων επηρεάζεται μέσω των αλλαγών στα εισοδήματα των νοικοκυριών (επηρεάζοντας την οικονομική προσιτότητα των τροφίμων και την υγειονομική περίθαλψη), τις αλλαγές στα εργασιακά πρότυπα (με φυσικά και συναισθηματικά αποτελέσματα), τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών υγείας (επηρεάζοντας την προσιτότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών) και τις αλλαγές της συμπεριφοράς, ιδίως στους τομείς της σεξουαλικής συμπεριφοράς και της οικογενειακής διαμόρφωσης και της χρήσης ουσιών. Αυτή η ενότητα εξετάζει τα στοιχεία για το πως οι οικονομικές κρίσεις οδήγησαν σε αλλαγές στις περιοχές αυτές και επηρέασαν την υγεία και τη διατροφική ευημερία των νέων (Frankenberg et al., 2009).

Τα σημαντικότερα στοιχεία που εξετάστηκαν σχετικά με τις επιπτώσεις της κρίσης στην υγεία των νέων προέρχονται από την Ανατολική και τη Νοτιοανατολική Ασία και έτσι η συζήτηση επικεντρώνεται στην περιοχή αυτή. Για συγκεκριμένα θέματα, όπως η κατάχρηση ουσιών και οι συνέπειες της ύφεσης στη γονιμότητα και την ψυχική υγεία, υπάρχουν στοιχεία από ένα ευρύτερο φάσμα πηγών, συμπεριλαμβανομένων των ανεπτυγμένων χωρών, και επομένως τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία επανεξετάζονται (Frankenberg et al., 2009).

4.2. Η Ψυχική Υγεία των Νέων εν Καιρό Οικονομικής Κρίσης

Η ψυχική υγεία παραμένει μια σημαντική πρόκληση για την υγεία και συνδέεται με την αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων κατά τον 20ο και τον 21ο αιώνα. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ χαρακτήρισε την αύξηση των χρόνιων ασθενειών ως έναν από τους τρεις πρώτους παγκόσμιους κινδύνους για την

παγκόσμια οικονομική τάξη, που ξεπεράστηκε γρήγορα από τη σοβαρή εισοδηματική ανισότητα (2012-2013) (WHO Regional Office for Europe, 2014).

Μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), πάνω από το ένα τρίτο του πληθυσμού πάσχει από κάποια μορφή ψυχικής διαταραχής σε κάποιο σημείο της ζωής του. Κατά μέσο όρο σε ένα μόνο χρονικό σημείο, σχεδόν 50 εκατομμύρια πολίτες (περίπου το 11% του πληθυσμού) εκτιμάται ότι ζουν με ψυχική διαταραχή, με γυναίκες, άνδρες, παιδιά και νέους να αναπτύσσονται και να εμφανίζουν διαφορετικά συμπτώματα, διαφορετικά εργαλεία διάγνωσης, θεραπείας και διαχείρισης (WHO Regional Office for Europe, 2014).

Κοιτάζοντας μέσα σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και τις πληθυσμιακές ομάδες, ένα κοινό χαρακτηριστικό είναι ότι η ψυχική υγεία και η ευημερία πάντα παραμελήθηκαν. Η ψυχική υγεία αποτελεί συχνά μια χαμηλότερη πολιτική προτεραιότητα, παρά τη σωστή βάση γνώσεων των κινδύνων και των προστατευτικών παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν οι διακρατικές κυβερνητικές πολιτικές. Η γνώση αυτού του γεγονότος προσφέρει ευκαιρίες για καλύτερα και πιο ισόρροπα κοινωνικά και υγειονομικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτό, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και άλλοι ενδιαφερόμενοι πρέπει να στρέψουν την προσοχή τους, αντί να επανεξετάσουν μια παθογόνο προσέγγιση. Αυτά είναι επίσης θετικά στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη σε σχέση με την ψυχική υγεία και την ανθεκτικότητα του νεανικού πληθυσμού. Αναμφισβήτητα οι νέοι σήμερα έχουν γίνει ακούσια θύματα των ελλείψεων του πολιτικού και οικονομικού συστήματος (WHO Regional Office for Europe, 2014).

Ορισμένες αναλύσεις της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για τους νέους και την υγεία έδειξαν ότι τα μέτρα για την καλύτερη υγεία είναι ανεπαρκή και ασυμβίβαστα, ιδίως όσον αφορά την κοινωνική ένταξη των παιδιών και των εφήβων, τις πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στην Ευρώπη. Καθώς, οι κυβερνήσεις εξακολουθούν να προσπαθούν να αναδιαρθρώσουν και να δώσουν εκ νέου προτεραιότητα στα συστήματα υγείας σε μια Ευρώπη που καθοδηγείται από την κρίση, τα θέματα αυτά θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα ως βασικά πολιτικά ζητήματα (WHO Regional Office for Europe, 2014).

4.3. Οι Καθοριστικοί Παράγοντες της Ψυχικής Υγείας των Νέων

Οι McCulloch και Goldie (2010) συνοψίζουν τους βασικούς καθοριστικούς παράγοντες της ψυχικής υγείας για τους νέους. Βάσει αυτών είναι σαφές πως η οικονομική κρίση επηρεάζει το ευρύτερο περιβάλλον του νέου και επηρεάζει τις επιπτώσεις στην υγεία του:

- σε κοινωνικό επίπεδο:
  - ✓ η γενική ισότητα έναντι διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένου του φύλου, ηλικίας, θρησκείας, αναπηρίας
  - ✓ τα επίπεδα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στην οικογένεια και τους νέους, αλλά και η ισορροπία της ζωής, η εργασιακή ικανοποίηση και η ποιότητα της εργασίας
  - ✓ η κοινωνική συνοχή
  - ✓ η (προ) σχολική και επαγγελματική εκπαίδευση
  - ✓ η παροχή υγειονομικής περίθαλψης
- σε κοινοτικό επίπεδο:
  - ✓ προσωπική ασφάλεια
  - ✓ στέγαση και πρόσβαση σε ανοιχτό χώρο, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας της ενέργειας και των καυσίμων
  - ✓ οικονομική κατάσταση της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένης της στέρησης, της καθαριότητας και της ελκυστικότητας (γενική φυσική σχεδίαση)
  - ✓ μόνωση και συνδεσιμότητα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων μεταφορών και της τοπικής υποδομής
  - ✓ γειτονία (αίσθηση κοινότητας και συνοχής)
- σε οικογενειακό επίπεδο:
  - ✓ οικογενειακή δομή
  - ✓ οικογενειακή δυναμική και παράγοντες του τρόπου ζωής (καπνός, αλκοόλ, δίαιτες, σωματική δραστηριότητα)
  - ✓ επαφή μεταξύ γενεών
  - ✓ γονική μέριμνα
  - ✓ χρέος έναντι χρηματοοικονομικής ασφάλειας

- σε ατομικό επίπεδο:
  - ✓ παράγοντες του τρόπου ζωής
  - ✓ τρόπος κατανομής
  - ✓ σωματική υγεία
  - ✓ μεμονωμένες σχέσεις

Σε αυτή τη βάση, υπάρχουν τουλάχιστον τρία σημεία εισόδου για την οικονομική κρίση που επηρεάζουν την ψυχική υγεία των νέων και συγκεκριμένα:

- Η γενετική προδιάθεση σε ορισμένες ψυχικές καταστάσεις ή και σε ορισμένες βιολογικά αναποσταθείσες ευπάθειες (που θα εκδηλώνονταν ανεξάρτητα από την κρίση) μπορεί να εμφανίζονται με διαφορετικά επίπεδα έντασης (τα συμπτώματα μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο σοβαρά). Η εμφάνισή τους μπορεί να έρθει νωρίτερα, να είναι πιο απότομη, να προχωρήσουν γρήγορα και να προκαλέσουν περισσότερες διαταραχές ή ακόμη και να ενεργοποιείται από ή να επιδεινώνεται από εξωτερικούς παράγοντες που σχετίζονται με την κρίση και επομένως να ενεργεί αργότερα από ότι απαιτείται για τον βέλτιστο περιορισμό της «βλάβης».
- Η ήπια κατάσταση ή η ψυχική κακή κατάσταση που προκαλείται από το περιβάλλον θα μπορούσε να είναι άμεσα, αλλά συνήθως έμμεσα, συνδεδεμένη με την ίδια την οικονομική κρίση με ένα ισχυρό γεγονός στη ζωή κάποιου νέου (όπως απώλεια θέσεων εργασίας στην οικογένεια), αν και πιο συχνά βραχυπρόθεσμα.
- Όλα τα παραπάνω θα μπορούσαν να τεθούν υπό την προοπτική μιας οικονομικής κρίσης όπου ένα περιοριστικό και αυστηρό πλαίσιο είναι υπεύθυνο για περικοπές δημόσιων δαπανών σε κοινωνικά και κοινοτικά επίπεδα σε ζωτικής σημασίας τομείς δημόσιων υπηρεσιών, όπως η υγειονομική περίθαλψη (πρόληψη, διάγνωση, θεραπεία και διαχείριση), η προσχολική και επαγγελματική εκπαίδευση, οι εγκαταστάσεις αναψυχής και σωματικής άσκησης, η στέγαση, ο πολιτισμός, οι δημόσιες μεταφορές και η συμμετοχή σε καθημερινές δραστηριότητες σε αστικές και αγροτικές περιοχές. Όλα αυτά είναι υπηρεσίες που δημιουργούν, ενισχύουν και διατηρούν την καλή ψυχική υγεία, την ευημερία και την ανθεκτικότητα των νέων.

4.4. Παράγοντες του Τρόπου Ζωής: Ναρκωτικά, Αλκοόλ, Καπνός, Κακή Διατροφή & Σωματική Αδράνεια

Η οικονομική κρίση συνδέεται επίσης με την υπερκατανάλωση αλκοόλ και καπνού στον πληθυσμό των νέων. Λόγω της οικονομικής κρίσης, η ανεργία στην οικογένεια και τη νεολαία αυξήθηκε σημαντικά, αφήνοντας τον νεανικό πληθυσμό πιο ευάλωτο στους εθισμούς. Μέσα από την οικονομική αναταραχή, οι νέοι έχουν βρεθεί να στρέφονται προς τα ναρκωτικά. Έχουν επίσης βρεθεί ισχυροί δεσμοί μεταξύ της νεανικής και παιδικής κακοποίησης, της σωματικής και συναισθηματικής βίας και της χρήσης αλκοόλ. Ορισμένες μελέτες έχουν καταδείξει ότι το αλκοόλ είναι ένας σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην «παθητική κατανάλωση», καθώς η κακοποίηση είναι μία από τις πιο καταχρηστικές. Η κακομεταχείριση στην νεανική ηλικία συνδέεται με την έντονη αύξηση του κινδύνου για επικίνδυνη ή επιβλαβή κατανάλωση σε μεταγενέστερη ζωή (WHO Regional Office for Europe, 2014).

Παρά τη σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκή σχέση μεταξύ των αποτελεσμάτων της ψυχικής υγείας του νεανικού πληθυσμού και της κατανάλωσης καπνού, της κακής διατροφής και της διατροφής, ορισμένες μελέτες έχουν βρει σημαντική αρνητική επίδραση από την οικονομική κρίση στην πρόσληψη τροφής και την ψυχική υγεία, ιδιαίτερα στους ευάλωτους νέους (WHO Regional Office for Europe, 2014).

5. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

5.1. Εισαγωγή

Αυτή η ενότητα περιγράφει τα αποδεικτικά στοιχεία των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο κοινωνικό κεφάλαιο και τη συνοχή. Παρουσιάζει στοιχεία σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τα αποτελέσματα για την ευημερία των νέων στους τομείς της γενικής κοινωνικής ευημερίας, της εγκληματικότητας και της ασφάλειας και της ιθαγένειας. Σε σύγκριση με τις αναλυτικές αναλύσεις των επιπτώσεων της κρίσης στην απασχόληση, την υγεία και την εκπαίδευση, υπάρχουν σημαντικά λιγότερες πληροφορίες σχετικά με τα θέματα αυτά, με εξαίρεση τις επιπτώσεις των κρίσεων στο νεανικό έγκλημα, οι οποίες είναι σχετικά καλά τεκμηριωμένες (Hossain, 2009).

5.2. Κοινωνική Συνοχή: Ενδοοικογενειακές Εντάσεις και Ενδοοικογενειακή Βία

Λίγες μελέτες συζητούν συστηματικά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ενδο-νοικοκυριακές εντάσεις. Αυτές δείχνουν ότι οι σχέσεις μεταξύ των συζύγων έχουν υποστεί αυξημένες εντάσεις, καθώς τα ζευγάρια προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το άγχος του αυξανόμενου κόστους, της ανεργίας και της αβεβαιότητας (Hossain, 2009). Οι Chang et al. (2009) διαπίστωσαν ότι τα ποσοστά διαζυγίου αυξήθηκαν στην Ταϊβάν, την Ιαπωνία, την Ταϊλάνδη, τη Νότια Κορέα και το Χονγκ Κονγκ στα τέλη της δεκαετίας του 1990, σε σχέση με τις πιέσεις της οικονομικής κρίσης, ενώ οι μελέτες για τη μετάβαση στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση είχαν παρόμοιες τάσεις. Δυστυχώς, οι εκθέσεις αυτές δεν περιέχουν επαρκείς λεπτομέρειες για να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με το εάν οι εντάσεις ήταν μεγαλύτερες μεταξύ των ηλικιακών ομάδων από ό, τι για τους άλλους.

Λόγω της σημαντικής ανεπαρκούς αναφοράς της ενδοοικογενειακής βίας και συχνά της αστυνομικής απροθυμίας να θεωρηθεί έγκλημα, τα δεδομένα σχετικά με τις τάσεις στην ενδοοικογενειακή βία, τη σχέση της με την οικονομική κρίση και τις πλέον επηρεασμένες ηλικιακές ομάδες είναι πολύ περιορισμένες. Τα στοιχεία της έρευνας από τη Ρουμανία το 1995 (έξι χρόνια μετά την έναρξη της μετάβασης και πριν ξεκινήσει η οικονομική ανάκαμψη) έδειξαν ότι τα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας αυξήθηκαν σημαντικά τα τελευταία χρόνια, λόγω συνδυασμού οικονομικής ύφεσης και αυξημένων ποσοστών κατανάλωσης αλκοόλ (World Bank, 2006). Η χρηματοπιστωτική κρίση στην Ανατολική Ασία, η κρίση του πέσο του Μεξικού από το 1994 έως το 1996 και η μετάβαση στην πρώην Σοβιετική Ένωση και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη συσχετίστηκαν με αυξανόμενα επίπεδα ενδοοικογενειακής βίας (Harper et al., 2009).

5.3. Κοινωνικό Κεφάλαιο

Το κοινωνικό κεφάλαιο επηρεάζει την ευημερία και τις ευκαιρίες των νέων με πολλούς τρόπους. Οι νέοι που έχουν πυκνότερες κοινωνικές συνδέσεις και που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή μέσω των οικογενειών τους είναι πιθανό να αισθάνονται ευτυχείς και να υποφέρουν με λιγότερα προβλήματα ψυχικής υγείας. Είναι πιο πιθανό να είναι κοινωνικά ενταγμένοι και να σπουδάζουν, να βρουν δουλειά και να συμμετέχουν σε αξιόλογες κοινωφελείς ή θρησκευτικές εκδηλώσεις. Είναι λιγότερο πιθανό να αισθάνονται αποξενωμένοι από την κοινωνία ή να στραφούν σε εναλλακτικά δίκτυα υποστήριξης, όπως εγκληματικές συμμορίες. Οι νέοι με υψηλότερα επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου έχουν επίσης περισσότερες πιθανότητες να βασίζονται στην υποστήριξη από άλλους κατά τη διάρκεια δύσκολων περιόδων, γεγονός που μπορεί να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις καιρικές συνθήκες (Kittirgrapas, 2002).

Παρόλο που δεν αναλύθηκαν συγκεκριμένες μελέτες που να εξετάζουν ειδικά τις επιπτώσεις της κρίσης στο κοινωνικό κεφάλαιο των νέων, είναι δυνατόν να συνάγονται ορισμένα συμπεράσματα από ευρύτερες παρατηρήσεις σχετικά με τις

επιπτώσεις της κρίσης στο κοινωνικό κεφάλαιο. Ο Kittiprapas (2002) διαπίστωσε ότι οι επιπτώσεις της κρίσης στο κοινωνικό κεφάλαιο στην Ταϊλάνδη ήταν αντιφατικές.

Από τη μία πλευρά, τα επίπεδα εμπιστοσύνης μειώθηκαν, καθώς υπήρχε μεγαλύτερος ανταγωνισμός για θέσεις εργασίας. Η μείωση αυτή συνδέθηκε επίσης με την αύξηση του εγκλήματος, καθώς ο φόβος της εγκληματικότητας αυξήθηκε ταχύτερα από ότι το ίδιο το έγκλημα (Knowles et al., 1999) και μπορεί να συνέβαλε στην πτώση της εμπιστοσύνης τόσο των μελών της κοινότητας όσο και των ξένων. Από την άλλη πλευρά, υπήρξε αύξηση των πολιτικών δράσεων, σε τοπικές, εθελοντικές δραστηριότητες για την υποστήριξη των επιστρεφόμενων μεταναστών σε αγροτικές περιοχές, για παράδειγμα, ή για την παροχή δωρεάν φαγητού ή ιατρικής περίθαλψης σε ανέργους στη Νότια Κορέα.

5.4. Κοινωνικός Αποκλεισμός

Οι επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων στον κοινωνικό αποκλεισμό δεν αναφέρονται στη βιβλιογραφία και στο σημείο αυτό επιδιώκουμε να εξάγουμε από την περιορισμένη διαθέσιμη βιβλιογραφία, για να τονίσουμε τις πιθανές επιπτώσεις στους κοινωνικά αποκλεισμένους νέους. Σε μια μελέτη των κοινωνικών επιπτώσεων της τρέχουσας κρίσης, οι Hossain et al. (2009) διαπίστωσαν ότι, στην αστική Κένυα, το άγχος που προκλήθηκε από την άνοδο των τιμών ειδικότερα ήταν η αύξηση των κοινωνικών εντάσεων, οι οποίες εκφράζονταν κατά θρησκευτικό τρόπο. Διαπίστωσαν, επίσης ότι, στο αγροτικό Μπαγκλαντές και την Τζακάρτα, υπήρχαν περιθώρια για κοινωνικές εντάσεις που προέκυψαν γύρω από την κατανομή των πόρων για την αντιμετώπιση κρίσεων και ότι ορισμένα στοιχεία για τις μειονότητες (εθνικές μειονότητες και μετανάστες) υφίστανται διακρίσεις στα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Όταν οι κοινωνικές εντάσεις μετατρέπονται σε βία, οι νέες γυναίκες διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο βιασμού. Άλλες στιγματισμένες και περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες μπορεί επίσης να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο αποδιοργάνωσης και βίας (Kittiprapas, 2002).

Οι μακροχρόνιες οικονομικές κρίσεις σε συνδυασμό με τους άνισους χωρικούς ρυθμούς ανάπτυξης, ιδίως, αλλά όχι αποκλειστικά, στη Λατινική Αμερική,

οδήγησαν σε πόλεις με έντονο διαχωρισμό, με περιθωριοποιημένες αστικές περιοχές, με υψηλά ποσοστά ανεργίας και εγκληματικότητας που χαρακτηρίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι νέοι από τέτοιες γειτονιές μπορούν να βρουν εξαιρετικά δύσκολο να αποκτήσουν εργασία. Οι νέοι άνδρες θεωρούνται εγκληματίες ή έχουν δεσμούς με εγκληματίες, οι νέες γυναίκες είναι πιθανό να μείνουν έγκυες και τα δύο φύλα είναι αναξιόπιστα και τεμπέληδες, ενώ δεν έχουν εργασιακή ηθική. Αυτές οι περιοχές είναι συχνά σε κάποια απόσταση από τα κέντρα των πόλεων. Αυτές οι διαρθρωτικές δυσκολίες υποδηλώνουν ότι οι νέοι από αυτές τις αποκλεισμένες περιοχές ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ακόμα μεγαλύτερες δυσκολίες κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων (Kittiprapas, 2002).

5.5. Αποτελέσματα Ευημερίας των Νέων: Ιθαγένεια και Πολιτική Δέσμευση

Η μετάβαση στην ιθαγένεια των ενηλίκων, με τα δικαιώματα και τις ευθύνες τους, είναι μια από τις βασικές μεταβάσεις της νεολαίας. Παρά την εκτεταμένη αναζήτηση, αυτή η ανασκόπηση δεν βρήκε κάποια βιβλιογραφία που να εξετάζει σε βάθος τις επιπτώσεις της ύφεσης ή της οικονομικής κρίσης στην πολιτική δέσμευση των νέων. Και πάλι, επιδιώκουμε να εξάγουμε εδώ τα ευρήματα της περιορισμένης βιβλιογραφίας σχετικά με την πολιτική και κοινωνική εμπλοκή κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων.

Υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ότι οι πρόσφατες αυξήσεις των τιμών των τροφίμων και της ενέργειας προκάλεσαν πολιτικές διαμαρτυρίες και συνέβαλαν στην ανατροπή ορισμένων κυβερνήσεων (π.χ. στην Αϊτή (Hossain et al., 2009) και Κιργιζιστάν. Οι Tumenggung και Nugroho σημειώνουν ότι η πολιτική κινητοποίηση των φοιτητών και των νέων στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης του 1998 ήταν ένας κρίσιμος παράγοντας πίσω από την πτώση της κυβέρνησης Suharto στην Ινδονησία. Λιγότερο δραματικά, μια μελέτη από το Ηνωμένο Βασίλειο διαπίστωσε ότι, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, ότι οι νέοι αισθάνονται ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για την πολιτική και την πολιτική αντίδραση στην κρίση, ίσως επειδή τόσο πολλοί δημόσιοι πόροι του δυνητικού οφέλους σε αυτούς είναι πιθανό να είναι άξονες.

6. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ EUROSTAT

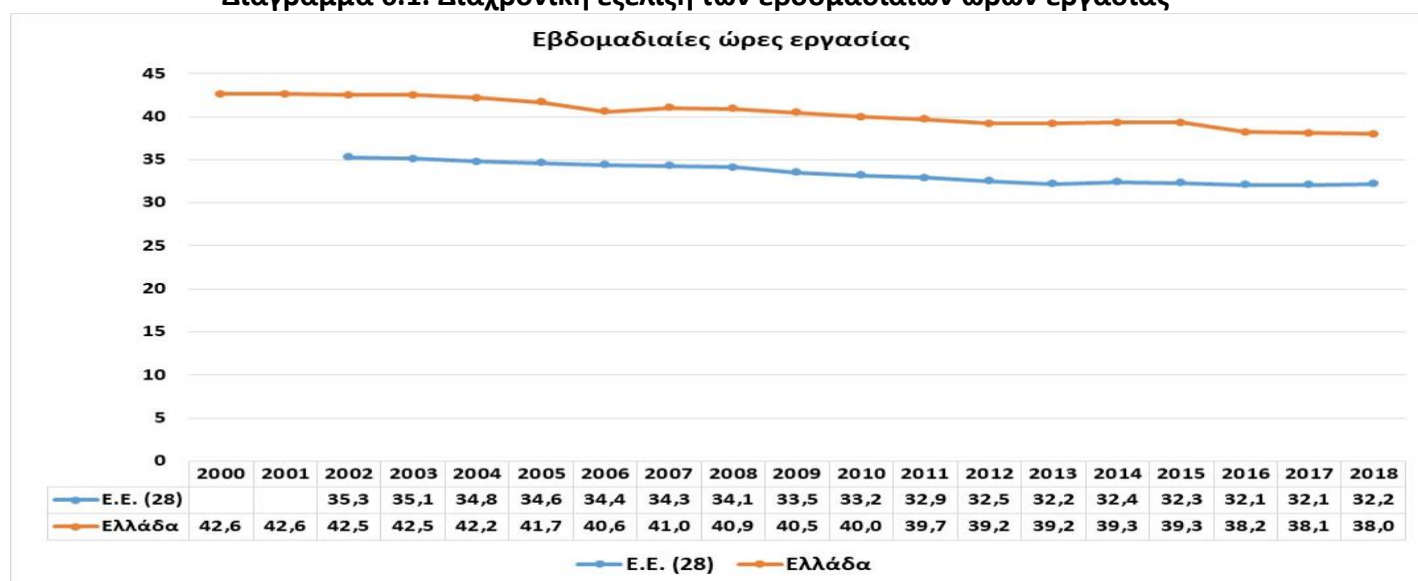
6.1. Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν γραφικά τα αποτελέσματα, όπως προέκυψαν από επεξεργασία δεδομένων από την Eurostat, σχετικά με την αγορά εργασίας, την υγεία, την απασχόληση και ανεργία καθώς και το ποσοστό των Ελλήνων που είναι κάτω από το όριο της φτώχειας.

6.2. Εργασία

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω γράφημα, η οικονομική κρίση έχει επιπτώσεις στις εβδομαδιαίες ώρες εργασίας δεδομένου ότι από το 2008-2009 και έπειτα, παρουσιάζουν μείωση. Συγκεκριμένη από το 2009 μέχρι το 2013 οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας παρουσιάζουν μείωση της τάξεως του 3,89%. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο ότι οι επιχειρήσεις, δεδομένης της οικονομικής κρίσης, αναγκάστηκαν να κάνουν απολύσεις και να προσφέρουν ευέλικτες μορφές απασχόλησης στους εργαζομένους τους.

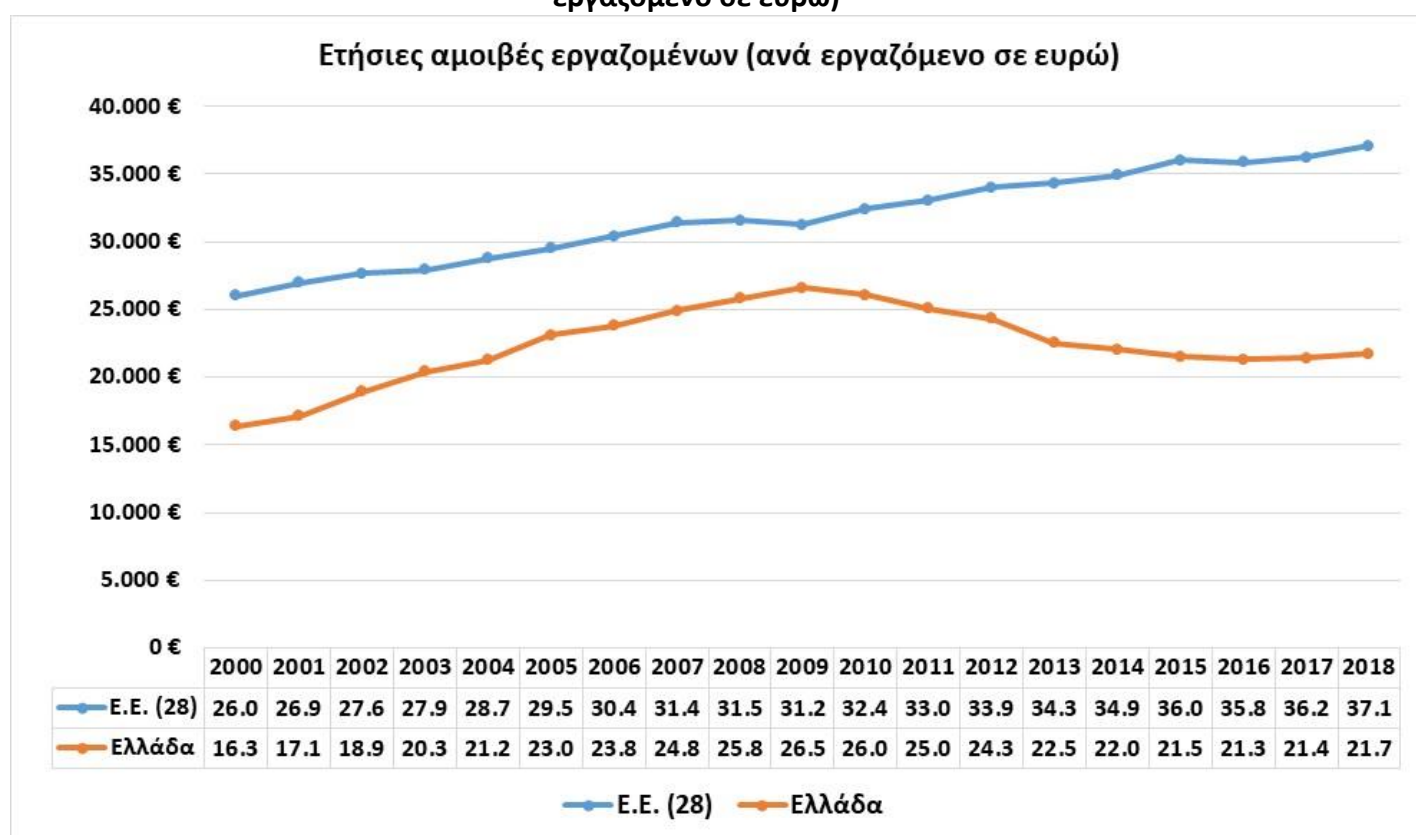
Διάγραμμα 6.1. Διαχρονική εξέλιξη των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας

Πηγή: Eurostat.

Εμφανείς είναι οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις αμοιβές των εργαζομένων. Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στα παρακάτω δύο διαγράμματα, τη περίοδο 2000-2009, οι ετήσιες αμοιβές των εργαζομένων ανά ημέρα σε ευρώ (Διάγραμμα 6.2.) παρουσιάζουν σημαντική αύξηση 62,58% ενώ τη περίοδο 2009-2015 οι ετήσιες αμοιβές των εργαζομένων σε ευρώ παρουσιάζουν μείωση 19,6%. Οι αντίστοιχες ετήσιες αμοιβές ανά εργαζόμενο σε ευρώ για την Ε.Ε. (28) παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις με μοναδική εξαίρεση το 2009 (έναρξη της οικονομικής κρίσης).

Διάγραμμα 6.2. Διαχρονική εξέλιξη των ετήσιων αμοιβών εργαζομένων (ανά εργαζόμενο σε ευρώ)

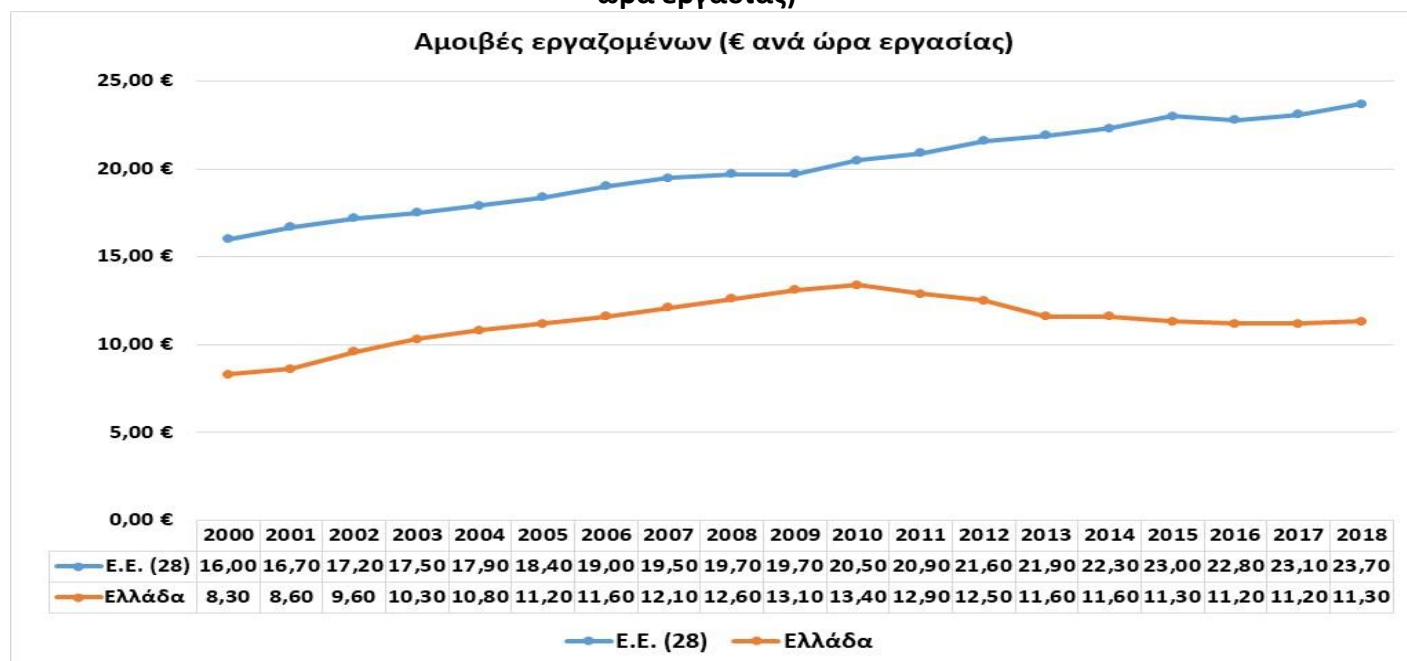

Πηγή: Eurostat.

Παρόμοια είναι τα συμπεράσματα που προκύπτουν για τη διαχρονική εξέλιξη των ετήσιων αμοιβών των εργαζομένων ανά ώρα εργασίας με τα ανωτέρω (Διάγραμμα 6.3.). Συγκεκριμένα, κατά τη περίοδο 2000-2010, οι αμοιβές των εργαζομένων σε € ανά ώρα εργασίας αυξήθηκαν κατά 61,45% ενώ τη περίοδο 2010-2018, οι αμοιβές των εργαζομένων μειώθηκαν κατά 15,7%. Η συγκεκριμένη μείωση οφείλεται αφενός στην αύξηση των φόρων καθώς και αφετέρου στην αύξηση των

εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών που είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των αμοιβών προκειμένου να απορροφήσουν τις συγκεκριμένες αλλαγές.

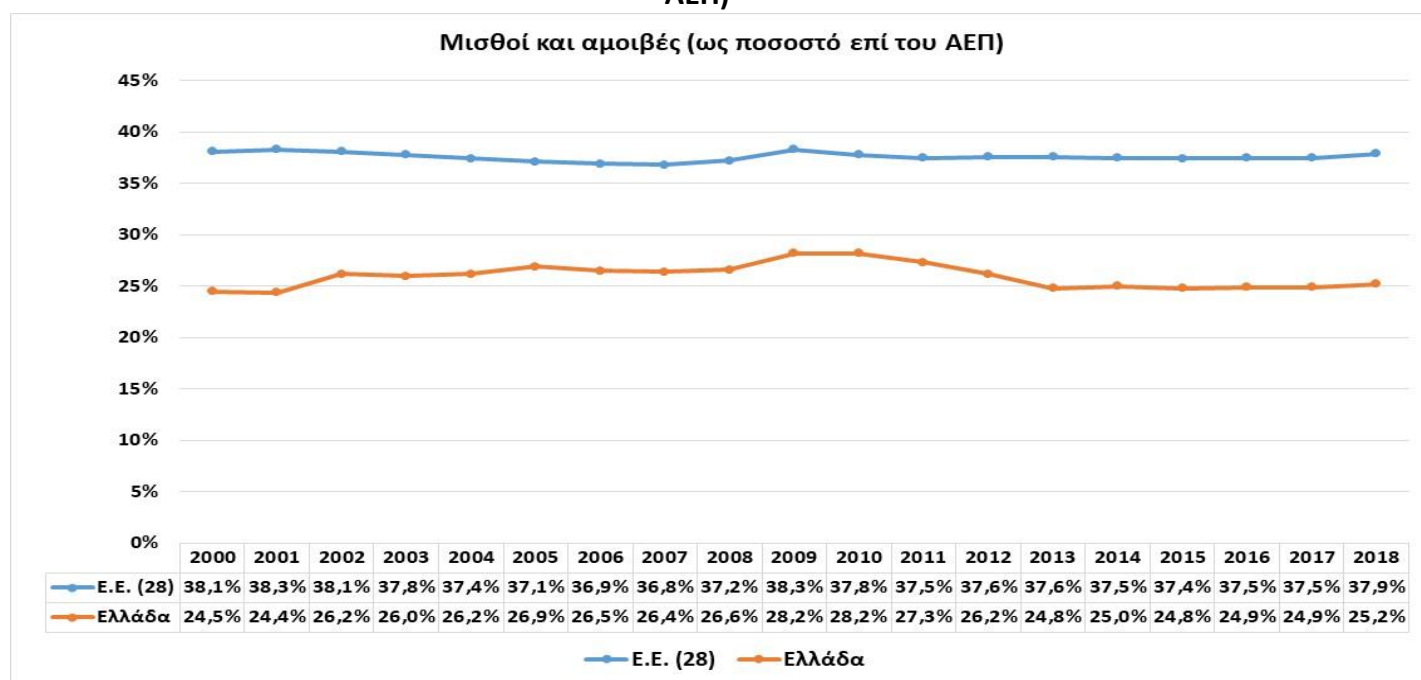
Διάγραμμα 6.3. Διαχρονική εξέλιξη των ετήσιων αμοιβών εργαζομένων (€ ανά ώρα εργασίας)

Πηγή: Eurostat.

Το παρακάτω διάγραμμα επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα που προέκυψαν παραπάνω. Συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε οι μισθοί και οι αμοιβές των εργαζομένων ως ποσοστό επί του ΑΕΠ παρουσιάζουν αύξηση τη περίοδο 2000-2010 ενώ σημαντική μείωση την περίοδο 2010-2017.

Διάγραμμα 6.4. Διαχρονική εξέλιξη των μισθών και αμοιβών (ως ποσοστό επί του ΑΕΠ)

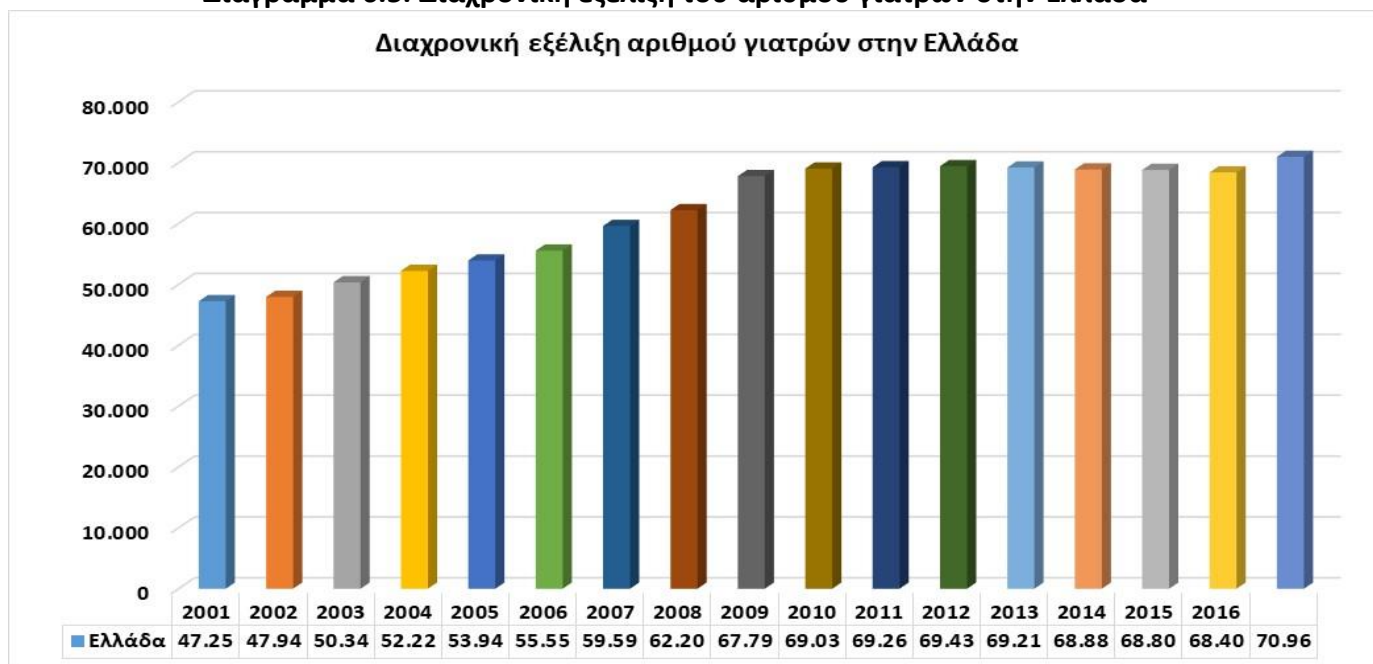

Πηγή: Eurostat.

6.3. Υγεία

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα, η περίοδος 2001-2012 χαρακτηρίζεται με αυξητικές τάσεις όσον αφορά τον αριθμό των γιατρών στην Ελλάδα. Οι επιπτώσεις της οικονομική κρίσης εμφανίζονται μετά το 2012 (2^ο μνημόνιο στήριξης) όπου ο αριθμός των γιατρών εμφανίζει ελαφρά μείωση.

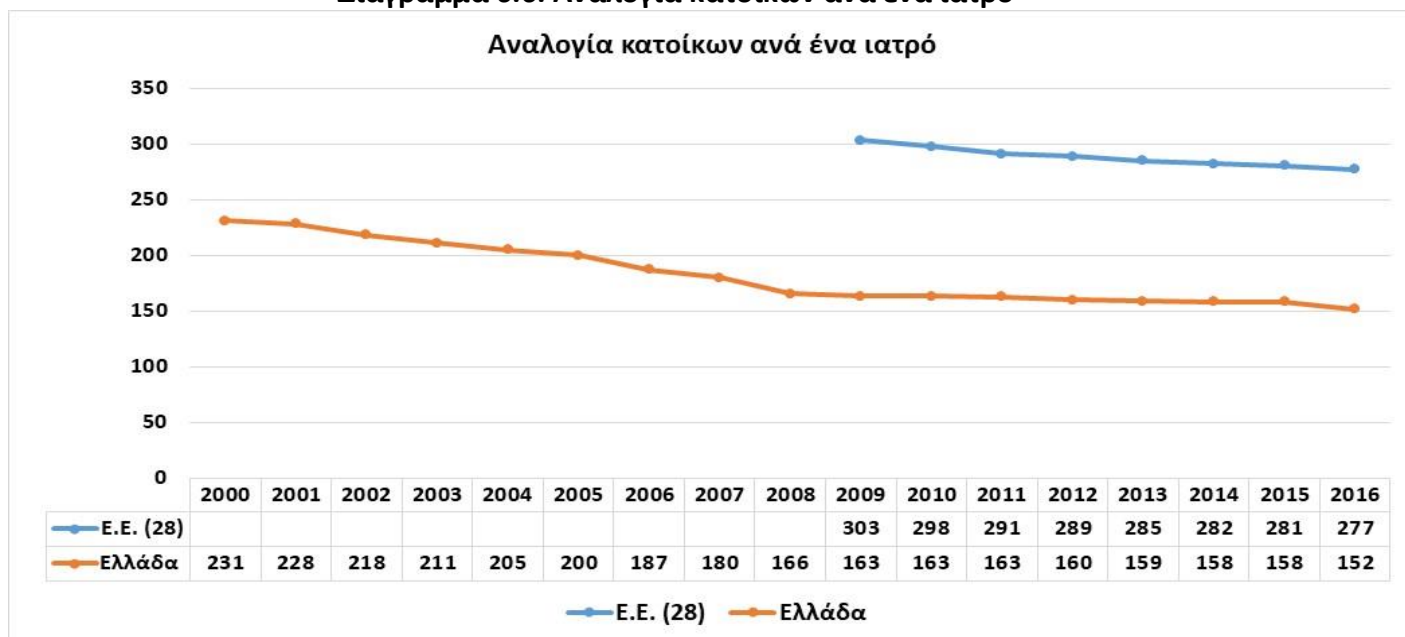
Διάγραμμα 6.5. Διαχρονική εξέλιξη του αριθμού γιατρών στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat.

Σύμφωνα με το παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η αναλογία κατοίκων ανά ένα ιατρό μειώνεται για την περίοδο 2000-2016, όπως το ίδιο συμβαίνει για την Ε.Ε. (28). Συνεπώς, σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα, η οικονομική κρίση, δεν εμφανίζει αρνητικές επιπτώσεις στην αναλογία κατοίκων ανά ένα ιατρό.

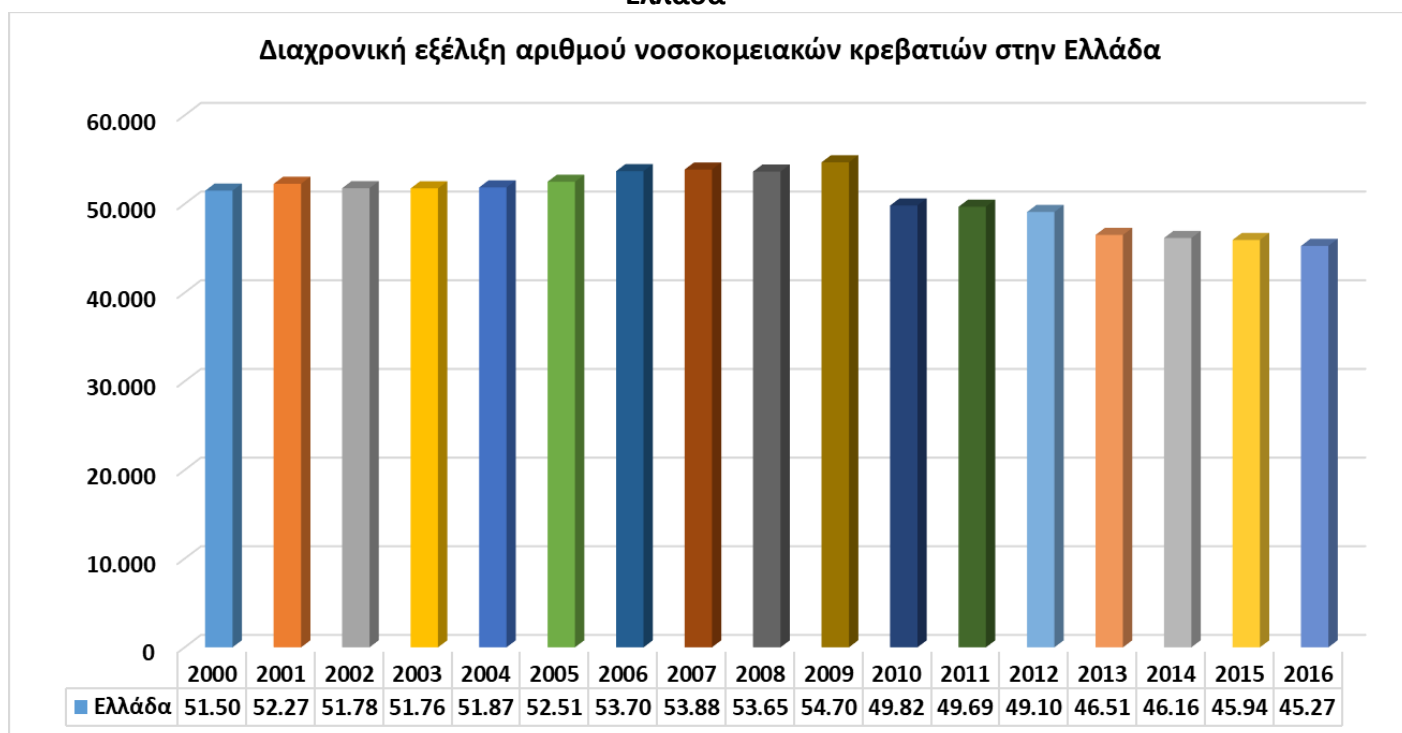
Διάγραμμα 6.6. Αναλογία κατοίκων ανά ένα ιατρό

Πηγή: Eurostat.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι εμφανείς στη διαχρονική εξέλιξη του αριθμού των νοσοκομειακών κρεβατιών στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω γράφημα, τη περίοδο 2000-2009, τα νοσοκομειακά κρεβάτια στην Ελλάδα, εμφανίζουν αύξηση κατά 6,12%, ενώ κατά την περίοδο 2009-2016 παρουσιάζεται σημαντική μείωση κατά 17,39%.

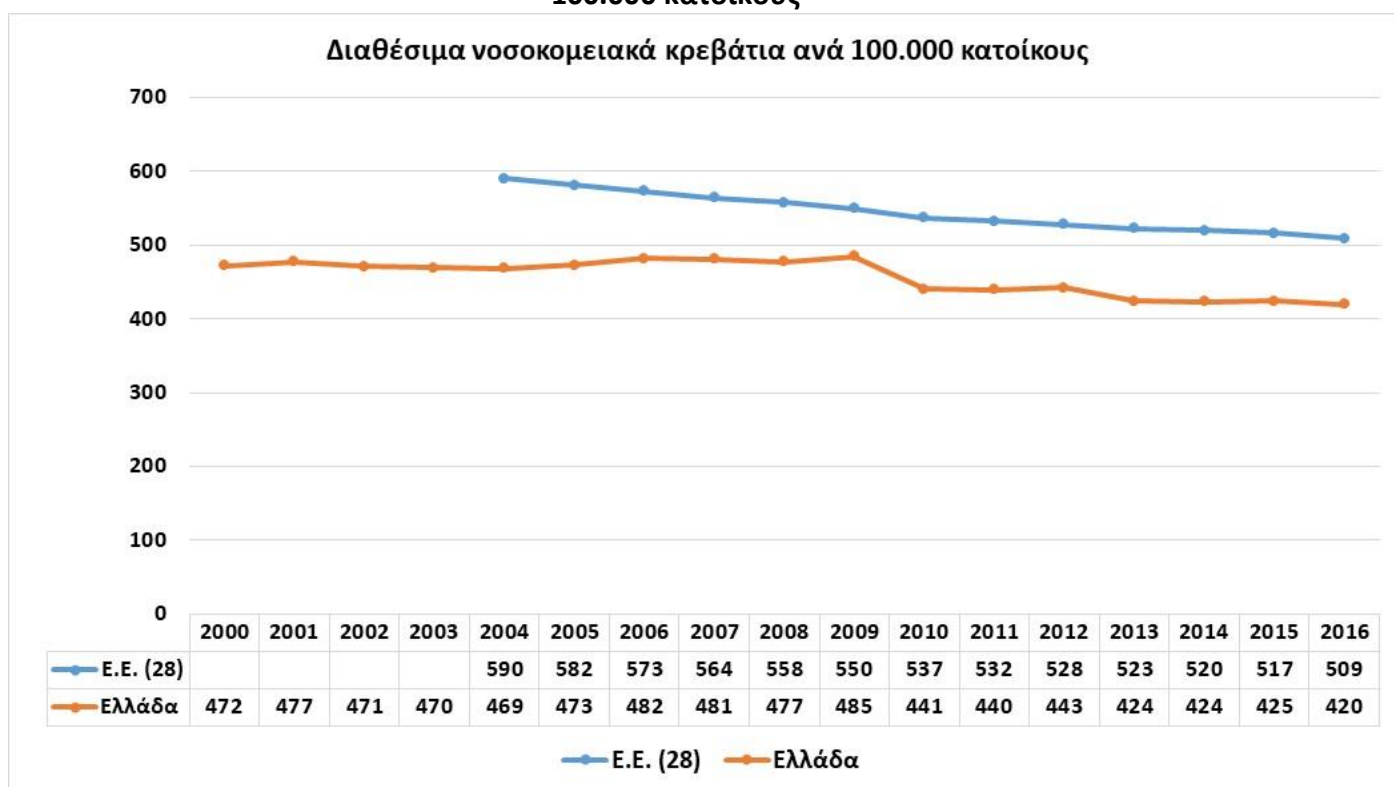
Διάγραμμα 6.7. Διαχρονική εξέλιξη αριθμού νοσοκομειακών κρεβατιών στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat.

Οι αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία επιβεβαιώνονται και από το παρακάτω διάγραμμα σύμφωνα με το οποίο μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι από το 2009 και έπειτα παρατηρείται σημαντική μείωση των διαθέσιμων νοσοκομειακών κρεβατιών ανά 100.000 Έλληνες κατοίκους. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι αντίστοιχη μείωση εμφανίζεται και στην Ε.Ε. (28).

Διάγραμμα 6.8. Διαχρονική εξέλιξη διαθέσιμα νοσοκομειακών κρεβατιών ανά 100.000 κατοίκους

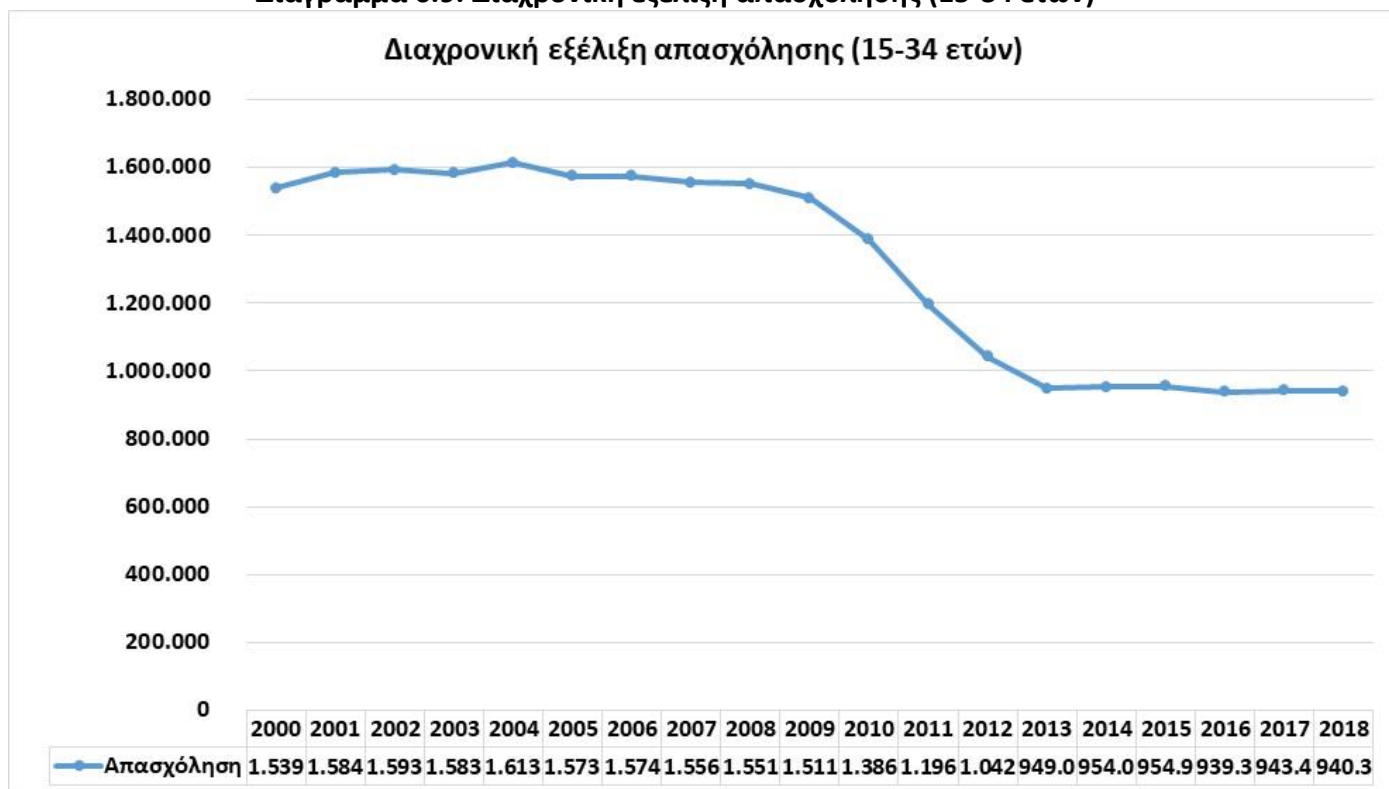

Πηγή: Eurostat.

6.4. Απασχόληση και ανεργία

Η απασχόληση και ανεργία αποτελούν δύο μεγέθη που επηρεάζονται σημαντικά από την οικονομική κρίση, όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2 της παρούσας εργασίας. Συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα, η απασχόληση των νέων (15-34 ετών) εμφανίζει σταθεροποιητικές τάσεις κατά την περίοδο 2000-2009. Από το 2009 και έπειτα, η απασχόληση των νέων μειώνεται σημαντικά με αξιοσημείωτη την περίοδο 2009-2013, όπου η απασχόληση μειώθηκε κατά 37,19%. Από το 2013 και έπειτα, μπορούμε να παρατηρήσουμε, ότι η απασχόληση σταθεροποιείται αλλά σε πολύ χαμηλά ποσοστά.

Διάγραμμα 6.9. Διαχρονική εξέλιξη απασχόλησης (15-34 ετών)

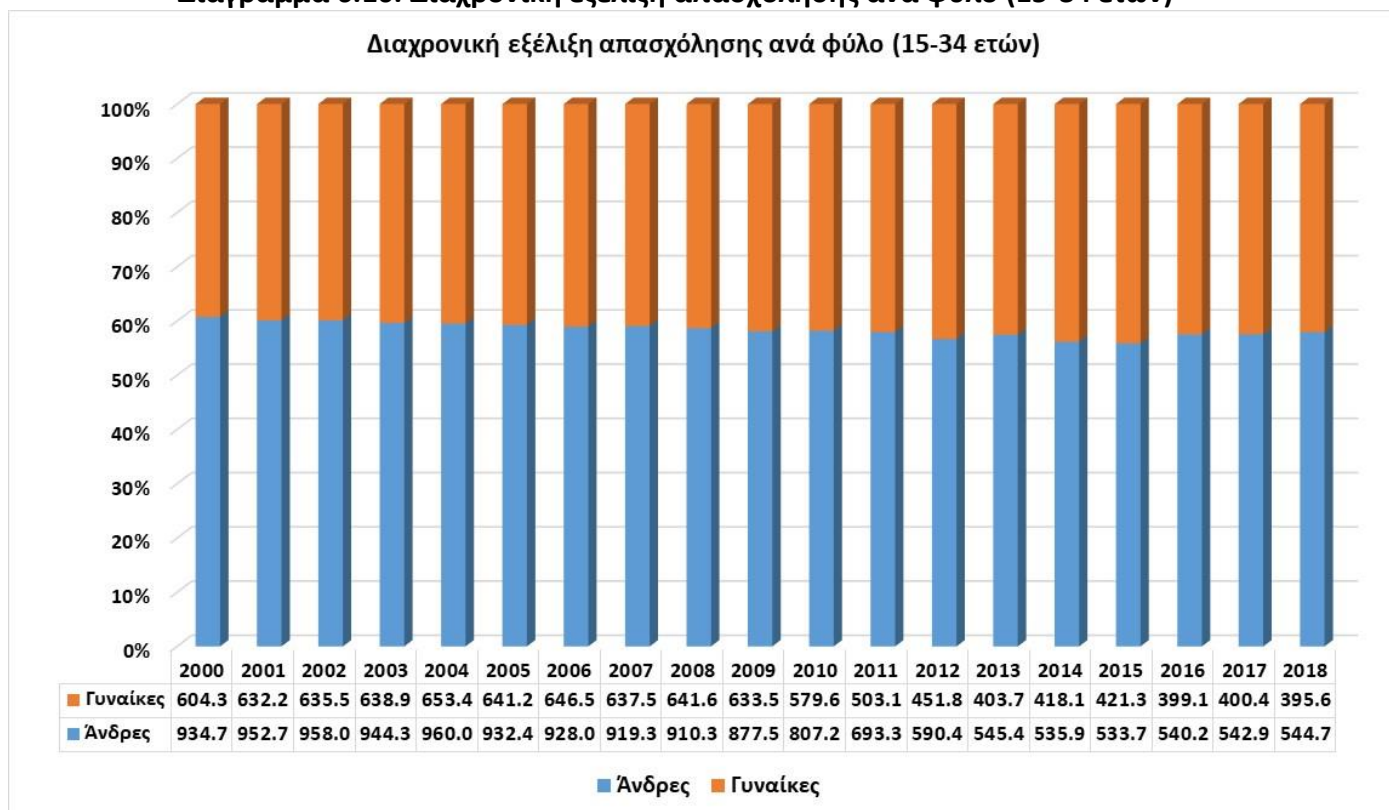

Πηγή: Eurostat.

Παρατηρώντας το παρακάτω διάγραμμα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η απασχόληση των νέων είναι μεγαλύτερη στους άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, το ποσοστό για τους άνδρες κυμαίνεται στο 60% ενώ για τις γυναίκες στο 40%.

Διάγραμμα 6.10. Διαχρονική εξέλιξη απασχόλησης ανά φύλο (15-34 ετών)

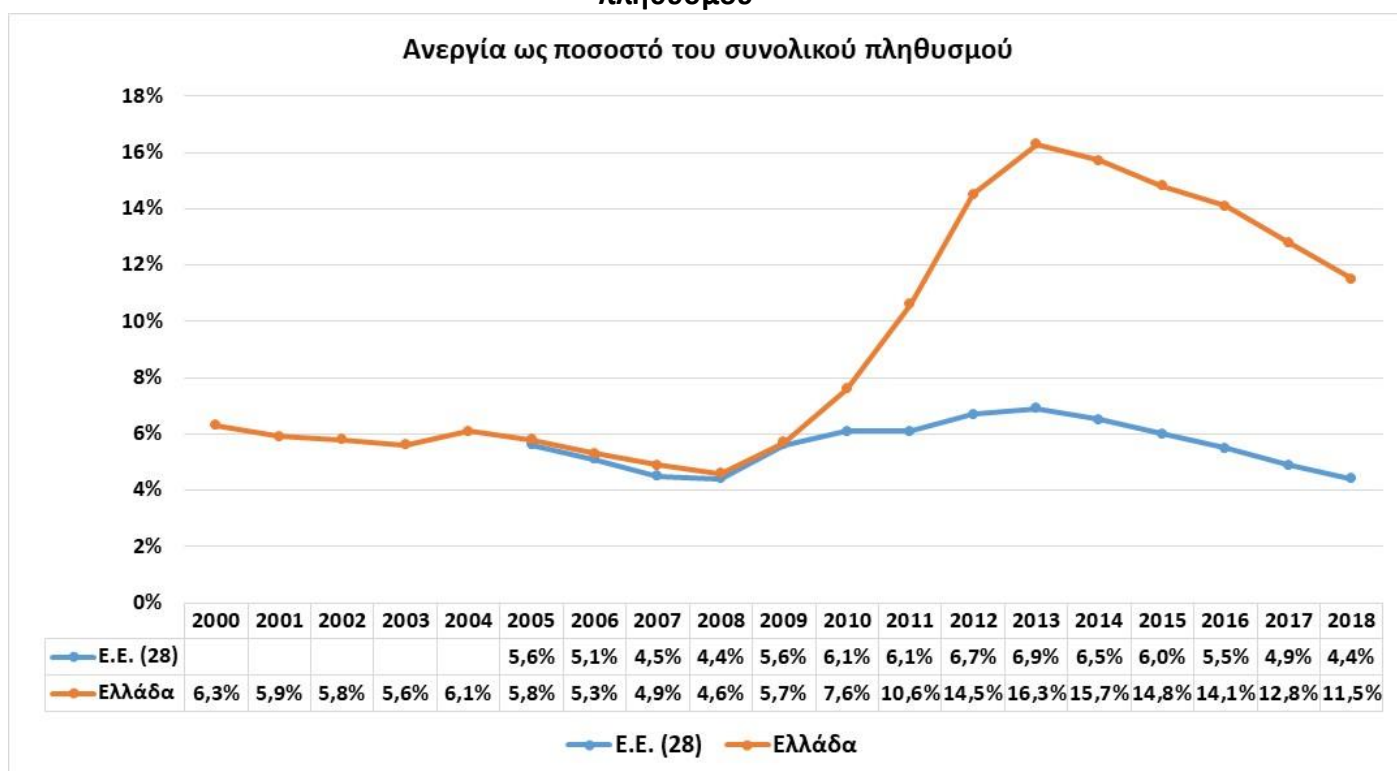

Πηγή: Eurostat.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης επιβεβαιώνονται και από την ανεργία ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (Διάγραμμα 6.11) και ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού (Διάγραμμα 6.13). Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, και για τις δύο περιπτώσεις, η περίοδος 2008-2013 αποτελεί τη περίοδο της εργασιακής ύφεσης δεδομένου ότι η ανεργία αυξάνεται κατά 11,7 ποσοστιαίες μονάδες για τον συνολικό πληθυσμό και κατά 18,7 ποσοστιαίες μονάδες για τον ενεργό πληθυσμό.

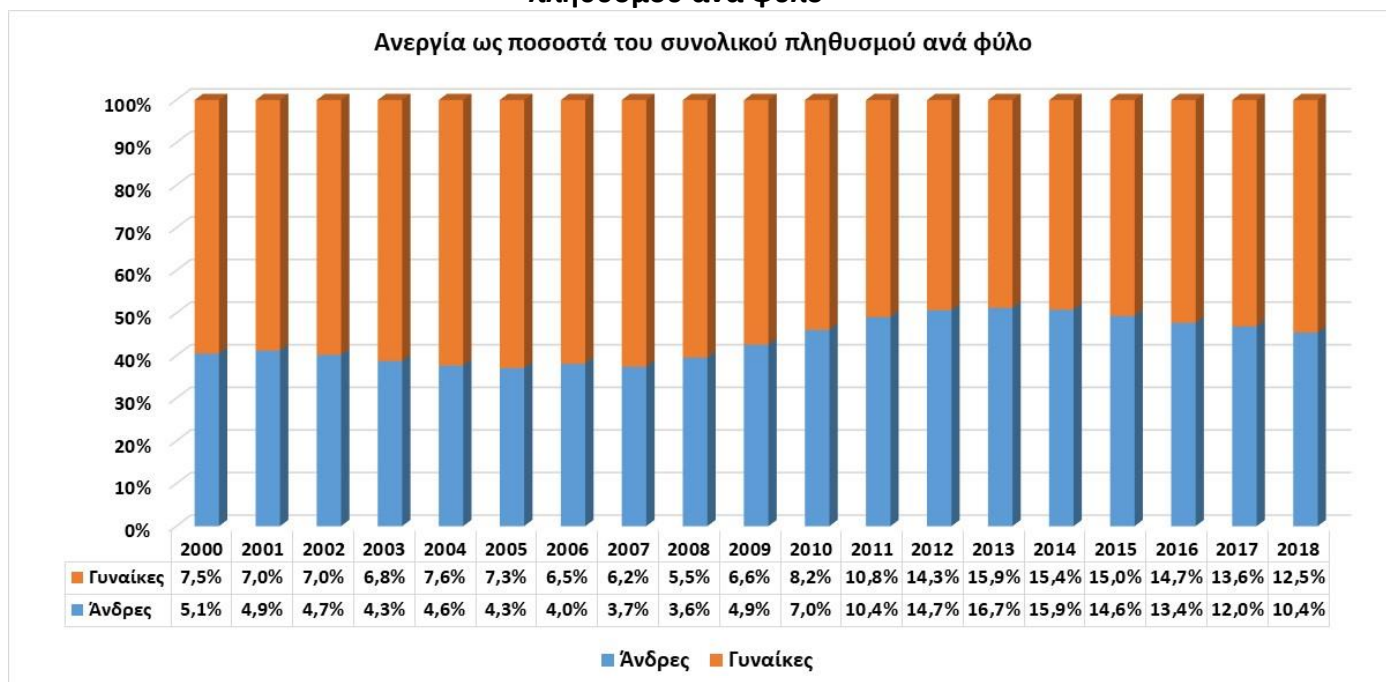
Σύμφωνα με το διάγραμμα 6.12. μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η ανεργία ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες.

Διάγραμμα 6.11. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού

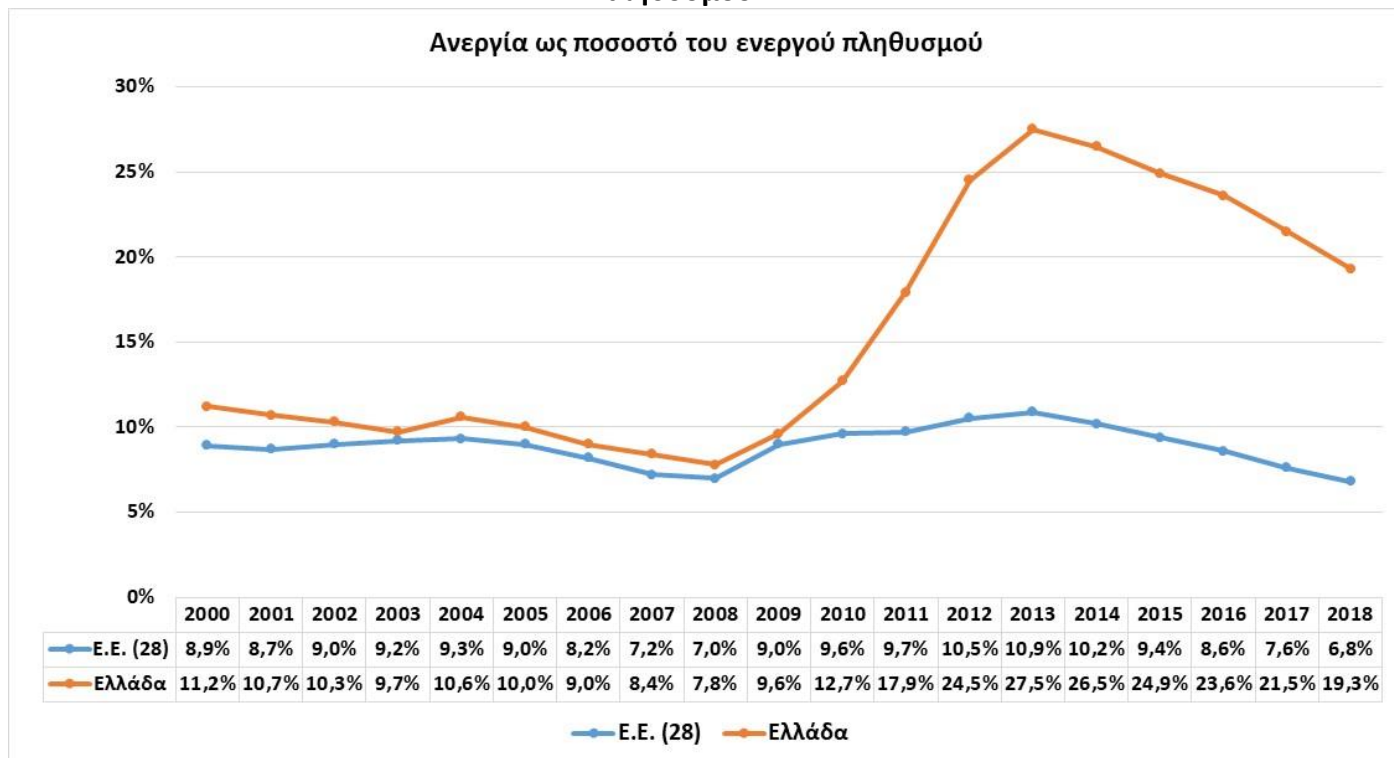
Πηγή: Eurostat.

Διάγραμμα 6.12. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας ως ποσοστά του συνολικού πληθυσμού ανά φύλο

Πηγή: Eurostat.

Διάγραμμα 6.13. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού

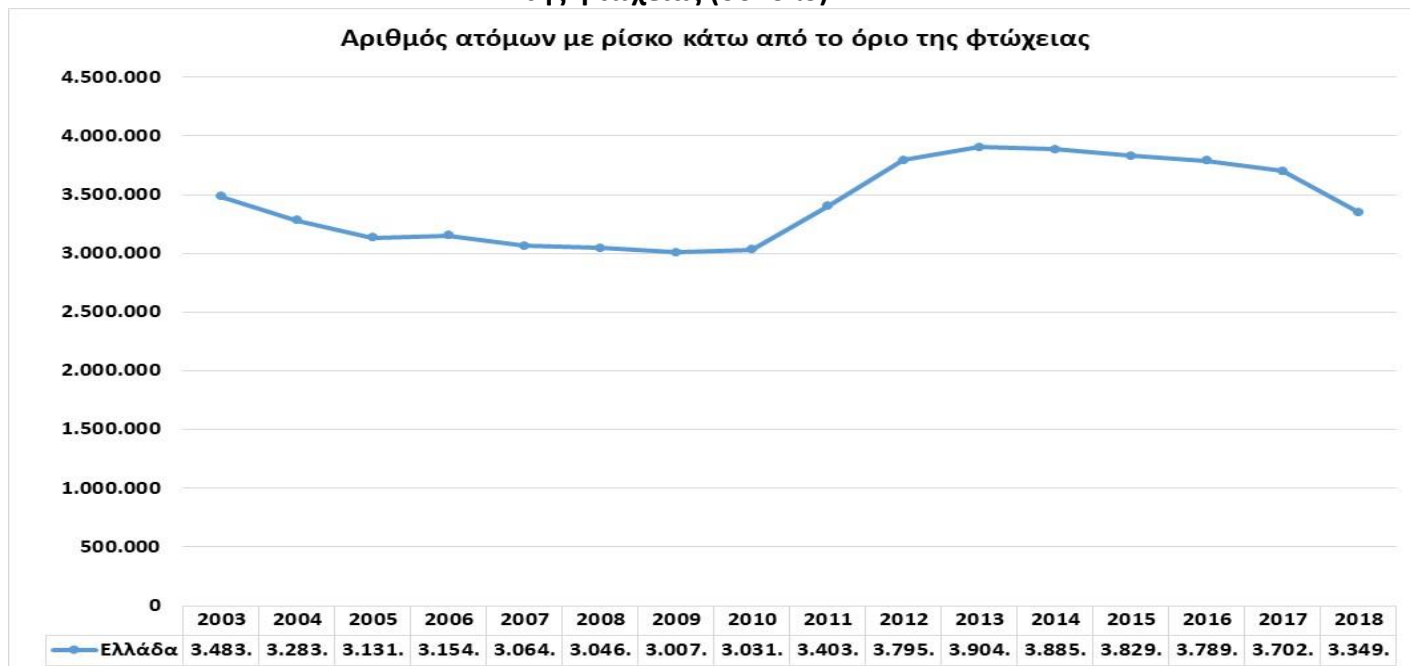

Πηγή: Eurostat.

6.5. Έλληνες κάτω από το όριο της φτώχειας

Ένα σημαντικό μέγεθος που δείχνει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού των κατοίκων μιας χώρας με πιθανότητα κάτω από το όριο της φτώχειας. Συγκεκριμένα, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα, από το 2010 και έπειτα, ο αριθμός των ατόμων με ρίσκο κάτω από το όριο της φτώχειας αυξάνεται σημαντικά μέχρι το 2013, με ποσοστό 28,8%.

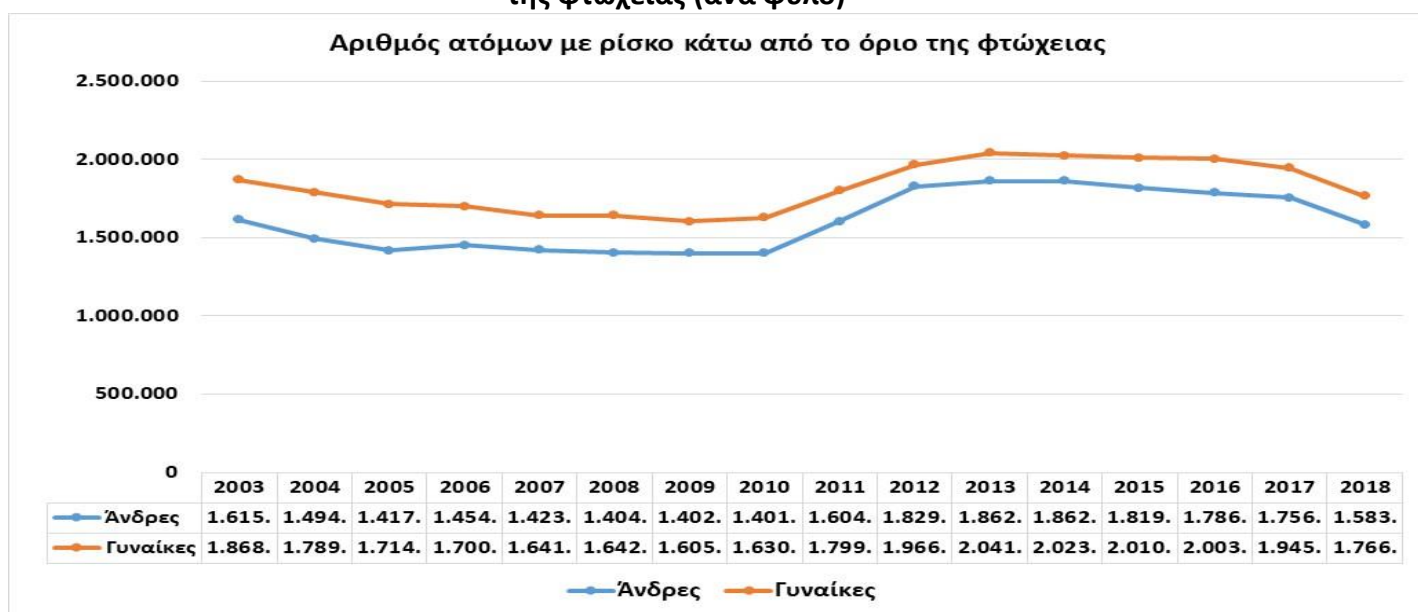
Διάγραμμα 6.14. Διαχρονική εξέλιξη αριθμού ατόμων με ρίσκο κάτω από το όριο της φτώχειας (σύνολο)

Πηγή: Eurostat.

Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ο αριθμός των ατόμων με ρίσκο κάτω από το όριο της φτώχειας έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και για τα δύο φύλα (άνδρες και γυναίκες) με τα παραπάνω, όπου το 2010 αυξάνονται σημαντικά, με τις γυναίκες να έχουν μεγαλύτερο ρίσκο σε σχέση με τους άνδρες.

Διάγραμμα 6.15. Διαχρονική εξέλιξη αριθμού ατόμων με ρίσκο κάτω από το όριο της φτώχειας (ανά φύλο)

Πηγή: Eurostat.

7. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1. Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία της έρευνας μέσω της παρουσίασης των ερευνητικών ερωτημάτων και ερευνητικών υποθέσεων, της ανάλυσης του σχεδιασμού του ερωτηματολογίου, της παρουσίασης του πληθυσμού και δείγματος της έρευνας καθώς και της ανάλυσης της μεθοδολογίας επεξεργασίας των δεδομένων.

7.2. Ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις

Λαμβάνοντας υπόψη το θεωρητικό μέρος της εργασίας δημιουργήθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αποτέλεσαν και οδηγό για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου:

1. Ποια είναι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των νέων σε ηλικία Ελλήνων (ηλικίας 15-34 ετών);
2. Ποιες οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη των νέων σε ηλικία Ελλήνων;
3. Ποιες οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση των νέων σε ηλικία Ελλήνων;
4. Ποιες οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία των νέων σε ηλικία Ελλήνων;
5. Ποιες οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας των σε ηλικία νέων Ελλήνων;

Για την αντικειμενικότητα της παρούσας εργασίας, εκτός από τα ερευνητικά ερωτήματα, δημιουργήθηκαν οι παρακάτω ερευνητικές υποθέσεις:

1. Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών των νέων σε ηλικία Ελλήνων με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική τους δύναμη;
2. Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών των νέων σε ηλικία Ελλήνων με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευσή τους;
3. Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών των νέων σε ηλικία Ελλήνων με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία τους;
4. Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών των νέων σε ηλικία Ελλήνων με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας;

Για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων θα χρησιμοποιηθεί η περιγραφική στατιστική ενώ για την απάντηση των ερευνητικών υποθέσεων θα χρησιμοποιηθεί η μεθοδολογία της επαγωγικής στατιστικής.

7.3. Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου έλαβε υπόψη το θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας καθώς και τα ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις που δημιουργήθηκαν. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μερικές ερωτήσεις δημιουργήθηκαν υποκειμενικά από τον ερευνητή χωρίς τη χρησιμοποίηση του θεωρητικού μέρους, των ερευνητικών ερωτημάτων ή των ερευνητικών υποθέσεων.

7.4. Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας

7.4.1. Πληθυσμός της έρευνας

Πριν τον προσδιορισμό του πληθυσμού της έρευνας θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας αφορά Έλληνες ηλικίας 18-34 ετών,

δηλαδή αφορά νέους σε ηλικία Έλληνες. Επιπρόσθετα, το ερωτηματολόγιο της έρευνας για λόγους κόστους και χρόνου δημιουργήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή και κοινοποιήθηκε μέσω του Facebook σε διάφορα γκρουπ που έχουν σχέση με νέους σε ηλικία Έλληνες (γκρουπ που αφορούν πανεπιστημιακές κοινότητες, γκρουπ τεχνολογίας κ.α.).

Συνεπώς, για τον προσδιορισμό του πληθυσμού της έρευνας αρχικά θα έπρεπε να καταγραφούν οι Έλληνες που έχουν ηλικία από 18-34 ετών και σε δεύτερο στάδιο εκείνοι που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο δεδομένου ότι το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή.

Πίνακας 7.1. Πρώτο στάδιο προσδιορισμού του πληθυσμού της έρευνας – Προσδιορισμός πληθυσμού Ελλήνων ηλικίας 18-34 ετών

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Μέσος Όρος
18 ετών	109.885	111.670	108.583	108.073	106.838	106.893	108.773	
19 ετών	118.715	109.660	111.617	108.211	107.952	107.415	107.444	
20 ετών	123.936	118.164	109.235	111.090	107.699	108.950	108.378	
21 ετών	123.624	123.021	117.358	108.335	110.224	108.741	109.929	
22 ετών	126.528	122.445	121.977	116.127	107.219	111.122	109.550	
23 ετών	130.631	125.082	121.097	120.396	114.653	107.835	111.635	
24 ετών	124.212	128.641	123.195	119.186	118.330	114.851	107.942	
25 ετών	132.347	121.407	125.933	121.243	117.369	117.655	114.119	
26 ετών	134.692	129.074	118.234	123.786	119.046	116.461	116.732	
27 ετών	141.618	131.377	125.851	115.956	121.539	118.091	115.512	
28 ετών	152.121	138.500	128.382	123.703	113.886	120.734	117.284	
29 ετών	159.073	149.247	135.751	126.434	121.815	113.270	120.112	
30 ετών	164.894	156.330	146.654	133.981	124.709	121.533	112.982	
31 ετών	168.260	162.278	153.873	144.999	132.356	124.479	121.023	
32 ετών	168.839	165.722	159.884	152.263	143.422	132.099	124.492	
33 ετών	167.692	166.462	163.461	158.317	150.757	143.072	131.780	
34 ετών	165.732	165.461	164.380	162.005	156.908	150.369	142.699	
Σύνολο	2.412.799	2.324.541	2.235.465	2.154.105	2.074.722	2.023.570	1.980.386	2.250.355

Πηγή: Eurostat. Population on 1 January by age, sex and NUTS 2 region

**Πίνακας 7.2. Δεύτερο στάδιο προσδιορισμού του πληθυσμού της έρευνας –
Προσδιορισμός Ελλήνων με πρόσβαση στο διαδίκτυο**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Μέσος Όρος
Ποσοστό ατόμων με πρόσβαση στο διαδίκτυο	58%	64%	67%	70%	72%	72%	75%	68%

Πηγή: Eurostat. Individuals who used the internet, frequency of use and activities

Πίνακας 7.3. Τελικό στάδιο προσδιορισμού του πληθυσμού της έρευνας

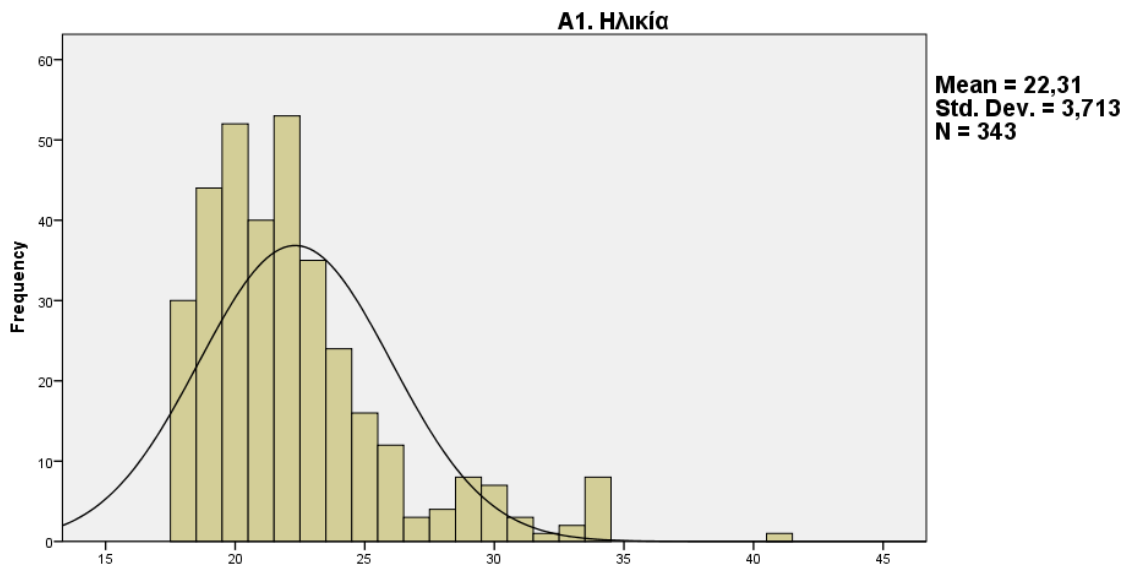
Πληθυσμός της έρευνας	68%*2.250.355	1.530.241
------------------------------	----------------------	------------------

Συνεπώς, ο πληθυσμός της έρευνας, δηλαδή Έλληνες ηλικίας από 18 έως 34 ετών που χρησιμοποιούν στο διαδίκτυο είναι 1.530.241.

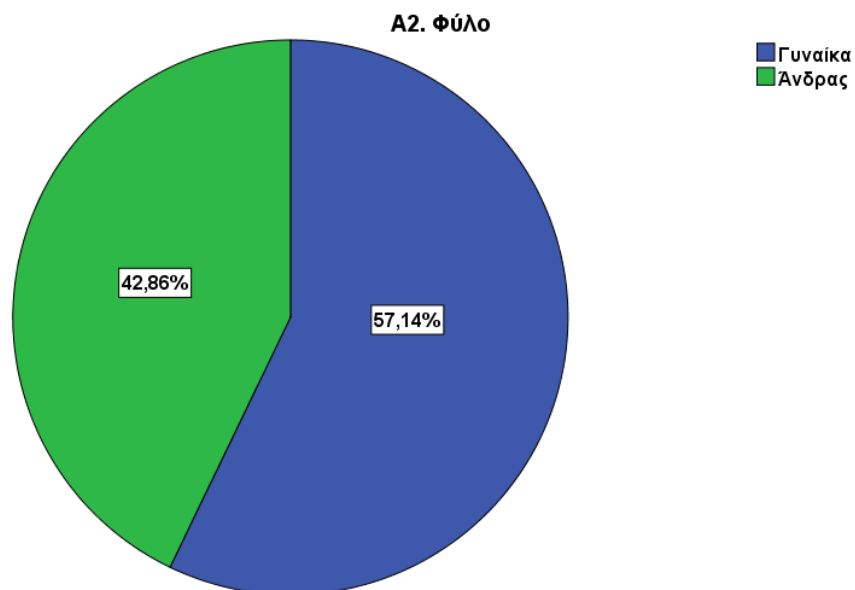
7.4.2. Δείγμα της έρευνας και δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η έρευνα με ερωτηματολόγιο πραγματοποιήθηκε τη χρονική περίοδο 15 Απριλίου 2019-15 Ιουνίου 2019. Το δείγμα της έρευνας καθορίστηκε στα 389 άτομα εκ των οποίων τα 36 άτομα είχαν ηλικία άνω των 34 ετών οπότε και αποκλείστηκαν ενώ οι 10 ερωτηθέντες συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο μη αντικειμενικά (έδωσαν απαντήσεις μεγάλες όπως π.χ. ηλικία 99 ετών ή απαντήσεις μη επιτρεπτές λεκτικά) και οι οποίοι αποκλείστηκαν. Συνεπώς, το δείγμα της έρευνας καθορίστηκε στους 343 ερωτηθέντες το οποίο είναι ακαδημαϊκά αποδεκτό δεδομένου ότι ξεπερνάει το δείγμα των 30 και αποτελεί το 0,224% του πληθυσμού. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του δείγματος της έρευνας όπως προέκυψαν έπειτα από την επεξεργασία των δεδομένων.

Στο πρώτο γράφημα αυτής της ενότητας μπορούμε να παρατηρήσουμε τον μέσο όρο της ηλικίας του δείγματος της έρευνας. Αναλυτικότερα, ο μέσος όρος των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα ανέρχεται στα 22,31 έτη, με την τυπική απόκλιση να εντοπίζεται στα 3,713.

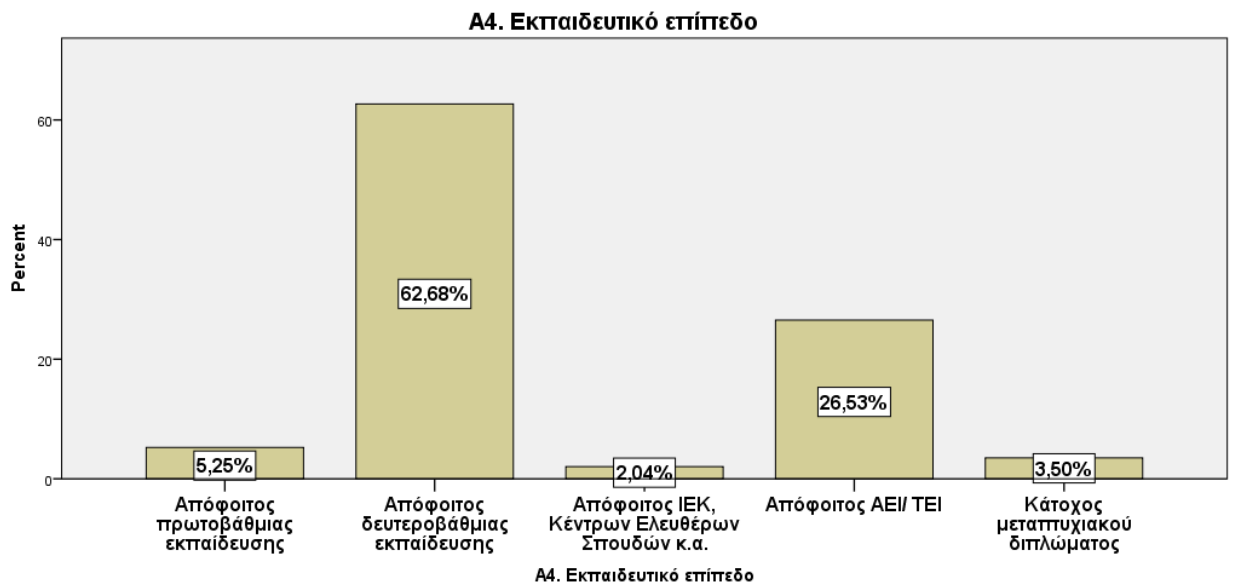
Όσον αφορά το φύλο των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα, το 57,14% αυτών είναι γυναίκες, με το υπόλοιπο 42,86% να είναι άνδρες.

Στην περίπτωση της οικογενειακής κατάστασης των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα, οι συντριπτική πλειοψηφία αυτών είναι άγαμη, με μόνο ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 2,92% να είναι έγγαμο.

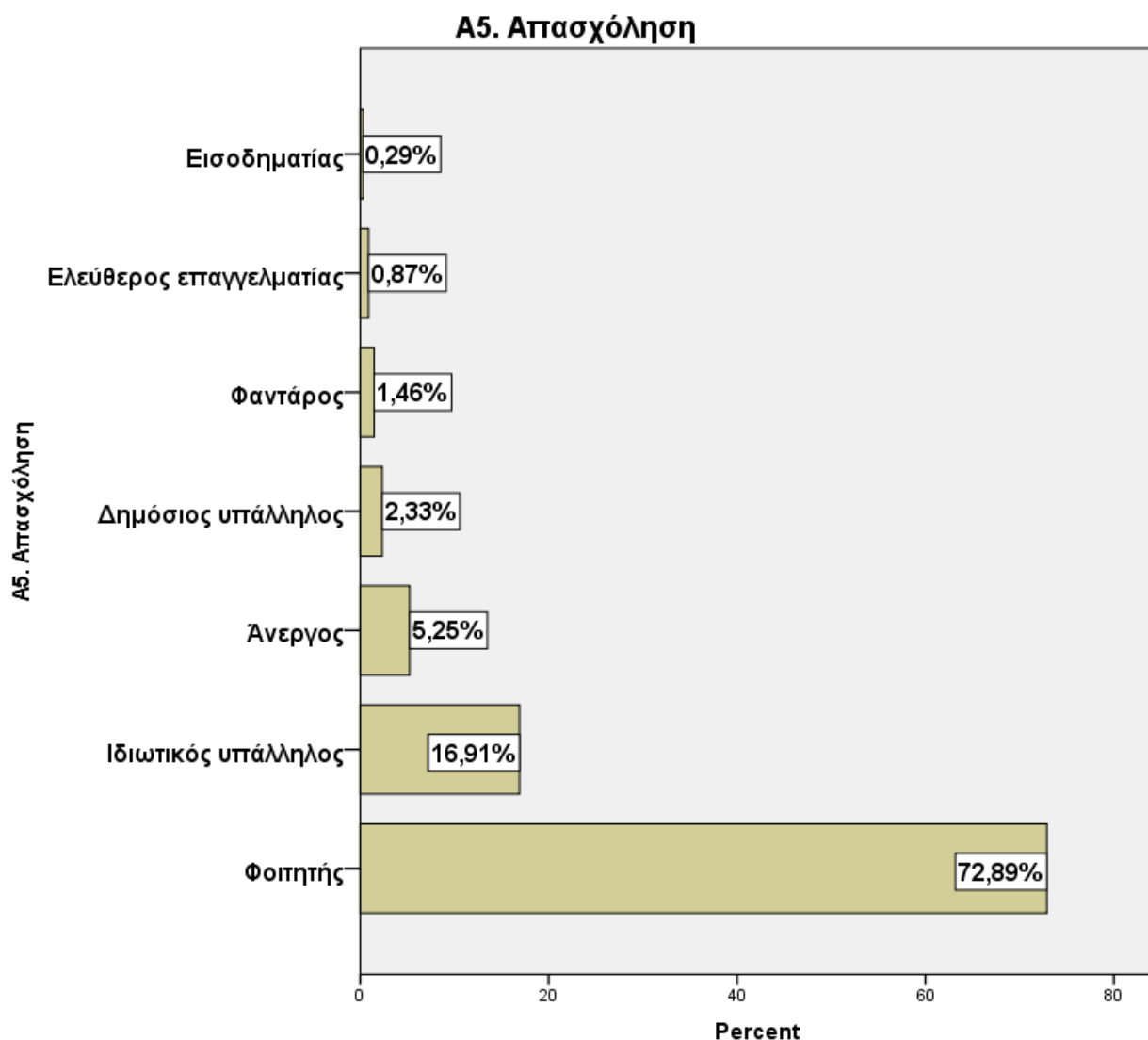

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων ποικίλει, με το μεγαλύτερο όμως μέρος αυτών, σε ποσοστό 62,68%, να είναι απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην συνέχεια και με χαμηλότερα ποσοστά εντοπίζονται οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ (26,53%), οι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (5,25%), οι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος (3,50%) και οι απόφοιτοι ΙΕΚ, Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών, κ.α. (2,04%).

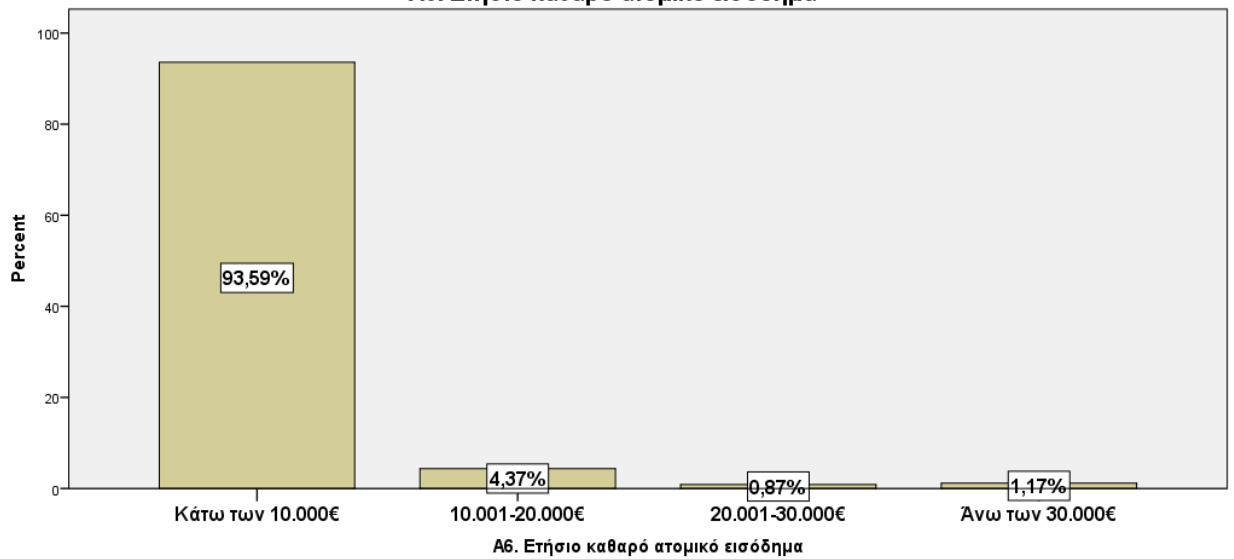
Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα είναι φοιτητές (72,89%). Ακολουθούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 16,91%, ενώ σε χαμηλότερα ποσοστά εντοπίζονται οι άνεργοι (5,25%), οι δημόσιοι υπάλληλοι

(2,33%), οι φαντάροι (1,46%), οι ελεύθεροι επαγγελματίες (0,87%) και οι εισοδηματίες (0,29%).

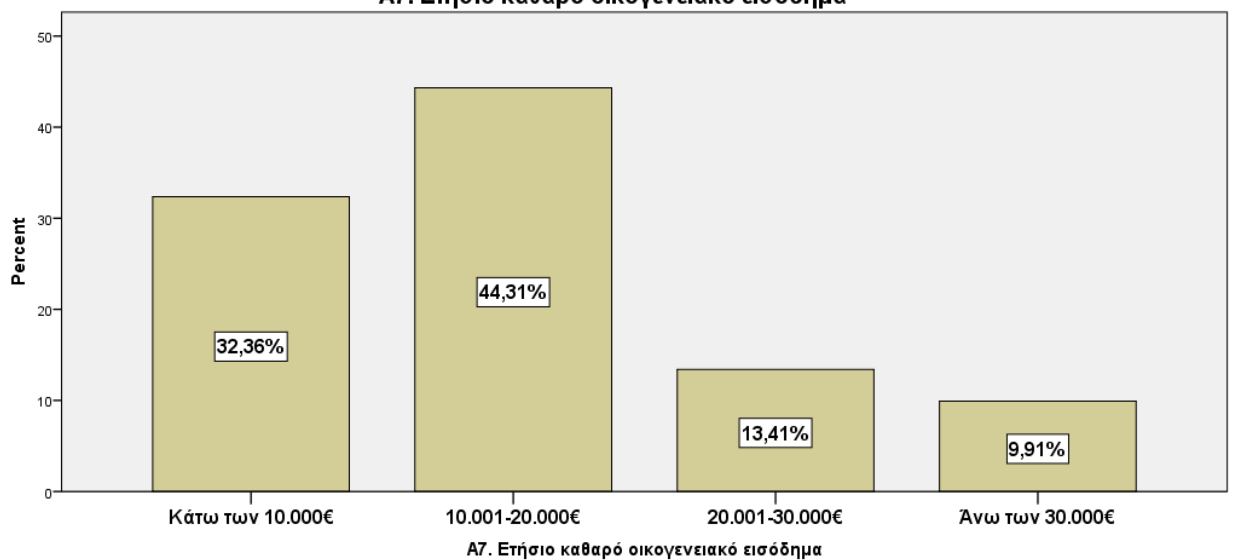
Στην περίπτωση του ετήσιου καθαρού ατομικού εισοδήματος, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων της έρευνας, σε ποσοστό 93,59%, ανέφερε πως διαθέτει κάτω των 10.000 ευρώ. Σε ιδιαίτερα χαμηλότερα ποσοστά εντοπίζονται ερωτηθέντες που ανέφεραν πως διαθέτουν ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα 10.001 – 20.000 ευρώ (4,37%), 20.001 – 30.000 ευρώ (0,97%) και άνω των 30.000 ευρώ (1,17%).

A6. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα

Τέλος, όσον αφορά το ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ποικίλουν, με το μεγαλύτερο μέρος αυτών να αναφέρει πως διαθέτει 10.001 - 20.000 ευρώ. Ακολουθούν εκείνοι οι ερωτηθέντες που διαθέτουν ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα κάτω των 10.000 ευρώ (32,36%), 20.001 – 30.000 ευρώ και άνω των 30.000 ευρώ (9,91%).

A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα

7.5. Επεξεργασία δεδομένων

Η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό λογισμικό SPSS Version 21.

8. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

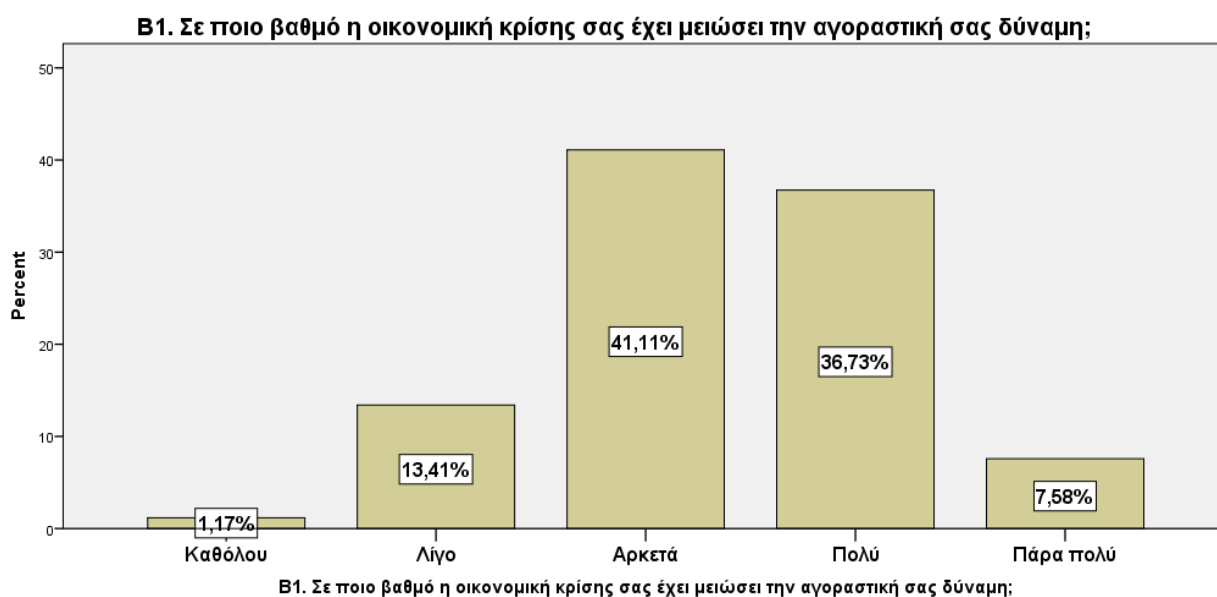
8.1. Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας σύμφωνα με την περιγραφική στατιστική. Συγκεκριμένα, θα χρησιμοποιηθούν συχνότητες, ποσοστιαίες συχνότητες και μέσοι όροι προκειμένου να αναλυθούν τα αποτελέσματα και να εξαχθούν συμπεράσματα.

8.2. Γενικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους νέους

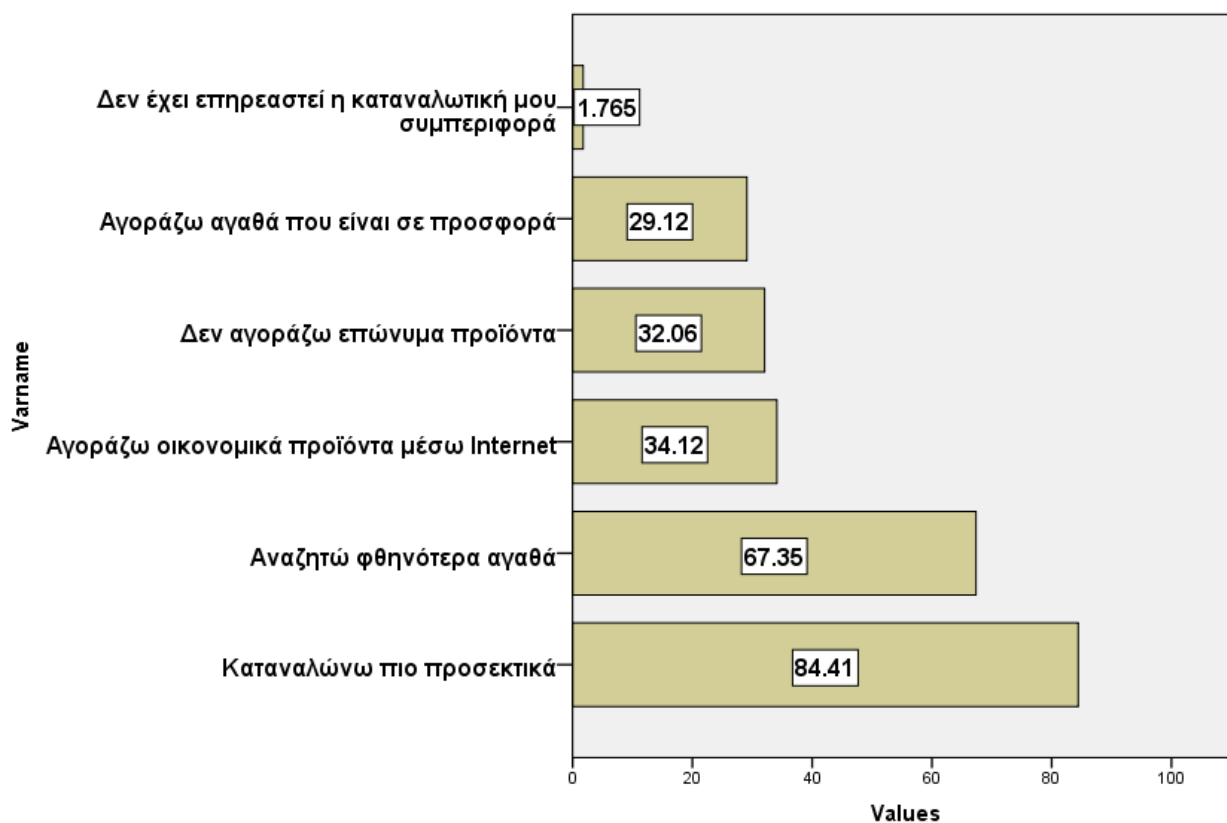
Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται και αναλύονται ορισμένα γραφήματα που σχετίζονται με τις γενικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους νέους στη χώρα μας.

Αναλυτικότερα, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και από το παρακάτω γράφημα, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει μειώσει την αγοραστική του δύναμη αρκετά (41,11%), πολύ (36,73%) και πάρα πολύ (7,58%). Σε χαμηλότερα ποσοστά εντοπίζονται οι ερωτηθέντες που ανέφεραν πως η οικονομική κρίση έχει μειώσει την αγοραστική τους δύναμη λίγο (13,41%) και καθόλου (1,17%).

Όσον αφορά τις ενέργειες στις οποίες έχουν προβεί οι ερωτηθέντες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην παρούσα οικονομική κρίση, στην πρώτη θέση εντοπίζεται η «προσεκτική κατανάλωση», ενώ πολύ κοντά ακολουθεί η «αναζήτηση φθηνότερων αγαθών». Αμέσως ακολούθως, και με μικρότερα ποσοστά, εντοπίζονται ενέργειες, όπως η «αγορά οικονομικών προϊόντων μέσω Internet», η «διακοπή αγοράς επώνυμων προϊόντων» και η «αγορά αγαθών σε προσφορά». Τέλος, ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 1,765% των ερωτηθέντων ανέφερε πως δεν έχει επηρεαστεί η καταναλωτική του συμπεριφορά από την κρίση.

B2. Σε τι ενέργειες έχετε προβεί προκειμένου να ανταπεξέλθετε στην παρούσα οικονομική κρίση; (ερώτηση πολλαπλής επιλογής)

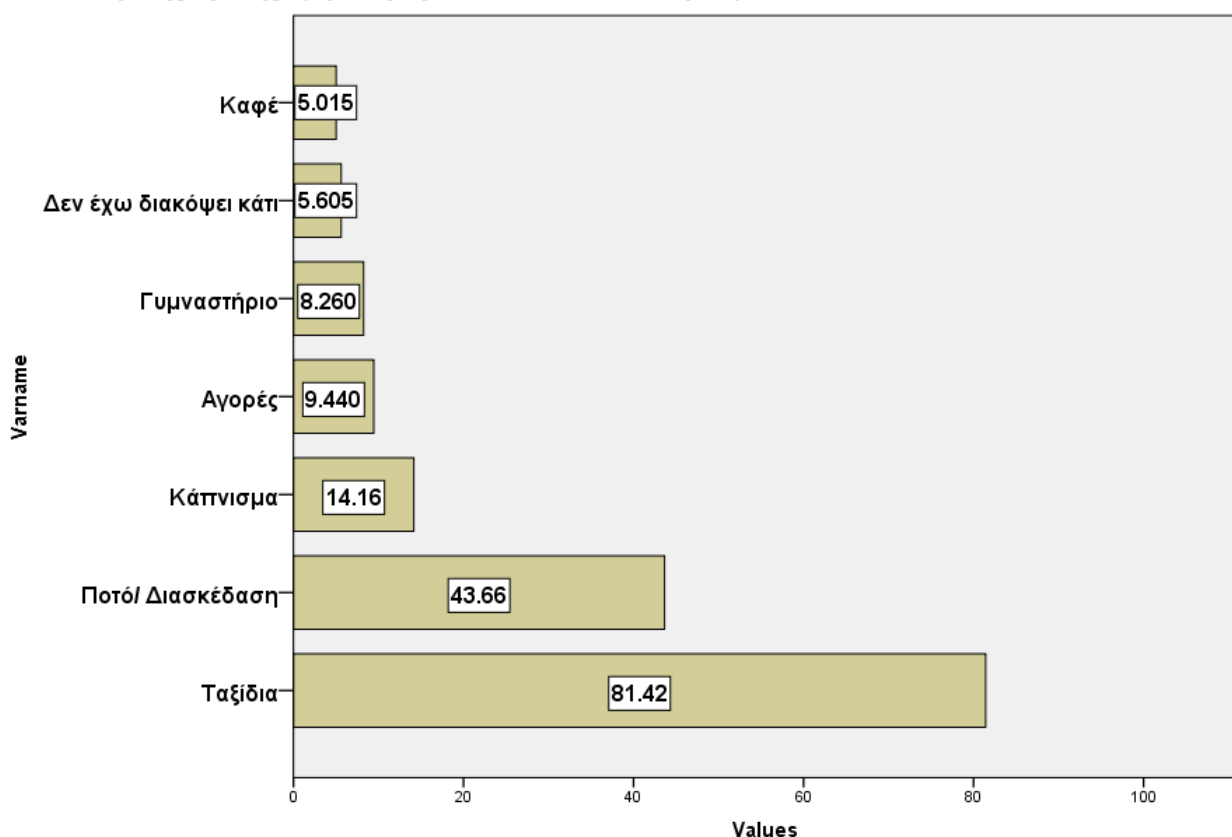

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε τις συνήθειες τις οποίες έχουν διακόψει οι ερωτηθέντες λόγω της οικονομικής κρίσης. Αναλυτικότερα, στην πρώτη θέση και με αρκετή διαφορά από τις υπόλοιπες, εντοπίζεται η συνήθεια της πραγματοποίησης ταξιδιών, ενώ στη δεύτερη, και με αρκετή διαφορά,

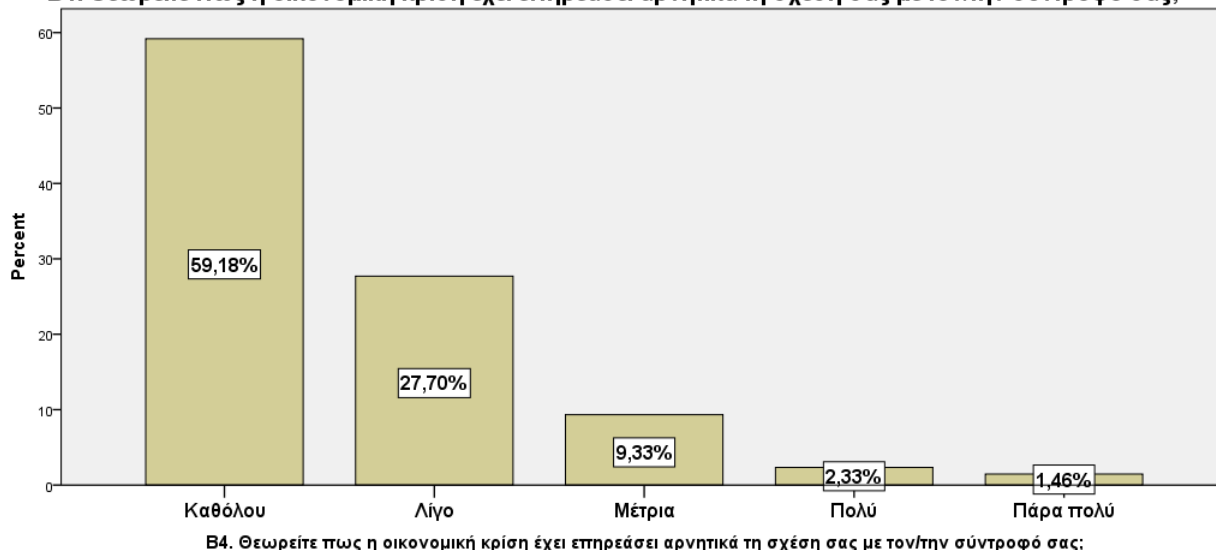
εντοπίζεται η συνήθεια της διασκέδασης. Ακολουθως, και με μικρότερα ποσοστά, εντοπίζονται συνήθειες, όπως το κάπνισμα (14,16%), οι αγορές (9,440%), το γυμναστήριο (8,260%) και ο καφές (5,015%). Τέλος, ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 5,605% των ερωτηθέντων ανέφερε πως δεν έχει διακόψει κάποια συνήθεια λόγω της οικονομικής κρίσης.

B3. Έχετε αναγκαστεί να διακόψετε κάποια από τις παρακάτω συνήθειες λόγω της οικονομικής κρίσης; (Ερώτηση Πολλαπλών Επιλογών)

Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη σχέση των ερωτηθέντων με τον/την σύντροφο τους, το 59,18% αυτών ανέφερε πως δεν την έχει επηρεάσει, ενώ το 27,70% ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μικρό βαθμό. Σε αρκετά χαμηλότερα ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι οποίοι ανέφεραν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη σχέση των με τον/την σύντροφο τους σε μέτριο βαθμό (9,33%), σε μεγάλο βαθμό (2,33%) και σε πολύ μεγάλο βαθμό (1,46%).

B4. Θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη σχέση σας με τον/την σύντροφό σας;

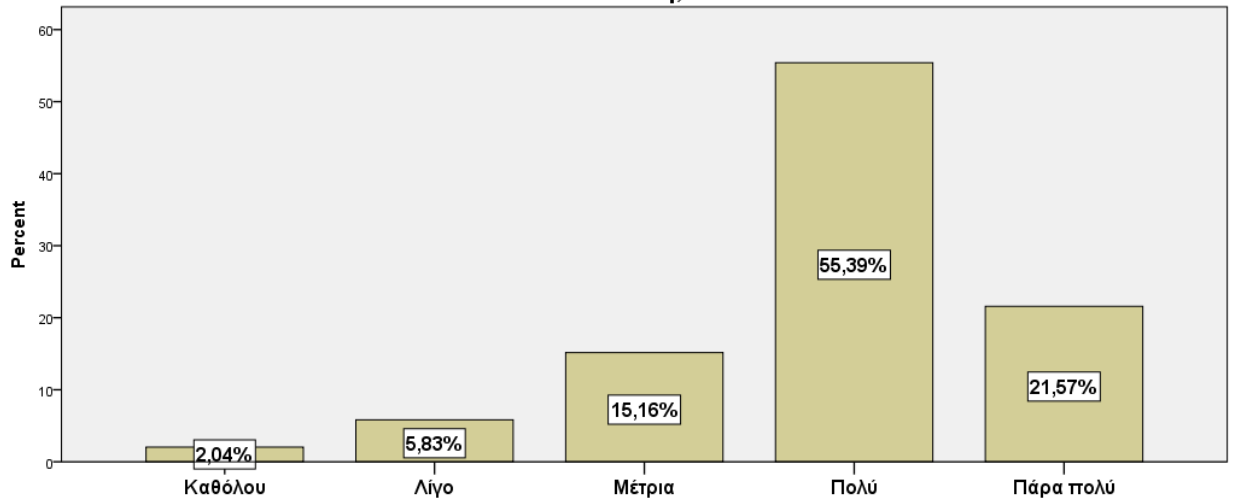

8.3. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται και αναλύονται ορισμένα γραφήματα που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση.

Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση, το 55,39% των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 21,57% ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σε αρκετά χαμηλότερα ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι οποίοι ανέφεραν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση σε μέτριο βαθμό (15,16%), σε μικρό βαθμό (5,83%) και σε ανύπαρκτο βαθμό (2,04%).

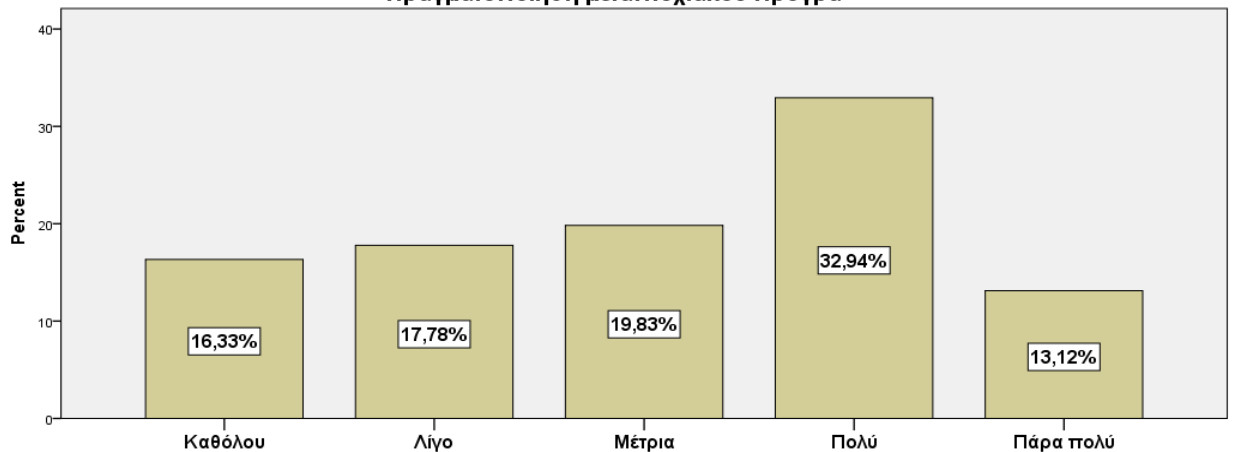
Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;

Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;

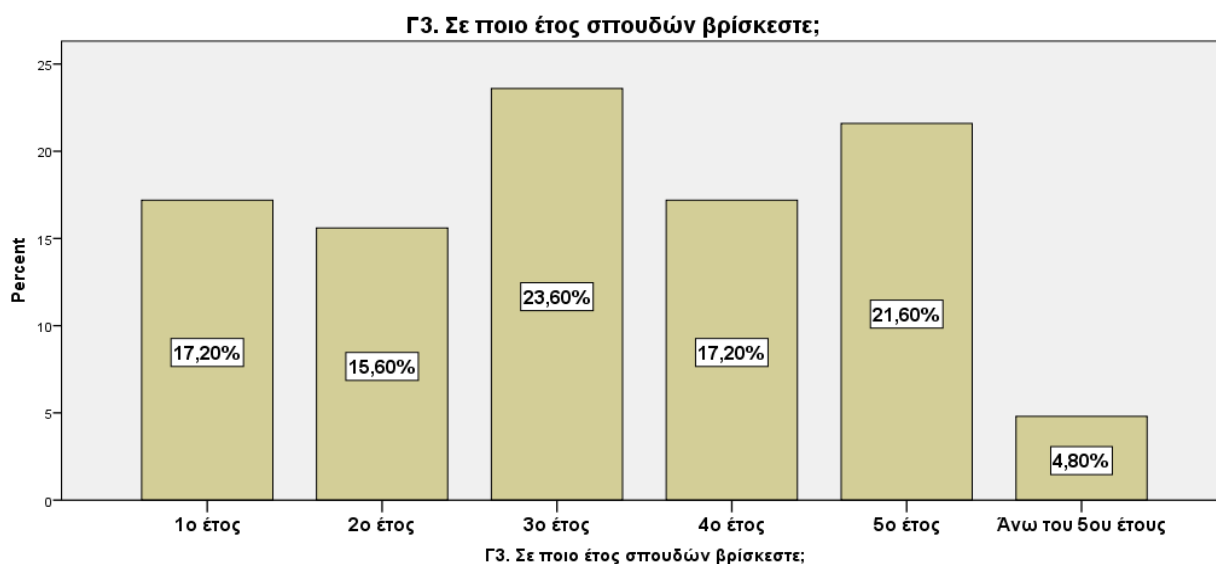
Επιπλέον, στην περίπτωση της πρότασης ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τους ερωτηθέντες ώστε να μην πραγματοποιούν ή να αναβάλουν την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος, οι απόψεις είναι μοιρασμένες. Συγκεκριμένα, το 32,94% και 13,12% των ερωτηθέντων ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιεί ή να αναβάλει την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό, αντίστοιχα. Ακολούθως, το 19,83% των ερωτηθέντων δήλωσε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιεί ή να αναβάλει την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος σε μέτριο βαθμό, το 17,78% σε μικρό βαθμό, ενώ το 16,33% σε ανύπαρκτο βαθμό.

Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος;

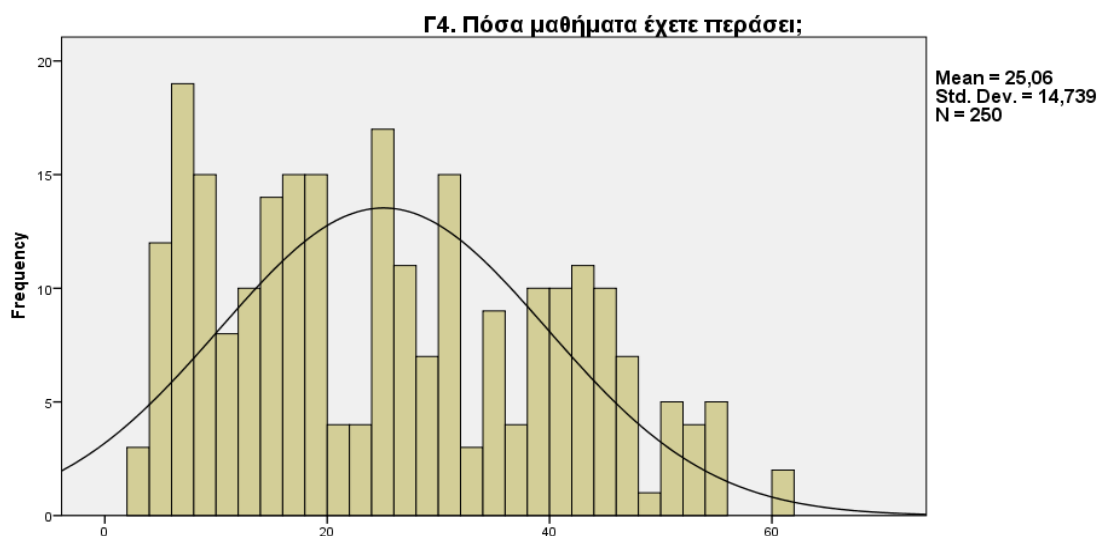

Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος;

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε το έτος στο οποίο βρίσκονται αυτή της στιγμή οι ερωτηθέντες φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα. Όπως είναι εμφανές τα αποτελέσματα ποικίλουν, με το 23,60% να βρίσκονται στο 3^ο έτος, το 21,60% στο 5^ο έτος, το 17,20% στο 1^ο έτος, το 17,20% στο 4^ο έτος, το 15,60% στο 2^ο έτος και το υπόλοιπο 4,80% άνω του 5^{ου} έτους.

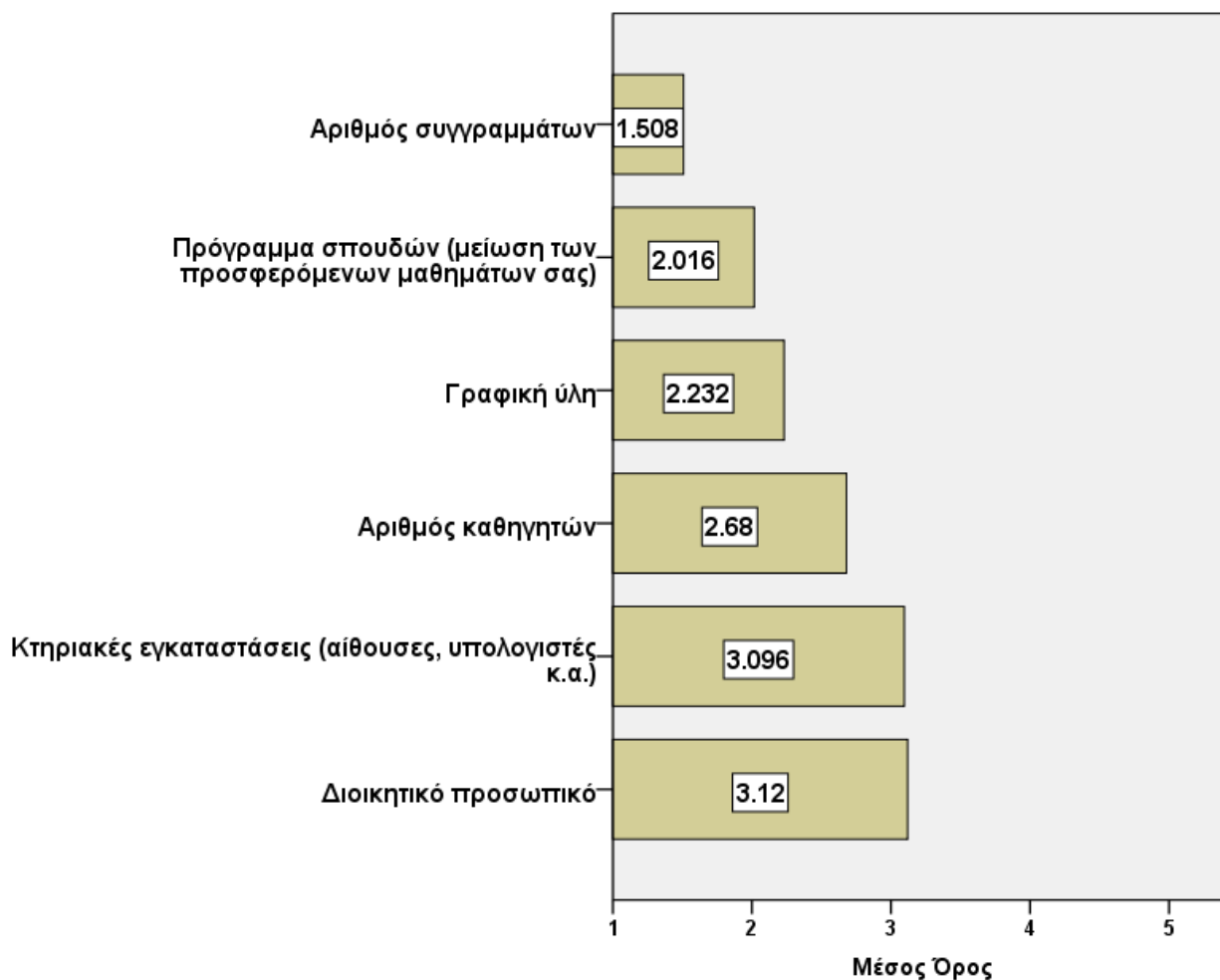

Ακολουθώντας, στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε τον μέσο όρο των μαθημάτων που έχουν περάσει οι ερωτηθέντες φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα. Όπως είναι εμφανές, ο μέσος όρος των μαθημάτων που έχουν περάσει οι ερωτηθέντες φοιτητές ανέρχεται στα 25,06 μαθήματα, με την τυπική απόκλιση να εντοπίζεται στα 14,739 μαθήματα.

Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά ορισμένους τομείς της εκπαίδευσης των ερωτηθέντων, αυτοί παρουσιάζονται ακολούθως. Αναλυτικότερα, ο τομέας του διοικητικού προσωπικού και των κτιριακών εγκαταστάσεων έχουν επηρεαστεί αρνητικά σε μέτριο βαθμό, ενώ ο αριθμός των καθηγητών και η γραφική ύλη έχουν επηρεαστεί σε μέτριο προς μικρό βαθμό. Στη συνέχεια, το πρόγραμμα σπουδών έχει επηρεαστεί σε μικρό βαθμό, ενώ ο αριθμός των συγγραμμάτων έχει επηρεαστεί ελάχιστα.

Γ5. Σε ποιους τομείς και σε ποιο βαθμό έχει επηρεάσει αρνητικά η οικονομική κρίση τους παρακάτω τομείς της εκπαίδευσής σας;

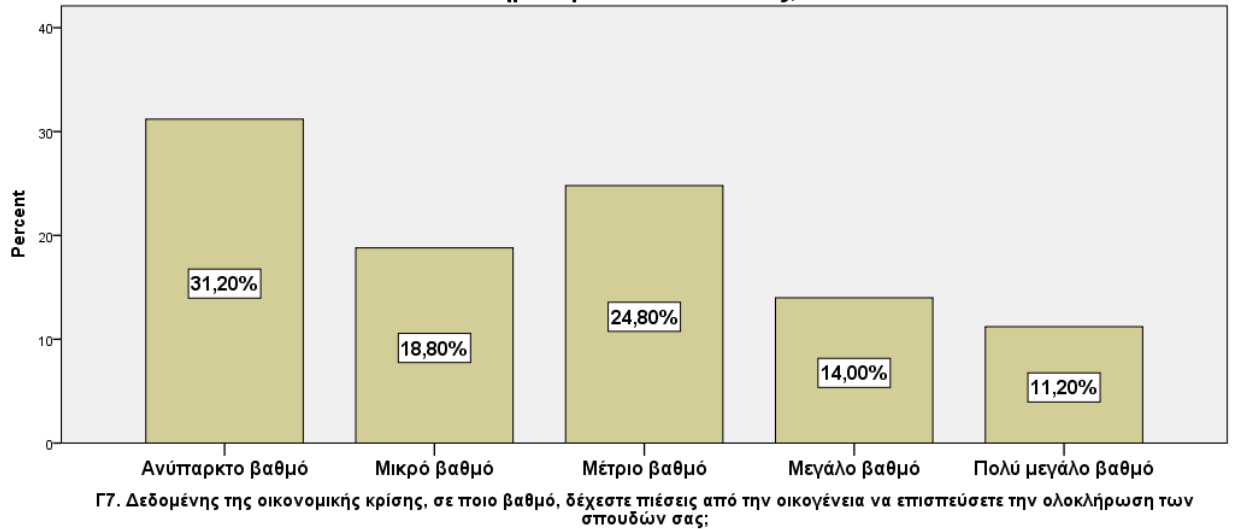
1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πολύ, 5: Πάρα πολύ

Στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες έχουν σκεφτεί να διακόψουν τις σπουδές τους λόγω της οικονομικής κρίσης. Αναλυτικότερα, το μεγαλύτερο μέρος αυτών, σε ποσοστό 61,20%, ανέφερε πως δεν έχει σκεφθεί να διακόψει τις σπουδές τους λόγω της οικονομικής κρίσης. Σε αρκετά χαμηλότερα, βέβαια, ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι ερωτηθέντες που ανέφεραν πως έχουν σκεφθεί σε μικρό βαθμό να διακόψουν τις σπουδές τους λόγω της οικονομικής κρίσης (21,60%), σε μέτριο βαθμό (11,20%), σε μεγάλο βαθμό (3,60%) και σε πολύ μεγάλο βαθμό (2,40%).

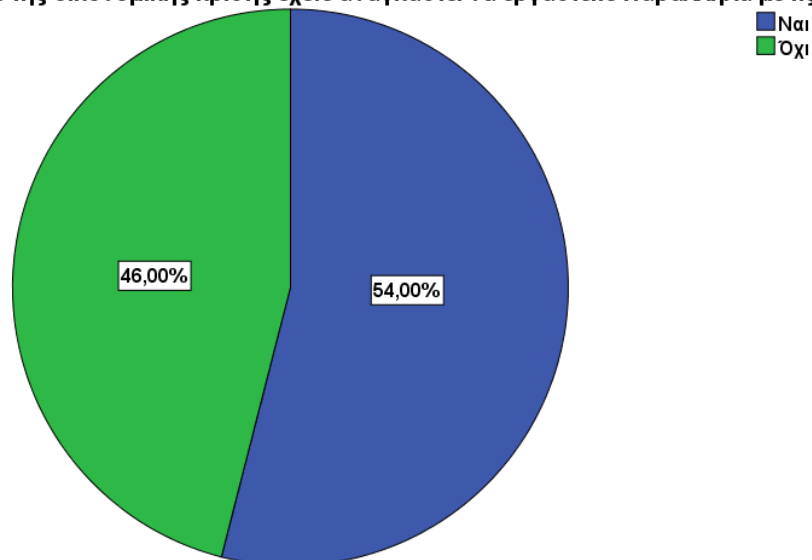
Επιπλέον, στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες δέχονται πιέσεις από την οικογένεια τους ώστε να επισπεύσουν την ολοκλήρωση των σπουδών τους, λόγω της οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, 31,20% των ερωτηθέντων ανέφερε πως δεν έχει δεχτεί τέτοια πίεση λόγω της οικονομικής κρίσης, το 18,80% πως έχει δεχτεί μικρή πίεση, ενώ το 24,80% πως έχει δεχτεί μέτρια πίεση από την οικογένεια του, ώστε να επισπεύσει την ολοκλήρωση των σπουδών του. Ακολούθως, το 14,00% και 11,20% των ερωτηθέντων ανέφερε πως λόγω της οικονομικής κρίσης έχει δεχτεί μεγάλη και πολύ μεγάλη πίεση από την οικογένεια του, ώστε να επισπεύσει την ολοκλήρωση των σπουδών του, αντίστοιχα.

Γ7. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, σε ποιο βαθμό, δέχεστε πιέσεις από την οικογένεια να επισπεύσετε την ολοκλήρωση των σπουδών σας;

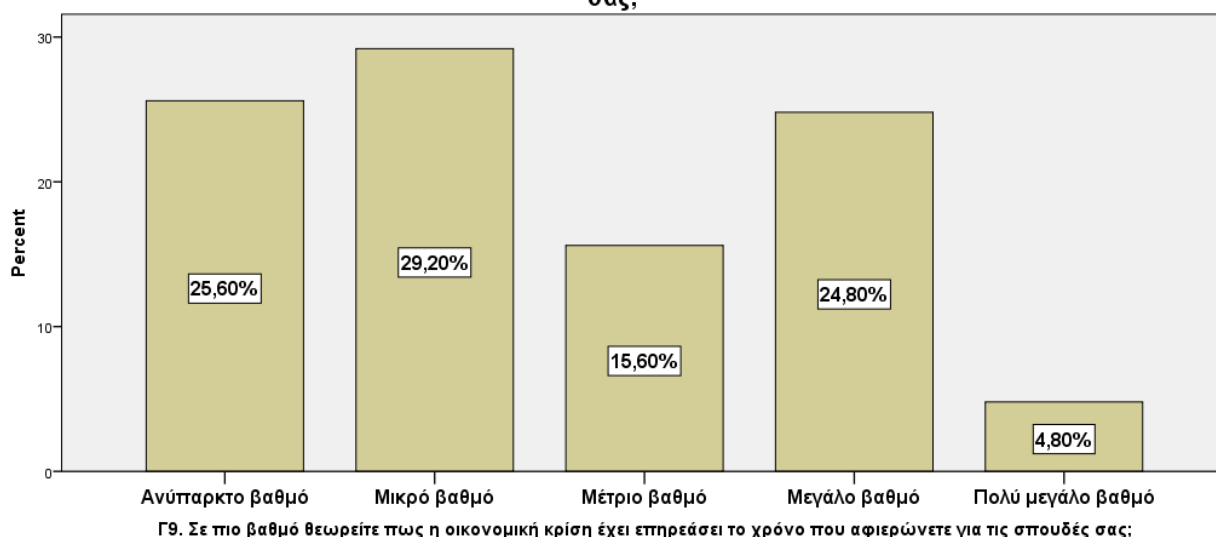
Επιπρόσθετα, το 54,00% των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφερε πως λόγω της οικονομικής κρίσης έχει αναγκαστεί να εργάζεται παράλληλα σε τις σπουδές του, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 46,00% που ανέφερε πως δεν έχει αναγκαστεί να εργάζεται παράλληλα σε τις σπουδές του.

Γ8. Λόγω της οικονομικής κρίσης έχετε αναγκαστεί να εργαστείτε παράλληλα με τις σπουδές σας;

Τέλος, στο παρακάτω γράφημα μπορούμε να παρατηρήσουμε το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες της έρευνας θεωρούν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τον χρόνο που αφιερώνουν για τις σπουδές τους. Αναλυτικότερα, το 29,20% και 25,60% των ερωτηθέντων ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά σε μικρό και ανύπαρκτο βαθμό τον χρόνο που αφιερώνει για τις σπουδές του, αντίστοιχα, ενώ το 15,60% ανέφερε έχει επηρεάσει αυτόν τον χρόνο σε μέτριο βαθμό. Ακολούθως, το 24,80% και 4,80% των ερωτηθέντων ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό τον χρόνο που αφιερώνει για τις σπουδές του.

Γ9. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει το χρόνο που αφιερώνετε για τις σπουδές σας;

8.4. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία

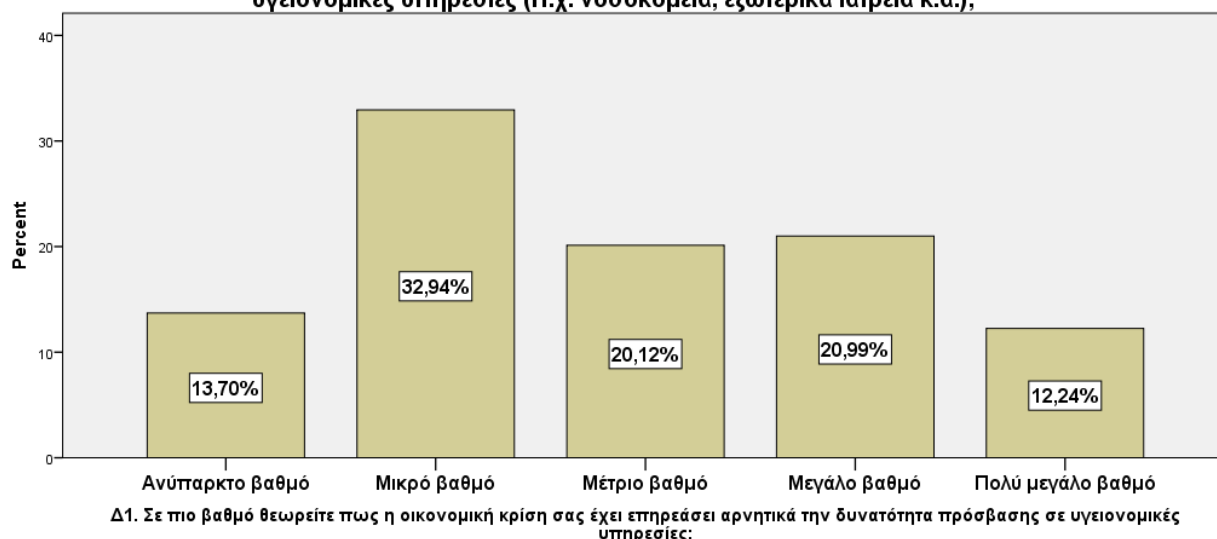
Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται και αναλύονται ορισμένα γραφήματα που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία.

Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες, το 32,94% των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μικρό βαθμό, ενώ το 13,70% ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε ανύπαρκτο βαθμό. Ακολούθως, σε παρόμοια ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι οποίοι ανέφεραν πως η οικονομική κρίση έχει

επηρεάζει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης τους σε υγειονομικές υπηρεσίες σε μέτριο βαθμό (20,12%), σε μεγάλο βαθμό (20,99%) και σε πολύ μεγάλο βαθμό (12,24%).

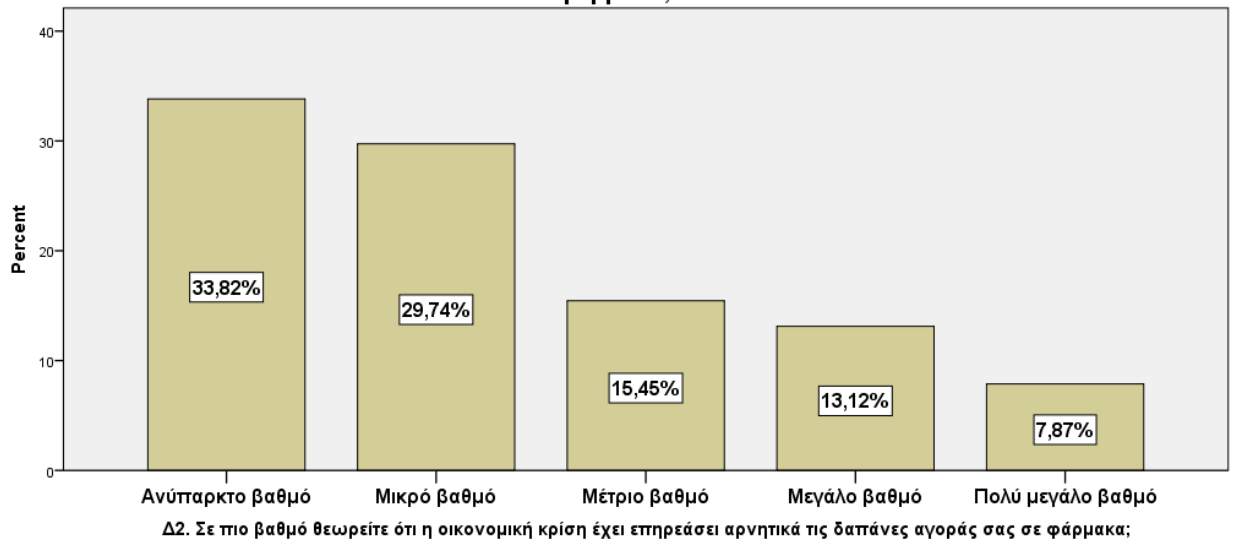
Δ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες (π.χ. νοσοκομεία, εξωτερικά ιατρεία κ.α.);

Δ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες;

Στην περίπτωση του βαθμού στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες αγοράς σε φάρμακα, το 33,82% των ερωτηθέντων ανέφερε πως το έχει επηρεάσει αρνητικά σε ανύπαρκτο βαθμό, ενώ το 29,74% ανέφερε πως το έχει επηρεάσει σε μικρό βαθμό. Ακολούθως, το 15,45% των ερωτηθέντων ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες αγοράς σε φάρμακα σε μέτριο βαθμό, σε μεγάλο βαθμό (13,12%) και σε πολύ μεγάλο βαθμό (7,87%).

Δ2. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες αγοράς σας σε φάρμακα;

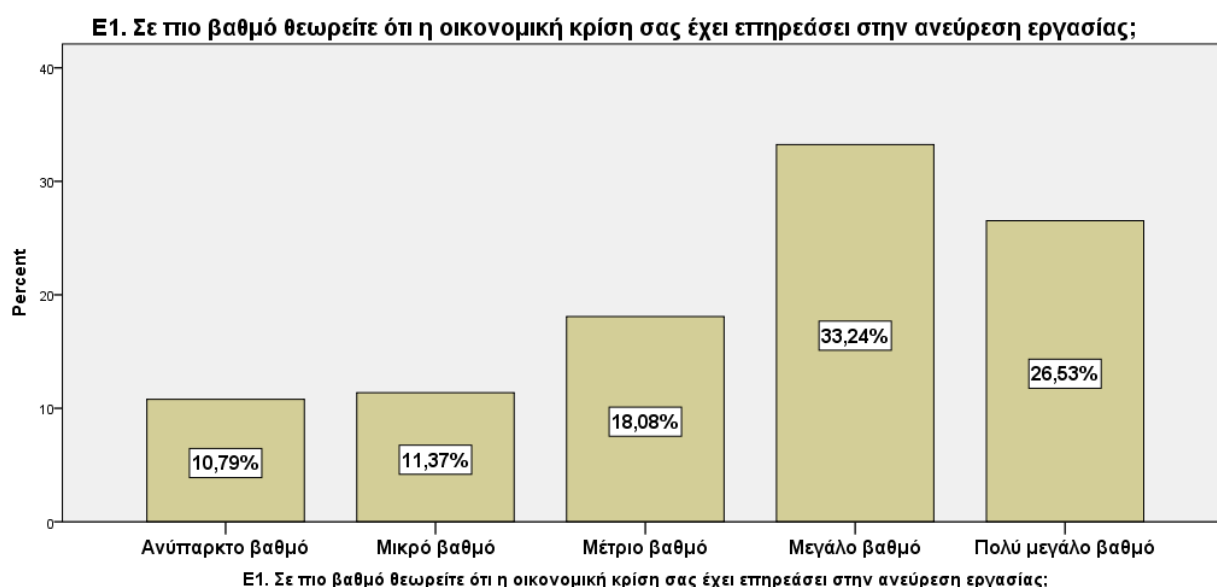
Επιπλέον, το 67,93% των ερωτηθέντων που συμμετείχε στην έρευνα ανέφερε πως δεν έχει ιδιωτική ασφάλιση, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 32,07% που ανέφερε όπως έχει.

8.5. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας

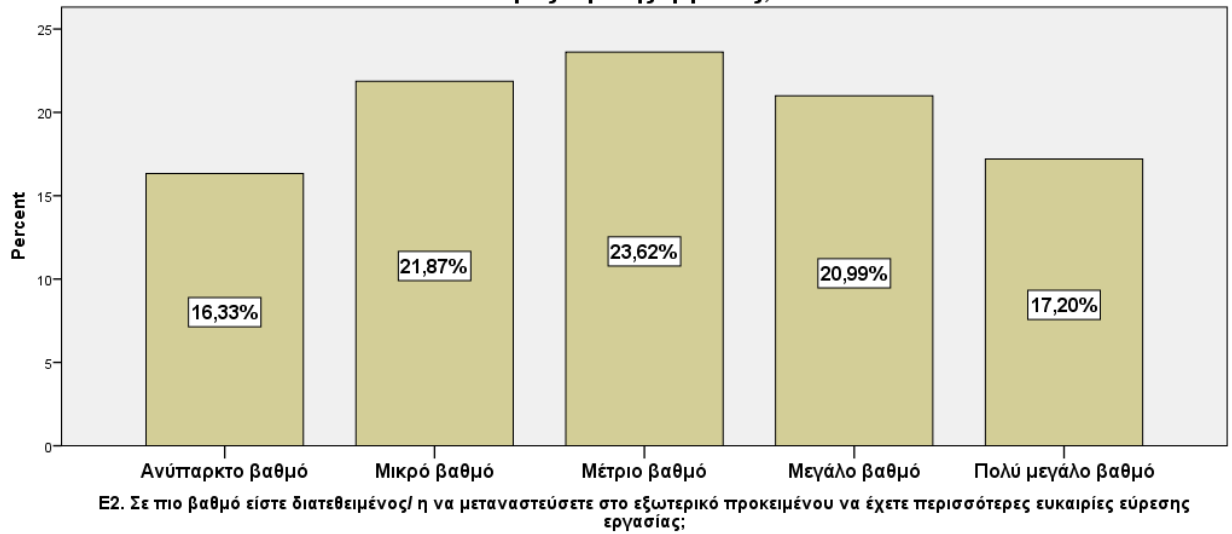
Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται και αναλύονται ορισμένα γραφήματα που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας.

Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ανεύρεση εργασίας, το 33,24% των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 26,53% ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ακολούθως, σε μικρότερα ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι οποίοι ανέφεραν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ανεύρεση εργασίας σε μέτριο βαθμό (18,08%), σε μικρό βαθμό (11,37%) και σε ανύπαρκτο βαθμό (10,79%).

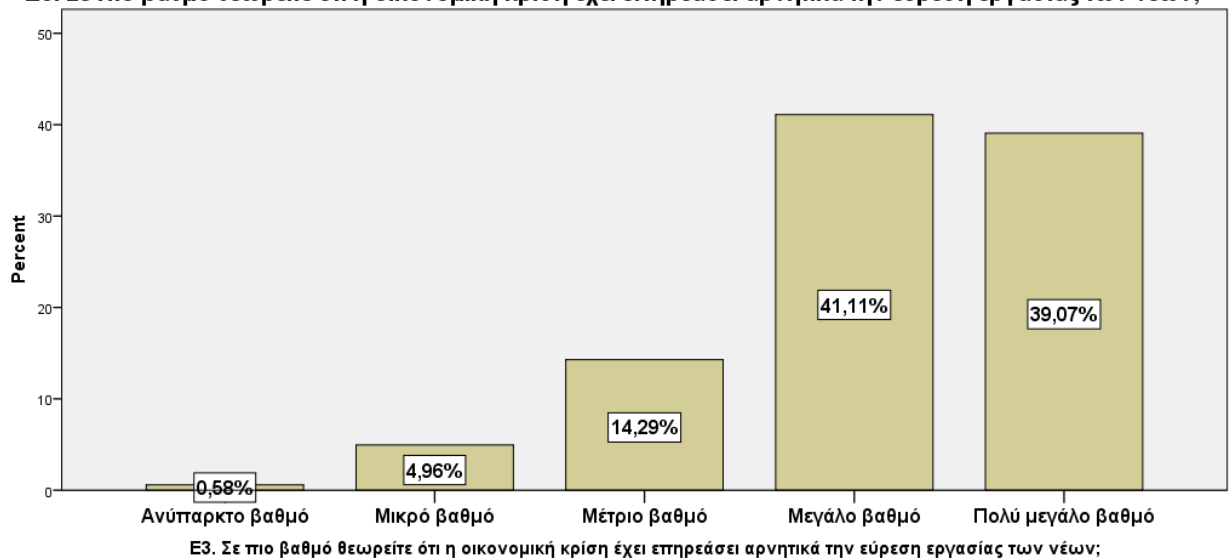
Στην περίπτωση του βαθμού στον οποίο οι ερωτηθέντες είναι διατεθειμένοι να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό προκειμένου να έχουν περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας, το 20,99% των ερωτηθέντων ανέφερε πως είναι διατεθειμένο σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 17,20% ανέφερε πως είναι διατεθειμένο σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ακολούθως, σε παρόμοια ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι οποίοι είναι διατεθειμένοι να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό προκειμένου να έχουν περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας σε μέτριο βαθμό (23,62%), σε μικρό βαθμό (21,87%) και σε ανύπαρκτο βαθμό (16,33%).

E2. Σε πιο βαθμό είστε διατεθειμένος/η να μεταναστεύσετε στο εξωτερικό προκειμένου να έχετε περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας;

Τέλος, όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ανεύρεση εργασίας των νέων, το 41,11% των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 39,07% ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ακολούθως, σε αρκετά μικρότερα ποσοστά εντοπίζονται εκείνοι οι οποίοι ανέφεραν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ανεύρεση εργασίας σε μέτριο βαθμό (14,29%), σε μικρό βαθμό (4,96%) και σε ανύπαρκτο βαθμό (0,58%).

E3. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την εύρεση εργασίας των νέων;

9. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

9.1. Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας όπως προέκυψαν από την επαγωγική στατιστική προκειμένου να δοθούν απαντήσεις στις ερευνητικές υποθέσεις που δημιουργήθηκαν στο κεφάλαιο 7. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την ευκολότερη εξαγωγή συσχετίσεων πραγματοποιήθηκε συγχώνευση της κωδικοποίησης των μεταβλητών/ ερωτήσεων η οποία παρουσιάζεται στο Παράρτημα Δ της εργασίας.

9.2. Ηλικία

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.1.-Γ.4. και το Διάγραμμα Γ.1. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει θετική συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη ($\text{Chi-Square}=7.539$, $\text{df}=2$, $\text{sig}=0.023$). Συγκεκριμένα, η αγοραστική δύναμη των ερωτηθέντων με μεγαλύτερη, κατά μέσο όρο ηλικία, έχει επηρεαστεί σε μεγαλύτερο βαθμό, σε σχέση με την αγοραστική δύναμη των ερωτηθέντων με μικρότερη, κατά μέσο όρο, ηλικία.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.5.-Γ.8. και το Διάγραμμα Γ.2. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει αρνητική συσχέτιση της ηλικίας και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης ($\text{Chi-Square}=39.794$, $\text{df}=2$, $\text{sig}=0.000$). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες με μικρότερη, κατά μέσο όρο ηλικία, έχουν δεχτεί σε μεγαλύτερο βαθμό τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση σε σχέση με τους ερωτηθέντες με μεγαλύτερη, κατά μέσο όρο, ηλικία.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.9.-Γ.12. και το Διάγραμμα Γ.3. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει αρνητική συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος ($\text{Chi-Square}=75.682$, $\text{df}=2$, $\text{sig}=0.000$). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες (φοιτητές) με μικρότερη, κατά μέσο όρο ηλικία, έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο βαθμό για την

αναβολή του μεταπτυχιακού τους λόγω της οικονομικής κρίσης σε σχέση με τους ερωτηθέντες (φοιτητές) με μεγαλύτερη, κατά μέσο όρο, ηλικία.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.13.-Γ.16. και το Διάγραμμα Γ.4. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει θετική συσχέτιση της ηλικίας και της διάθεσης των ερωτηθέντων για μετανάστευση στο εξωτερικό λόγω οικονομικής κρίσης (Chi-Square=88.475, df=2, sig=0.000). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες με μεγαλύτερη, κατά μέσο όρο ηλικία, δηλώνουν μεγαλύτερη διάθεση για μετανάστευση στο εξωτερικό λόγω της οικονομικής κρίσης, σε σχέση με τους ερωτηθέντες με μικρότερη, κατά μέσο όρο, ηλικία.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.17.-Γ.20. και το Διάγραμμα Γ.5. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει αρνητική συσχέτιση της ηλικίας και του αρνητικού βαθμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων (Chi-Square=14.586, df=2, sig=0.001). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες με μικρότερη, κατά μέσο όρο ηλικία, επηρεάζονται περισσότερο αρνητικά στην εύρεση εργασίας λόγω της οικονομικής κρίσης σε σχέση με τους ερωτηθέντες με μεγαλύτερη, κατά μέσο όρο, ηλικία.

9.3. Φύλο

Δεν εντοπίστηκαν συσχετίσεις μεταξύ του φύλου και των υπολοίπων μεταβλητών

9.4. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.21.-Γ.22. και το Διάγραμμα Γ.6. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση (Chi-Square=37.273, df=2, sig=0.000). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες που έχουν κατώτερη εκπαίδευση θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση, σε σχέση με τους ερωτηθέντες που έχουν ανώτερη εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.23.-Γ.24. και το Διάγραμμα Γ.7. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της

οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος (Chi-Square=80.553, df=2, sig=0.000). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες που έχουν κατώτερη εκπαίδευση επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό ως προς την αναβολή του μεταπτυχιακού τους, σε σχέση με τους ερωτηθέντες που έχουν ανώτερη εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.25.-Γ.26. και το Διάγραμμα Γ.8. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας (Chi-Square=7.590, df=2, sig=0.022). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες που έχουν ανώτερη εκπαίδευση επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό ως προς την ανεύρεση εργασίας λόγω της οικονομικής κρίσης, σε σχέση με τους ερωτηθέντες που έχουν κατώτερη εκπαίδευση.

9.5. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα

Δεν εντοπίστηκαν συσχετίσεις μεταξύ του ετήσιου καθαρού ατομικού εισοδήματος και των υπολοίπων μεταβλητών.

9.6. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.27.-Γ.28. και το Διάγραμμα Γ.9. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και των πιέσεων που δέχονται λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια (Chi-Square=74.836, df=4, sig=0.000). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες που παρουσιάζουν χαμηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα, δέχονται περισσότερες πιέσεις από την οικογένεια για επίσπευση των σπουδών τους λόγω οικονομικής κρίσης, από τους ερωτηθέντες που παρουσιάζουν υψηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.29.-Γ.30. και το Διάγραμμα Γ.10. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης (Chi-Square=40.585, df=2, sig=0.000). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες (φοιτητές) που παρουσιάζουν χαμηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα, παρουσιάζουν πολύ μεγαλύτερη συχνότητα

εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης, από τους ερωτηθέντες (φοιτητές) που παρουσιάζουν υψηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.31.-Γ.32. και το Διάγραμμα Γ.11. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές ($\text{Chi-Square}=75.679$, $\text{df}=4$, $\text{sig}=0.000$). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες (φοιτητές) που παρουσιάζουν χαμηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα, δηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η οικονομική κρίση τους έχει επηρεάσει αρνητικά στο χρόνο που αφιερώνουν για τις σπουδές, σε σχέση με τους ερωτηθέντες (φοιτητές) που παρουσιάζουν υψηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα.

Σύμφωνα με τους Πίνακες Γ.33.-Γ.34. και το Διάγραμμα Γ.12. του Παραρτήματος Γ, υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες ($\text{Chi-Square}=63.106$, $\text{df}=4$, $\text{sig}=0.000$). Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες (φοιτητές) που παρουσιάζουν χαμηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα, έχουν μικρότερη πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες λόγω της οικονομικής κρίσης, σε σχέση με τους ερωτηθέντες (φοιτητές) που παρουσιάζουν υψηλότερα ετήσια καθαρά οικογενειακά εισοδήματα.

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

10.1. Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους

Δεν είναι έκπληξη το γεγονός ότι οι επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων φαίνεται να είναι οι πιο σοβαρές για τους φτωχότερους νέους που έχουν τους λιγότερους πόρους (οικονομικό, ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο) σε καιρικές συνθήκες σοκ διαφορετικών ειδών. Είναι οι φτωχότεροι νέοι που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να εγκαταλείψουν το σχολείο κατά τη διάρκεια μιας κρίσης, για παράδειγμα, ή της εγκυμοσύνης κατά την εφηβεία. Στην τρέχουσα κρίση, οι υψηλές τιμές των τροφίμων και η κατάρρευση της απασχόλησης φαίνεται να είναι τα δύο σημαντικότερα ζητήματα που αφορούν τη νεολαία.

Ομοίως, οι μακροπρόθεσμες κρίσεις φαίνεται να είναι πιο επιζήμιες για τους νέους παρά οι βραχυπρόθεσμες κρίσεις. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για ορισμένα ζητήματα, όπως το νεανικό έγκλημα, το οποίο έχει αυξηθεί σημαντικά σε μακροπρόθεσμες κρίσεις και στη συνέχεια παραμένει υψηλό ή σε κρίσεις που περιορίζουν τις δημόσιες επενδύσεις για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Οι επιπτώσεις με βάση το φύλο είναι περίπλοκες. Υπάρχουν ενδείξεις ότι οι νέοι άνδρες υποφέρουν περισσότερο από τις νεαρές γυναίκες σε ορισμένες χώρες και σε ορισμένες διαστάσεις ευημερίας, όπως η διατροφή και να γίνουν θύματα εγκληματικών πράξεων, και σε ορισμένες αγορές εργασίας. Σε άλλα πλαίσια, οι νέες γυναίκες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες διακρίσεις, τόσο στην αγορά εργασίας όσο και στην εκπαίδευση ή καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτες λόγω θεσμοποιημένων ανισοτήτων μεταξύ των φύλων που εκτιμούν περισσότερο τον χρόνο, τον ελεύθερο χρόνο, την υγεία και την ευημερία των νέων ανδρών σε σχέση με αυτές των νέων γυναικών.

Σε αντίθεση με τις κοινές αντιλήψεις, υπάρχουν λίγες ενδείξεις ότι οι οικονομικές κρίσεις οδηγούν σε αυξημένες πιέσεις στις νεαρές γυναίκες, ιδίως, να παντρευτούν νωρίς, αν και υπάρχουν εξαιρέσεις. Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι οι νέοι, ιδίως οι άνδρες, πρέπει να καθυστερούν το γάμο κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων μέχρις ότου έχουν σταθερές θέσεις εργασίας, καθυστερώντας έτσι τη

σημαντική πορεία της μετάβασης στην ενηλικίωση. Υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι οι νέοι που αντιμετωπίζουν οικονομικές διαταραχές προσωρινά αναβάλλουν την τεκνοποίηση, αλλά υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις ότι οι οικονομικοί κλονισμοί μειώνουν τον συνολικό αριθμό των παιδιών που επιθυμούν να έχουν ή συγκεντρώνουν τα ποσοστά γεννήσεων.

Οι νέοι υποφέρουν δυσανάλογα στις αγορές εργασίας σε περιόδους κρίσης. Είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε απολύσεις, είναι πιο πιθανό να υποφέρουν από μειωμένους μισθούς, να αντιμετωπίζουν πρόσθετα εμπόδια στην εύρεση των πρώτων θέσεων εργασίας τους και συχνά ωθούνται σε άτυπη εργασία με πολύ χαμηλές αμοιβές και συνθήκες και ελάχιστα προστατευτικά δικαιώματα.

Υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις αυξημένης θνησιμότητας μεταξύ των νέων σε κρίσεις, αν και αυτό μπορεί να είναι συγκεκριμένο για συγκεκριμένες περιστάσεις. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η χρήση των υπηρεσιών υγείας από τους νέους μειώνεται δυσανάλογα σε κρίσεις. Τα γενικά επίπεδα ασθενείας στους νέους τείνουν να αυξάνονται, με ιδιαίτερη αύξηση των STD και των ασθενειών που σχετίζονται με την κατάχρηση ουσιών. Υπάρχουν κάποιες ενδείξεις για λιγότερες γεννήσεις και έτσι οι κίνδυνοι για τις μητέρες και τα μωρά αυξάνονται σημαντικά. Αυτό μπορεί εν μέρει να αντικατοπτρίζει την πιο απότομη μείωση της χρηματοδότησης αυτών των υπηρεσιών σε σύγκριση με άλλους τομείς των υπηρεσιών υγείας.

Τα κύρια στοιχεία των επιπτώσεων στη διατροφή των νέων προέρχονται από μία μελέτη στην Ινδονησία. Αυτό διαπίστωσε ότι ο δείκτης BMI των μητέρων μειώθηκε και η αναμενόμενη αύξηση του BMI των εφήβων δεν πραγματοποιήθηκε, με ιδιαίτερα επηρεασμένα τα αγόρια. Άλλες μελέτες από την Ινδονησία δείχνουν επίσης μια αυξανόμενη συχνότητα εμφάνισης ελλείψεων μικρο-θρεπτικών συστατικών, όπως αναιμία από έλλειψη σιδήρου και νυχτερινή τύφλωση κατά την κρίση 1997-1999. Υπάρχουν επίσης ανεπίσημα στοιχεία από την Αργεντινή για την αύξηση της παχυσαρκίας μετά την οικονομική κρίση του 2001.

Στις φτωχότερες χώρες και στις φτωχότερες ομάδες, οι επιπτώσεις της κρίσης είναι συνήθως προ-κυκλικές, όπου τα ποσοστά εγγραφής στην εκπαίδευση τείνουν να μειώνονται και τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης να αυξάνονται κατά τη διάρκεια μιας κρίσης. Σε χώρες με καλύτερες επιδόσεις, αντίθετα, οι εκπαιδευτικές εγγραφές σε δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια επίπεδα συνήθως αυξάνονται, καθώς

το κόστος ευκαιρίας μειώνεται και οι νέοι προσπαθούν να επενδύσουν στη μελλοντική τους επαγγελματική πορεία. Ωστόσο, οι φτωχότεροι νέοι είναι πολύ λιγότερο πιθανό να παραμείνουν στην εκπαίδευση.

Παρόλο που υπάρχει λιγότερη τεκμηρίωση σχετικά με τα κοινωνικά προβλήματα που είναι δύσκολο να μετρηθούν και να ελεγχθούν, όπως η ενδοοικογενειακή σύγκρουση, η ενδοοικογενειακή βία, η αυτοκτονία, η κατάχρηση ουσιών, η εμπορική σεξουαλική εργασία και τα προβλήματα ψυχικής υγείας, υπάρχουν ποιοτικά και κάποια ποσοτικά των αυξήσεων σε όλα αυτά μεταξύ των νέων κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων. Εκτός από τις επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής των νέων, πολλά από αυτά τα κοινωνικά προβλήματα μπορούν να έχουν μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία των νέων (που οδηγούν σε θάνατο σε ορισμένες περιπτώσεις), στην ικανότητα εργασίας, στην κοινωνική ένταξη και στη μελλοντική φτώχεια. Ως εκ τούτου, μπορούν να επηρεάσουν τις μελλοντικές γενιές, καθώς και τους σημερινούς νέους.

Κατά τις περιόδους ανάκτησης μιας κρίσης, οι δημόσιες δαπάνες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες. Οι συνέπειες της μείωσης των δημόσιων δαπανών στους νέους δεν προκύπτουν απλώς με περικοπές ή αυξημένες χρεώσεις για υπάρχουσες υπηρεσίες, αλλά και με εγκατεστημένες επενδύσεις που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι. Σε προηγούμενες κρίσεις, τα προγράμματα ψυχικής υγείας και η πρόληψη του HIV/AIDS ήταν ευάλωτα σε κρίσεις. Στην τρέχουσα κρίση, τα προγράμματα επιδότησης θέσεων εργασίας και τοποθέτησης έχουν ακυρωθεί σε ορισμένες χώρες του ΟΟΣΑ, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, κατά πάσα πιθανότητα κατά τη στιγμή που είναι περισσότερο αναγκαία.

10.2. Συμπεράσματα εμπειρικού μέρους

Στο πρακτικό/ ερευνητικό μέρος της εργασίας πραγματοποιήθηκε έρευνα σε 343 Έλληνες οι οποίοι έχουν ηλικία από 18 έως 34 ετών καθώς και πρόσβαση στο διαδίκτυο δεδομένου ότι το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή, προκειμένου να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην

αγοραστική τους δύναμη, στην εκπαίδευσή τους, στην υγεία καθώς και στην εύρεση εργασίας.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν είναι σημαντικά και ποικίλα και μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- ✚ Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει μειώσει την αγοραστική της δύναμη αρκετά και πολύ
- ✚ Όσον αφορά τις ενέργειες στις οποίες έχουν προβεί οι ερωτηθέντες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην παρούσα οικονομική κρίση, στην πρώτη θέση εντοπίζεται η προσεκτική κατανάλωση ενώ πολύ κοντά ακολουθεί η «αναζήτηση φθηνότερων αγαθών».
- ✚ Σχετικά με τις συνήθειες τις οποίες έχουν διακόψει οι ερωτηθέντες λόγω της οικονομικής κρίσης, στην πρώτη θέση και με αρκετή διαφορά από τις υπόλοιπες, εντοπίζεται η συνήθεια της πραγματοποίησης ταξιδιών, ενώ στη δεύτερη, εντοπίζεται η συνήθεια της διασκέδασης
- ✚ Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη σχέση των ερωτηθέντων με τον/την σύντροφο τους, το μεγαλύτερο μέρος αυτών ανέφερε πως δεν την έχει επηρεάσει
- ✚ Σχετικά με το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό
- ✚ Επιπλέον, στην περίπτωση της πρότασης ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τους ερωτηθέντες ώστε να μην πραγματοποιούν ή να αναβάλουν την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος, οι απόψεις είναι ισομοιρασμένες
- ✚ Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά ορισμένους τομείς της εκπαίδευσης των ερωτηθέντων, περιλαμβάνουν τον τομέα του διοικητικού προσωπικού και των κτιριακών εγκαταστάσεων οι οποίοι έχουν επηρεαστεί αρνητικά σε μέτριο βαθμό, ενώ ο αριθμός των καθηγητών και η γραφική ύλη έχουν επηρεαστεί σε μέτριο προς μικρό βαθμό
- ✚ Σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες έχουν σκεφτεί να διακόψουν τις σπουδές τους λόγω της οικονομικής κρίσης, η συντριπτική πλειοψηφία

αυτών, ανέφερε πως δεν έχει σκεφθεί να διακόψει τις σπουδές τους λόγω της οικονομικής κρίσης

- ✚ Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες δέχονται πιέσεις από την οικογένεια τους ώστε να επισπεύσουν την ολοκλήρωση των σπουδών τους, λόγω της οικονομικής κρίσης, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων ανέφερε πως δεν έχει δεχτεί τέτοια πίεση λόγω της οικονομικής κρίσης
- ✚ Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφερε πως λόγω της οικονομικής κρίσης έχει αναγκαστεί να εργάζεται παράλληλα σε τις σπουδές της
- ✚ Σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες της έρευνας θεωρούν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τον χρόνο που αφιερώνουν για τις σπουδές τους, η πλειοψηφία ανέφερε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά σε μικρό και ανύπαρκτο βαθμό τον χρόνο που αφιερώνει για τις σπουδές της
- ✚ Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες, μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μικρό και ανύπαρκτο βαθμό
- ✚ Στην περίπτωση του βαθμού στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες αγοράς σε φάρμακα, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων ανέφερε πως το έχει επηρεάσει αρνητικά σε ανύπαρκτο και μικρό βαθμό
- ✚ Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων που συμμετείχε στην έρευνα ανέφερε πως δεν έχει ιδιωτική ασφάλιση
- ✚ Σχετικά με το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ανεύρεση εργασίας, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό
- ✚ Στην περίπτωση του βαθμού στον οποίο οι ερωτηθέντες είναι διατεθειμένοι να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό προκειμένου να έχουν περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας, το μεγαλύτερο μέρος ερωτηθέντων ανέφερε πως είναι διατεθειμένο σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό

- ✚ Τέλος, όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ανεύρεση εργασίας των νέων, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέφερε πως την έχει επηρεάσει σε μεγάλο και πολύ μεγάλο βαθμό

Κύριο συμπέρασμα της περιγραφικής στατιστικής και συγκεκριμένα των συμπερασμάτων που αναφέρθηκαν ανωτέρω είναι ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τους νέους και συγκεκριμένα έχει μειώσει την αγοραστική τους δύναμη και έχει δυσκολέψει πάρα πολύ την εύρεση εργασίας τους με αποτέλεσμα να σκέφτονται να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό. Ωστόσο, αν και δεν φαίνεται από τη περιγραφική στατιστική ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τους νέους στην υγεία και εκπαίδευση, ωστόσο έχει επηρεάσει αρνητικά τους φοιτητές με χαμηλά ετήσια οικογενειακά εισοδήματα και σε αυτούς τους τομείς (σύμφωνα με την επαγωγική στατιστική).

10.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Ως προτάσεις για περαιτέρω έρευνα μπορούν να συνοψιστούν οι εξής:

- ✚ Παρόμοια ακαδημαϊκή έρευνα σε 1 έτος από σήμερα ώστε να συγκριθούν τα αποτελέσματά της με τα αντίστοιχα της παρούσας.
- ✚ Παρόμοια ακαδημαϊκή έρευνα στο εξωτερικό και συγκεκριμένα σε χώρες που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση όπως η Κύπρος, η Ισπανία και η Πορτογαλία.
- ✚ Έρευνα για τη δημιουργία ενός παρατηρητηρίου που έχει ως σκοπό τη συγκέντρωση των τάσεων και απόψεων των νέων και την καταγραφή των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, καθώς και τη δημιουργία προτάσεων στο κράτος με σκοπό την αποφυγή της μετανάστευσης αυτών στο εξωτερικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ablett, J. and Slengesol, I.-A. (2001). *“Education in Crisis: The Impact and Lessons of the East Asian Financial Shock, 1997-99”*. World Education Forum. Dakar.
- 2) Apple, M. W. (2010). *“Global crises, social justice, and education”*. NY: Routledge.
- 3) Askouni, N. (2004). *“Social inequalities in school”*. Athens: Kleidia kai Antikleidia.
- 4) Brooks-Gunn, J., & Duncan, G. (1997). *“The effect of poverty on children”*. The Future of Children, 7 (2).
- 5) Casado, J.M., C. Fernández and J.F. Jimeno (2015). *“Worker Flows in the European Union during the Great Recession”*, ECB Working Paper 1862.
- 6) Doliopoulou, E. (2015). *“Oi epiptwseis ths ftwxeias genikotera kai sta paidia eidikotera kai pithanoi tropoi paremvasewn gia thn prolhpsh kai th meiwsh ths”*. [The consequences of poverty, particularly, on children and possible ways to intervene and reduce it]. *Ereyna sthn Ekpaideysh*, 3.
- 7) ECB (2016). *“The Employment-GDP Relationship since the Crisis”*, ECB Economic Bulletin 6/2016.
- 8) Egan, M., Daly, M., & Delaney, L. (2015). *“Childhood psychological distress and youth unemployment: Evidence from two British cohort studies”*. *Social Science & Medicine*, 124.
- 9) Frankenberg, E., Thomas, D. and Beegle, K. (1999). *“The Real Costs of Indonesia’s Economic Crisis: Preliminary Findings from the Indonesia Family Life Surveys”*. Labour and Population Program Working Paper 99-04. Santa Monica, CA: RAND.
- 10) Galanaki, E. (2015a). *“Psychokoinwnikh yposthrixh paidiwn kai efhwvn se synthykes oikonomikhs krishs: Odhgies gia goneis. [Psycho-social support to children and adolescents during economic crisis: Instructions for parents]”*. EKPA: PTDE, Ergasthrio Psychologias.
- 11) Galanaki, E. (2015b). *“Psychokoinwnikh yposthrixh paidiwn kai efhwvn se synthykes oikonomikhs krishs: Odhgies gia ekpaideytikous [Psycho-social support to children and adolescents during economic crisis: Instructions for teachers]”*. EKPA: PTDE, Ergasthrio Psychologias.

- 12) Harper, C. Jones, N. and McKay, A. (2009). *"Including Children in Policy Responses to Economic Crises: Lessons from the Past and Policies for a Sustainable Future"*. London: ODI.
- 13) Hossain, N. et al. (2015). *"The Social Impacts of Crisis. Findings from community level research in five developing countries"*. Brighton: IDS Hossain, N. (2009). *"Crime and Social Cohesion in the Time of Crisis: Early Evidence of Wider Impacts of Food, Fuel and Financial Shocks"*. Brighton: IDS.
- 14) International Labour Organization (2008). *"Global Employment Trends for Youth"*. Geneva: ILO.
- 15) Kakana D., Roussi C., Garagouni-Areou F. and Mavidou A. (2017). *"Mapping the Impact of Economic Crisis on Greek Education: Teachers' Views and Perspectives"*. International Journal of Humanities and Social Science.
- 16) Karkkainen, K. (2010). *"Summary of the initial education today crisis survey, June 2009: Initial reflections on the impact of the economic crisis on education"*. OECD Education Working Papers No. 43. OECD Publishing.
- 17) Kittiprapas, S. (2002). *"Social Impacts of Financial and Economic Crisis in Thailand"*. Regional Project on the Social Impact of the Asian Financial Crisis. Bangkok: EADN.
- 18) Kokkevi, A., Stavrou, M., Kanavou, E., & Fotiou, A. (2014). *"The repercussions of the economic recession in Greece on adolescents and their families"*. Innocenti Working Paper No.2014-07. Florence: UNICEF Office of Research.
- 19) Knowles, J.C. Pernia, E. and Racellis, M. (1999). *"Social Consequences of the Financial Crisis in Asia"*. Economic Staff Paper 60. Manila: ADB.
- 20) Masten, A. S., & Gewirtz, A. H. (2006). *"Resilience in development: The importance of early childhood"*. Encyclopedia on Early Childhood Development.
- 21) McCulloch, A. & Goldie, I. (2010). *"Introduction In: I Goldie (Ed) Public Mental Health Today"*. Brighton: Pavilion Publishing Ltd.
- 22) Mouza, A. M., & Souchamvali, D. (2015). *"Effect of Greece's new reforms and unplanned organizational changes on the stress levels of primary school teachers"*. Social Indicators Research.
- 23) Mocan, H. and Rees, D. (1999). *"Economic Conditions, Deterrence and Juvenile Crime: Evidence from Micro Data"*. Working Paper 7405. Cambridge, MA: NBER.

- 24) Mugisha, F. and Zulu, E. (2004). *"The Influence of Alcohol, Drugs and Substance Abuse on Sexual Relationships and Perception of Risk to HIV Infection among Adolescents in the Informal Settlements of Nairobi"*. *Journal of Youth Studies* 7(3).
- 25) OECD (2013). *What is the impact of the economic crisis on public education spending?* Education Indicators in Focus, 18.
- 26) Shafiq, M. N. (2010). *"The effect of an economic crisis on educational outcomes: An economic framework and review of the evidence"*. *Current Issues in Comparative Education*, 12.
- 27) Skoufias, E. and Parker, S.W, (2002). *"Labor Market Shocks and Their Impacts on Work and Schooling: Evidence from Urban Mexico"*. FCND Discussion Paper 129. Washington, DC: IFPRI.
- 28) Truong, T.A. (2000). *"A Feminist Perspective on the Asian Miracle and Crisis: Enlarging the Conceptual Map of Human Development"*. *Journal of Human Development* 1(1).
- 29) WHO Regional Office for Europe (2014). *"The European Child and Adolescent Health Strategy (2015-2020)"*.
- 30) World Health Organization Regional Office for Europe (2011). *"Impact of the economic crisis on mental health"*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΜΕΡΟΣ Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

A1. Ηλικία

.....

A2. Φύλο

Άνδρας	
Γυναίκα	

A3. Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος/ η	
Έγγαμος/ η	
Διαζευγμένος/ η	
Χήρος/ α	

A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Απόφοιτος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	
Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	
Απόφοιτος ΙΕΚ, Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών κ.α.	
Απόφοιτος ΑΕΙ/ ΤΕΙ	
Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος	
Κάτοχος διδακτορικού	

A5. Απασχόληση

Άνεργος	
Φοιτητής	
Φαντάρος	

Ιδιωτικός υπάλληλος	
Δημόσιος υπάλληλος	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Οικιακά	
Συνταξιούχος	
Άλλο.....	

A6. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα

Κάτω των 10.000€	
10.001-20.000€	
20.001-30.000€	
Άνω των 30.000€	

A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα

Κάτω των 10.000€	
10.001-20.000€	
20.001-30.000€	
Άνω των 30.000€	

Εάν η ηλικία σας είναι μεγαλύτερη ή ίση των 36 ετών παρακαλούμε αγνοήστε τις παρακάτω ερωτήσεις.

ΜΕΡΟΣ Β. ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

B1. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει μειώσει την αγοραστική σας δύναμη;

Καθόλου	
Λίγο	
Αρκετά	
Πολύ	

Πάρα πολύ	
-----------	--

B2. Σε τι ενέργειες έχετε προβεί προκειμένου να ανταπεξέλθετε στην παρούσα οικονομική κρίση; (ερώτηση πολλαπλής επιλογής)

Καταναλώνω πιο προσεκτικά	
Αναζητώ φθηνότερα αγαθά	
Αγοράζω οικονομικά προϊόντα μέσω Internet	
Δεν αγοράζω επώνυμα προϊόντα	
Αγοράζω αγαθά που είναι σε προσφορά	
Δεν έχει επηρεαστεί η καταναλωτική μου συμπεριφορά	

B3. Έχετε αναγκαστεί να διακόψετε κάποια από τις παρακάτω συνήθειες λόγω της οικονομικής κρίσης;

Κάπνισμα	
Καφέ	
Ποτό/ Διασκέδαση	
Γυμναστήριο	
Ταξίδια	

B4. Θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη σχέση σας με τον/την σύντροφό σας;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

ΜΕΡΟΣ Γ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

G1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;

Καθόλου	
---------	--

Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

Παρακαλούμε απαντήστε στις ερωτήσεις Γ.3-Β.9 εάν είστε φοιτητής

Γ3. Σε ποιο έτος σπουδών βρίσκεστε;

1 ^ο έτος	
2 ^ο έτος	
3 ^ο έτος	
4 ^ο έτος	
5 ^ο έτος	
Άνω του 5 ^{ου} έτους	

Γ4. Πόσα μαθήματα έχετε περάσει;

.....

Γ5. Σε ποιους τομείς και σε ποιο βαθμό έχει επηρεάσει αρνητικά η οικονομική κρίση τους παρακάτω τομείς της εκπαίδευσής σας;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
--	---------	------	--------	------	-----------

Πρόγραμμα σπουδών (μείωση των προσφερόμενων μαθημάτων σας)					
Αριθμός συγγραμμάτων					
Αριθμός καθηγητών					
Κτηριακές εγκαταστάσεις (αίθουσες, υπολογιστές κ.α.)					
Διοικητικό προσωπικό					
Γραφική ύλη					

Γ6. Σε ποιο βαθμό σας έχετε σκεφτεί να διακόψετε τις σπουδές σας λόγω της οικονομικής κρίσης;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

Γ7. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, σε ποιο βαθμό, δέχεστε πιέσεις από την οικογένεια να επισπεύσετε την ολοκλήρωση των σπουδών σας;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

Γ8. Λόγω της οικονομικής κρίσης έχετε αναγκαστεί να εργαστείτε παράλληλα με τις σπουδές σας;

Όχι	
Ναι	

Γ9. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει το χρόνο που αφιερώνετε για τις σπουδές σας;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

ΜΕΡΟΣ Δ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Δ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες (π.χ. νοσοκομεία, εξωτερικά ιατρεία κ.α.);

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

Δ2. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες αγοράς σας σε φάρμακα;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

Δ3. Έχετε ιδιωτική ασφάλιση;

Όχι	
Ναι	

ΜΕΡΟΣ Ε. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ε1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει στην ανεύρεση εργασίας;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

Ε2. Σε πιο βαθμό είστε διατεθειμένος/ η να μεταναστεύσετε στο εξωτερικό προκειμένου να έχετε περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

Ε3. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την εύρεση εργασίας των νέων;

Ανύπαρκτο βαθμό	
Μικρό βαθμό	
Μέτριο βαθμό	
Μεγάλο βαθμό	
Πολύ μεγάλο βαθμό	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

Α1. Ηλικία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18	30	8,7	8,7	8,7
19	44	12,8	12,8	21,6
20	52	15,2	15,2	36,7
21	40	11,7	11,7	48,4
22	53	15,5	15,5	63,8
23	35	10,2	10,2	74,1
24	24	7,0	7,0	81,0
25	16	4,7	4,7	85,7
26	12	3,5	3,5	89,2
27	3	,9	,9	90,1
28	4	1,2	1,2	91,3
29	8	2,3	2,3	93,6
30	7	2,0	2,0	95,6
31	3	,9	,9	96,5
32	1	,3	,3	96,8
33	2	,6	,6	97,4
34	8	2,3	2,3	99,7
41	1	,3	,3	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Α2. Φύλο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Γυναίκα	196	57,1	57,1	57,1
Ανδρας	147	42,9	42,9	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Α3. Οικογενειακή κατάσταση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Άγαμος/ η	333	97,1	97,1	97,1
Έγγαμος/ η	10	2,9	2,9	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Α4. Εκπαιδευτικό επίπεδο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Απόφοιτος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	18	5,2	5,2	5,2
Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	215	62,7	62,7	67,9
Απόφοιτος ΙΕΚ, Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών κ.α.	7	2,0	2,0	70,0
Απόφοιτος ΑΕΙ/ ΤΕΙ	91	26,5	26,5	96,5

Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος	12	3,5	3,5	100,0
Total	343	100,0	100,0	

A5. Απασχόληση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Άνεργος	18	5,2	5,2	5,2
Φοιτητής	250	72,9	72,9	78,1
Φαντάρος	5	1,5	1,5	79,6
Ιδιωτικός υπάλληλος	58	16,9	16,9	96,5
Δημόσιος υπάλληλος	8	2,3	2,3	98,8
Ελεύθερος επαγγελματίας	3	,9	,9	99,7
Εισοδηματίας	1	,3	,3	100,0
Total	343	100,0	100,0	

A6. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Κάτω των 10.000€	321	93,6	93,6	93,6
10.001-20.000€	15	4,4	4,4	98,0
20.001-30.000€	3	,9	,9	98,8
Άνω των 30.000€	4	1,2	1,2	100,0
Total	343	100,0	100,0	

A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Κάτω των 10.000€	111	32,4	32,4	32,4
10.001-20.000€	152	44,3	44,3	76,7
20.001-30.000€	46	13,4	13,4	90,1
Άνω των 30.000€	34	9,9	9,9	100,0
Total	343	100,0	100,0	

B1. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει μειώσει την αγοραστική σας δύναμη;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου	4	1,2	1,2	1,2
Λίγο	46	13,4	13,4	14,6
Αρκετά	141	41,1	41,1	55,7
Πολύ	126	36,7	36,7	92,4
Πάρα πολύ	26	7,6	7,6	100,0
Total	343	100,0	100,0	

B2. Σε τι ενέργειες έχετε προβεί προκειμένου να ανταπεξέλθετε στην παρούσα οικονομική κρίση; (ερώτηση πολλαπλής επιλογής)

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	

a	Καταναλώνω πιο προσεκτικά	287	33,9%	84,4%
	Αναζητώ φθηνότερα αγαθά	229	27,1%	67,4%
	Αγοράζω οικονομικά προϊόντα μέσω Internet	116	13,7%	34,1%
	Δεν αγοράζω επώνυμα προϊόντα	109	12,9%	32,1%
	Αγοράζω αγαθά που είναι σε προσφορά	99	11,7%	29,1%
	Δεν έχει επηρεαστεί η καταναλωτική μου συμπεριφορά	6	0,7%	1,8%
Total		846	100,0%	248,8%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

B3. Έχετε αναγκαστεί να διακόψετε κάποια από τις παρακάτω συνήθειες λόγω της οικονομικής κρίσης;

	Responses	Percent of Cases		
		N	Percent	
a	Κάπνισμα	48	8,5%	14,2%
	Καφέ	17	3,0%	5,0%
	Ποτό/ Διασκέδαση	148	26,1%	43,7%
	Γυμναστήριο	28	4,9%	8,3%
	Ταξίδια	276	48,6%	81,4%
	Δεν έχω διακόψει κάτι	19	3,3%	5,6%
	Αγορές	32	5,6%	9,4%
Total		568	100,0%	167,6%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

B4. Θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη σχέση σας με τον/την σύντροφό σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου	203	59,2	59,2	59,2
Λίγο	95	27,7	27,7	86,9
Μέτρια	32	9,3	9,3	96,2
Πολύ	8	2,3	2,3	98,5
Πάρα πολύ	5	1,5	1,5	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου	7	2,0	2,0	2,0
Λίγο	20	5,8	5,8	7,9
Μέτρια	52	15,2	15,2	23,0
Πολύ	190	55,4	55,4	78,4
Πάρα πολύ	74	21,6	21,6	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου	56	16,3	16,3	16,3
Λίγο	61	17,8	17,8	34,1
Μέτρια	68	19,8	19,8	53,9
Πολύ	113	32,9	32,9	86,9
Πάρα πολύ	45	13,1	13,1	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Γ3. Σε ποιο έτος σπουδών βρίσκεστε;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1ο έτος	43	12,5	17,2	17,2
2ο έτος	39	11,4	15,6	32,8
3ο έτος	59	17,2	23,6	56,4
4ο έτος	43	12,5	17,2	73,6
5ο έτος	54	15,7	21,6	95,2
Άνω του 5ου έτους	12	3,5	4,8	100,0
Total	250	72,9	100,0	
Missing System	93	27,1		
Total	343	100,0		

Γ4. Πόσα μαθήματα έχετε περάσει;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3	3	,9	1,2	1,2
4	3	,9	1,2	2,4
5	9	2,6	3,6	6,0
6	11	3,2	4,4	10,4
7	8	2,3	3,2	13,6
8	10	2,9	4,0	17,6
9	5	1,5	2,0	19,6
10	5	1,5	2,0	21,6
11	3	,9	1,2	22,8
12	8	2,3	3,2	26,0
13	2	,6	,8	26,8
15	14	4,1	5,6	32,4
16	12	3,5	4,8	37,2
17	3	,9	1,2	38,4
18	9	2,6	3,6	42,0
19	6	1,7	2,4	44,4
20	4	1,2	1,6	46,0
22	3	,9	1,2	47,2
23	1	,3	,4	47,6
24	4	1,2	1,6	49,2
25	13	3,8	5,2	54,4
26	7	2,0	2,8	57,2
27	4	1,2	1,6	58,8
28	3	,9	1,2	60,0
29	4	1,2	1,6	61,6
30	12	3,5	4,8	66,4

31	3	,9	1,2	67,6
32	2	,6	,8	68,4
33	1	,3	,4	68,8
34	3	,9	1,2	70,0
35	6	1,7	2,4	72,4
36	1	,3	,4	72,8
37	3	,9	1,2	74,0
38	6	1,7	2,4	76,4
39	4	1,2	1,6	78,0
40	8	2,3	3,2	81,2
41	2	,6	,8	82,0
42	7	2,0	2,8	84,8
43	4	1,2	1,6	86,4
44	3	,9	1,2	87,6
45	7	2,0	2,8	90,4
46	4	1,2	1,6	92,0
47	3	,9	1,2	93,2
49	1	,3	,4	93,6
50	4	1,2	1,6	95,2
51	1	,3	,4	95,6
52	2	,6	,8	96,4
53	2	,6	,8	97,2
54	1	,3	,4	97,6
55	4	1,2	1,6	99,2
60	2	,6	,8	100,0
Total	250	72,9	100,0	
Missing System	93	27,1		
Total	343	100,0		

Γ5. Σε ποιους τομείς και σε ποιο βαθμό έχει επηρεάσει αρνητικά η οικονομική κρίση τους παρακάτω τομείς της εκπαίδευσής σας;

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Πρόγραμμα σπουδών (μείωση των προσφερόμενων μαθημάτων σας)	250	1	5	2,02	,905
Αριθμός συγγραμμάτων	250	1	4	1,51	,783
Αριθμός καθηγητών	250	1	5	2,68	1,179
Κτηριακές εγκαταστάσεις (αίθουσες, υπολογιστές κ.α.)	250	1	5	3,10	1,347
Διοικητικό προσωπικό	250	1	5	3,12	1,148
Γραφική ύλη	250	1	5	2,23	1,019
Valid N (listwise)	250				

Γ6. Σε ποιο βαθμό σας έχετε σκεφτεί να διακόψετε τις σπουδές σας λόγω της οικονομικής κρίσης;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ανύπαρκτο βαθμό	153	44,6	61,2	61,2
Μικρό βαθμό	54	15,7	21,6	82,8
Μέτριο βαθμό	28	8,2	11,2	94,0
Μεγάλο βαθμό	9	2,6	3,6	97,6
Πολύ μεγάλο βαθμό	6	1,7	2,4	100,0
Total	250	72,9	100,0	

Missing	System	93	27,1	
Total		343	100,0	

Γ7. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, σε ποιο βαθμό, δέχεστε πιέσεις από την οικογένεια να επισπεύσετε την ολοκλήρωση των σπουδών σας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανύπαρκτο βαθμό	78	22,7	31,2	31,2
	Μικρό βαθμό	47	13,7	18,8	50,0
	Μέτριο βαθμό	62	18,1	24,8	74,8
	Μεγάλο βαθμό	35	10,2	14,0	88,8
	Πολύ μεγάλο βαθμό	28	8,2	11,2	100,0
	Total	250	72,9	100,0	
Missing	System	93	27,1		
Total		343	100,0		

Γ8. Λόγω της οικονομικής κρίσης έχετε αναγκαστεί να εργαστείτε παράλληλα με τις σπουδές σας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	135	39,4	54,0	54,0
	Όχι	115	33,5	46,0	100,0
	Total	250	72,9	100,0	
Missing	System	93	27,1		
Total		343	100,0		

Γ9. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει το χρόνο που αφιερώνετε για τις σπουδές σας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανύπαρκτο βαθμό	64	18,7	25,6	25,6
	Μικρό βαθμό	73	21,3	29,2	54,8
	Μέτριο βαθμό	39	11,4	15,6	70,4
	Μεγάλο βαθμό	62	18,1	24,8	95,2
	Πολύ μεγάλο βαθμό	12	3,5	4,8	100,0
	Total	250	72,9	100,0	
Missing	System	93	27,1		
Total		343	100,0		

Δ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανύπαρκτο βαθμό	47	13,7	13,7	13,7
	Μικρό βαθμό	113	32,9	32,9	46,6
	Μέτριο βαθμό	69	20,1	20,1	66,8
	Μεγάλο βαθμό	72	21,0	21,0	87,8
	Πολύ μεγάλο βαθμό	42	12,2	12,2	100,0
	Total	343	100,0	100,0	

Δ2. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες αγοράς σας σε φάρμακα;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ανύπαρκτο βαθμό	116	33,8	33,8	33,8
Μικρό βαθμό	102	29,7	29,7	63,6
Μέτριο βαθμό	53	15,5	15,5	79,0
Μεγάλο βαθμό	45	13,1	13,1	92,1
Πολύ μεγάλο βαθμό	27	7,9	7,9	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Δ3. Έχετε ιδιωτική ασφάλιση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	110	32,1	32,1	32,1
Όχι	233	67,9	67,9	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Ε1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει στην ανεύρεση εργασίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ανύπαρκτο βαθμό	37	10,8	10,8	10,8
Μικρό βαθμό	39	11,4	11,4	22,2
Μέτριο βαθμό	62	18,1	18,1	40,2
Μεγάλο βαθμό	114	33,2	33,2	73,5
Πολύ μεγάλο βαθμό	91	26,5	26,5	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Ε2. Σε πιο βαθμό είστε διατεθειμένος/η να μεταναστεύσετε στο εξωτερικό προκειμένου να έχετε περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ανύπαρκτο βαθμό	56	16,3	16,3	16,3
Μικρό βαθμό	75	21,9	21,9	38,2
Μέτριο βαθμό	81	23,6	23,6	61,8
Μεγάλο βαθμό	72	21,0	21,0	82,8
Πολύ μεγάλο βαθμό	59	17,2	17,2	100,0
Total	343	100,0	100,0	

Ε3. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την εύρεση εργασίας των νέων;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ανύπαρκτο βαθμό	2	,6	,6	,6
Μικρό βαθμό	17	5,0	5,0	5,5
Μέτριο βαθμό	49	14,3	14,3	19,8
Μεγάλο βαθμό	141	41,1	41,1	60,9
Πολύ μεγάλο βαθμό	134	39,1	39,1	100,0
Total	343	100,0	100,0	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

Γ.1. Ηλικία

Γ.1.1. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Πίνακας Γ.1. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Residual for a1	,129	343	,000	,912	343	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας Γ.2. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Levene's Test of Equality of Error Variances^a

Dependent Variable: A1. Ηλικία

F	df1	df2	Sig.
32,410	2	340	,000

Tests the null hypothesis that the error variance of the dependent variable is equal across groups.

a. Design: Intercept + B1

Πίνακας Γ.3. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Test Statistics^{a,b}

	A1. Ηλικία
Chi-Square	7,539
df	2
Asymp. Sig.	,023

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: B1. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίσης σας έχει μειώσει την αγοραστική σας δύναμη;

Πίνακας Γ.4. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

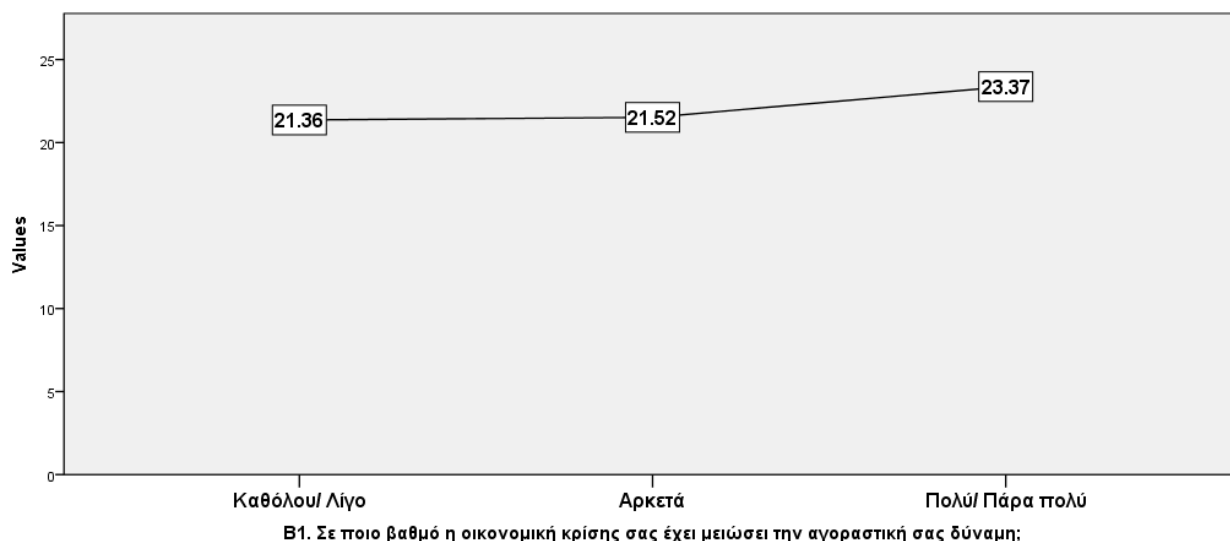
Report

A1. Ηλικία

B1. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίσης σας έχει μειώσει την αγοραστική σας δύναμη;	Mean	N	Std. Deviation
Καθόλου/ Λίγο	21,36	50	2,087
Αρκετά	21,52	141	2,557
Πολύ/ Πάρα πολύ	23,37	152	4,662
Total	22,31	343	3,713

Διάγραμμα Γ.1. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Ηλικία και Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Γ.1.2. Αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Πίνακας Γ.5. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Residual for a1	,150	343	,000	,874	343	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας Γ.6. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Levene's Test of Equality of Error Variances^a

Dependent Variable: A1. Ηλικία

F	df1	df2	Sig.
8,552	2	340	,000

Tests the null hypothesis that the error variance of the dependent variable is equal across groups.

a. Design: Intercept + C1

Πίνακας Γ.7. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Test Statistics^{a,b}

	A1. Ηλικία
Chi-Square	39,794
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;

Πίνακας Γ.8. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

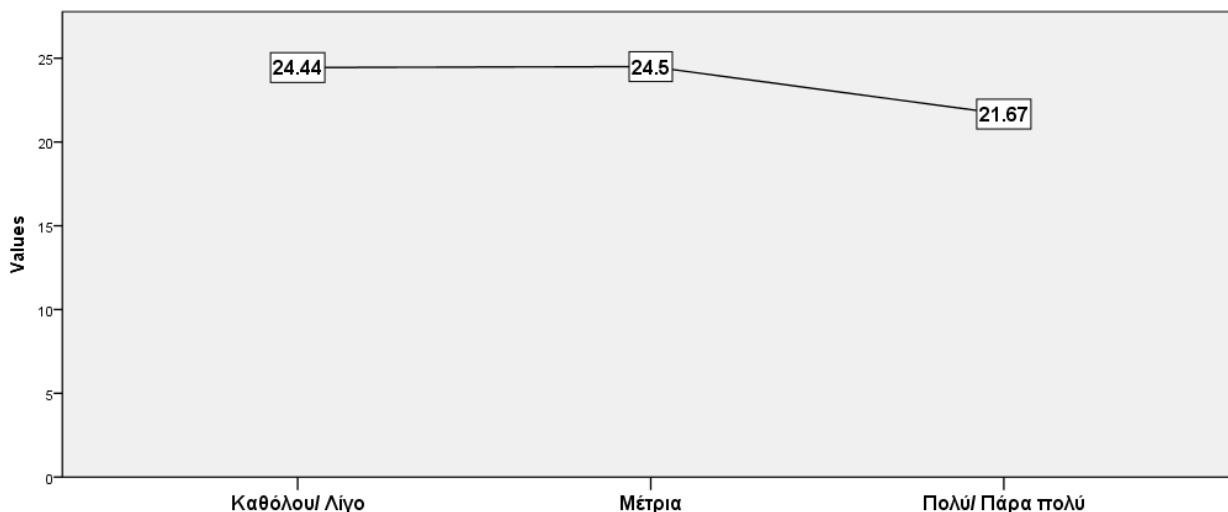
Report

A1. Ηλικία

Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;	Mean	N	Std. Deviation
Καθόλου/ Λίγο	24,44	27	2,991
Μέτρια	24,50	52	4,435
Πολύ/ Πάρα πολύ	21,67	264	3,376
Total	22,31	343	3,713

Διάγραμμα Γ.2. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Ηλικία και Αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;

Γ.1.3. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Πίνακας Γ.9. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Residual for a1	,143	343	,000	,894	343	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας Γ.10. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Levene's Test of Equality of Error Variances^a

Dependent Variable: A1. Ηλικία

F	df1	df2	Sig.
14,399	2	340	,000

Tests the null hypothesis that the error variance of the dependent variable is equal across groups.

a. Design: Intercept + c2

Πίνακας Γ.11. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Test Statistics ^{a,b}	
A1. Ηλικία	
Chi-Square	75,682
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος

Πίνακας Γ.12. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

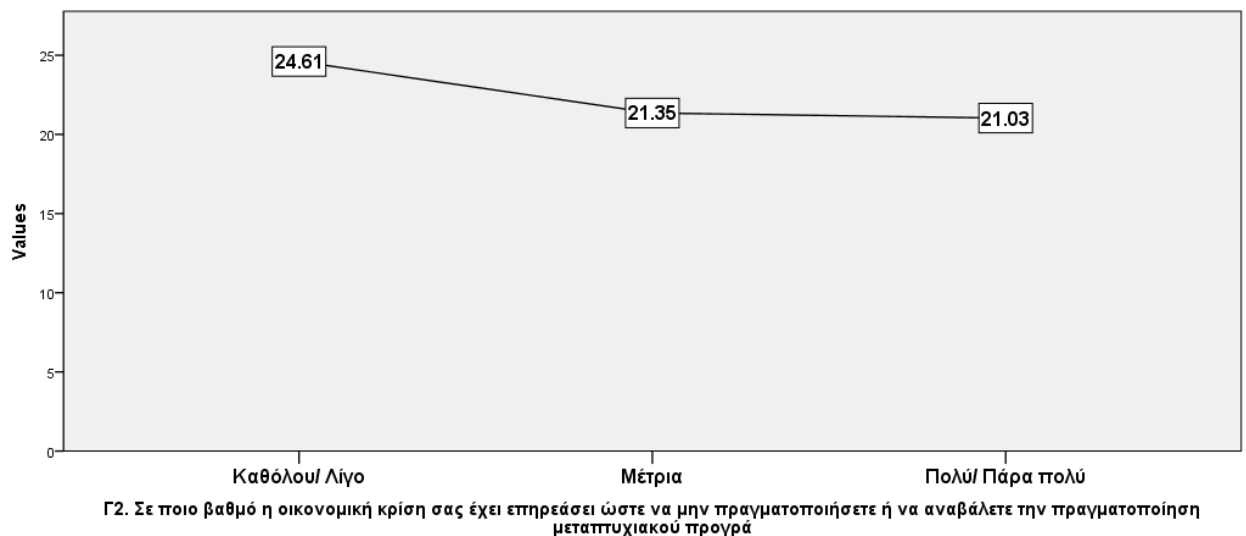
Report

A1. Ηλικία

Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγρά	Mean	N	Std. Deviation
Καθόλου/ Λίγο	24,61	117	4,089
Μέτρια	21,35	68	2,238
Πολύ/ Πάρα πολύ	21,03	158	3,092
Total	22,31	343	3,713

Διάγραμμα Γ.3. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Ηλικία και Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Γ.1.4. Διάθεση για μετανάστευση στο εξωτερικό λόγω οικονομικής κρίσης

Πίνακας Γ.13. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Residual for a1	,173	343	,000	,869	343	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας Γ.14. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Levene's Test of Equality of Error Variances^a

Dependent Variable: A1. Ηλικία

F	df1	df2	Sig.
17,687	2	340	,000

Tests the null hypothesis that the error variance of the dependent variable is equal across groups.

a. Design: Intercept + E2

Πίνακας Γ.15. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Test Statistics^{a,b}

	A1. Ηλικία
Chi-Square	88,475
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: E2. Σε πιο βαθμό είστε διατεθειμένος/ η να μεταναστεύσετε στο εξωτερικό προκειμένου να έχετε περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας;

Πίνακας Γ.16. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

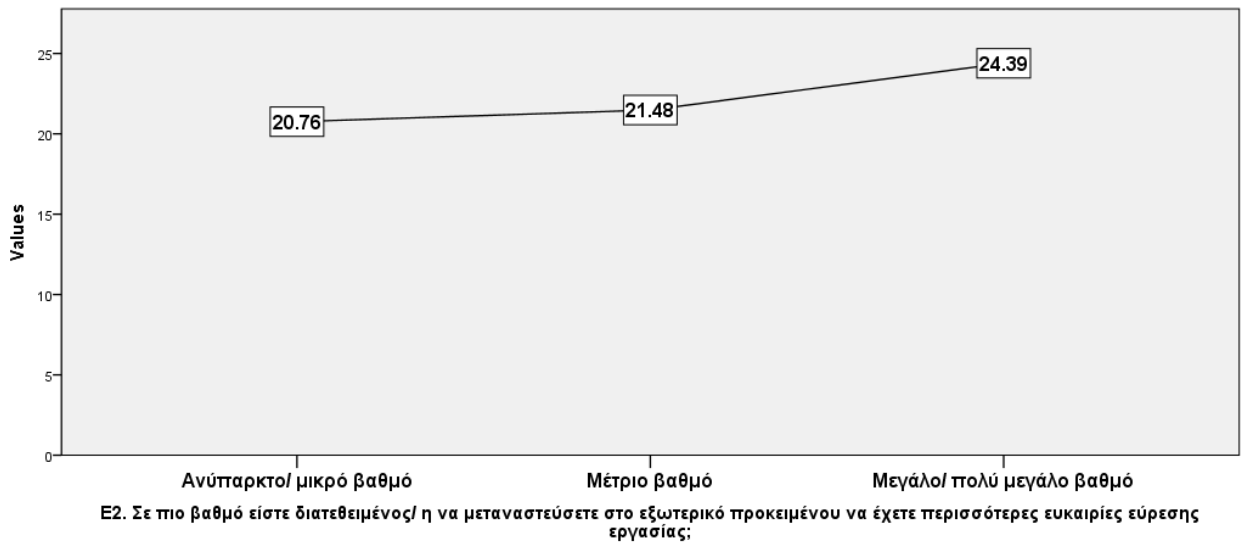
Report

A1. Ηλικία

E2. Σε πιο βαθμό είστε διατεθειμένος/ η να μεταναστεύσετε στο εξωτερικό προκειμένου να έχετε περισσότερες ευκαιρίες εύρεσης εργασίας;	Mean	N	Std. Deviation
Ανύπαρκτο/ μικρό βαθμό	20,76	131	3,370
Μέτριο βαθμό	21,48	81	1,810
Μεγάλο/ πολύ μεγάλο βαθμό	24,39	131	3,959
Total	22,31	343	3,713

Διάγραμμα Γ.4. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αγοραστική δύναμη

Ηλικία και Διάθεση για μετανάστευση στο εξωτερικό λόγω οικονομικής κρίσης

Γ.1.5. Αρνητικός βαθμός οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων

Πίνακας Γ.17. Έλεγχος κανονικότητας των καταλοίπων της ηλικίας

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Residual for a1	,161	343	,000	,898	343	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας Γ.18. Έλεγχος ομοσκεδαστικότητας της ηλικίας για κάθε κατηγορία του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων

Levene's Test of Equality of Error Variances^a

Dependent Variable: A1. Ηλικία

F	df1	df2	Sig.
12,178	2	340	,000

Tests the null hypothesis that the error variance of the dependent variable is equal across groups.

a. Design: Intercept + E3

Πίνακας Γ.19. Έλεγχος συσχέτιση της ηλικίας και του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων

Test Statistics ^{a,b}	
A1. Ηλικία	
Chi-Square	14,586
df	2
Asymp. Sig.	,001

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: E3. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την εύρεση εργασίας των νέων;

Πίνακας Γ.20. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων

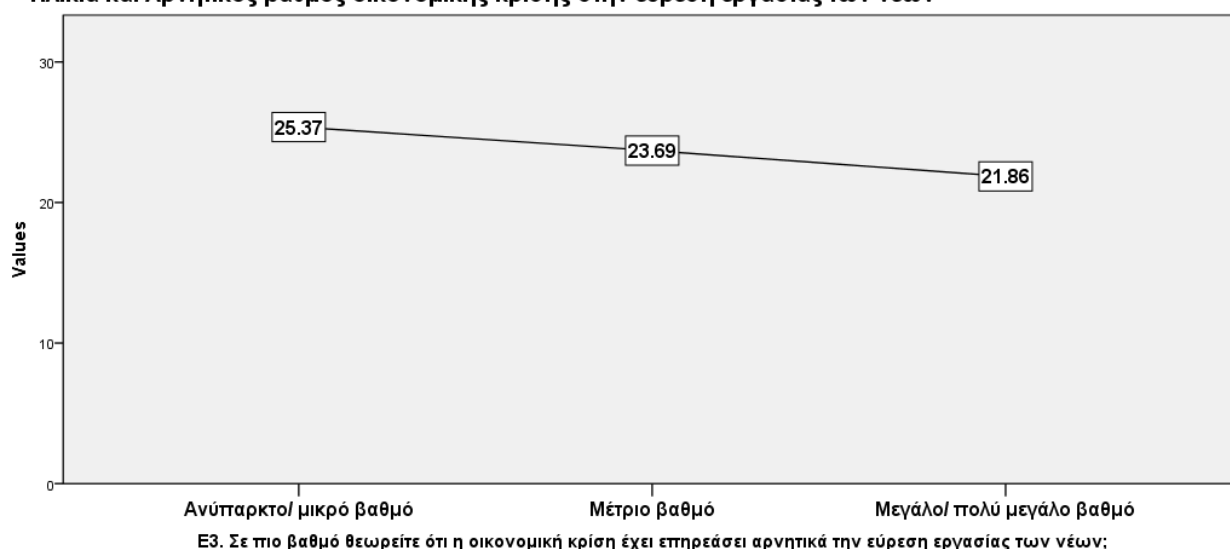
Report

A1. Ηλικία

E3. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την εύρεση εργασίας των νέων;	Mean	N	Std. Deviation
Ανύπαρκτο/ μικρό βαθμό	25,37	19	4,681
Μέτριο βαθμό	23,69	49	4,887
Μεγάλο/ πολύ μεγάλο βαθμό	21,86	275	3,223
Total	22,31	343	3,713

Διάγραμμα Γ.5. Μέσος όρος της ηλικίας για κάθε κατηγορία του αρνητικού βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων

Ηλικία και Αρνητικός βαθμός οικονομικής κρίσης στην εύρεση εργασίας των νέων

Γ.2. Φύλο

Δεν εντοπίστηκαν συσχετίσεις μεταξύ του φύλου και των υπολοίπων μεταβλητών

Γ.3. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Γ.3.1. Αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Πίνακας Γ.21. Έλεγχος συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,273 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	34,835	2	,000
Linear-by-Linear Association	36,232	1	,000
N of Valid Cases	343		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,11.

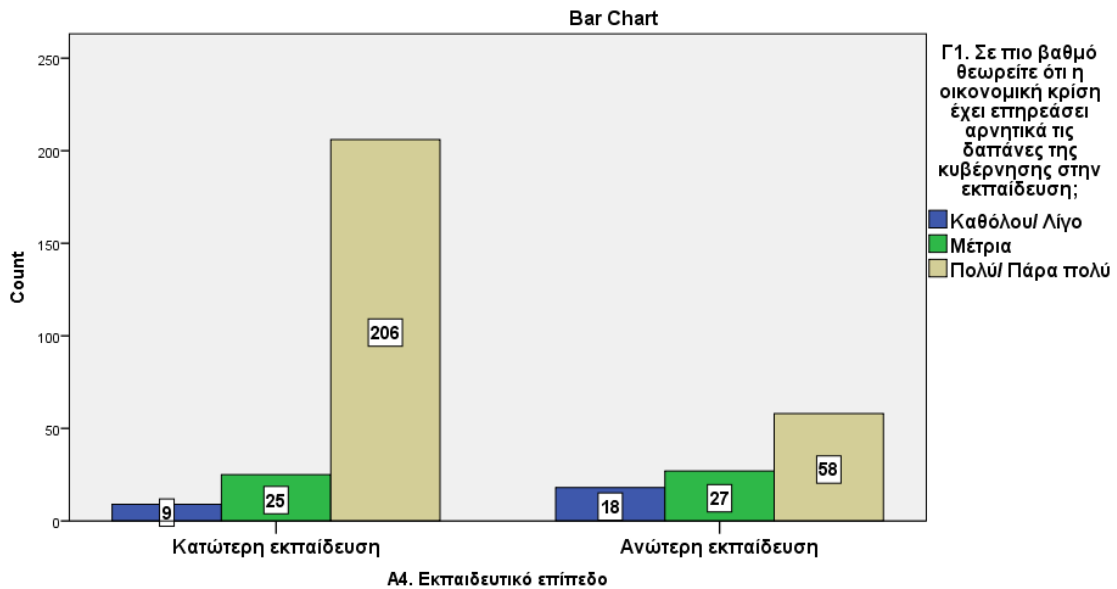
Πίνακας Γ.22. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Crosstab

			Γ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση;			Total
			Καθόλου/ Λίγο	Μέτρια	Πολύ/ Πάρα πολύ	
A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Κατώτερη εκπαίδευση	Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	9 3,8%	25 10,4%	206 85,8%	240 100,0%
	Ανώτερη εκπαίδευση	Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	18 17,5%	27 26,2%	58 56,3%	103 100,0%
Total		Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	27 7,9%	52 15,2%	264 77,0%	343 100,0%

Διάγραμμα Γ.6. Συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες της κυβέρνησης στην εκπαίδευση

Γ.3.2. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Πίνακας Γ.23. Έλεγχος συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	80,553 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	79,944	2	,000
Linear-by-Linear Association	72,666	1	,000
N of Valid Cases	343		

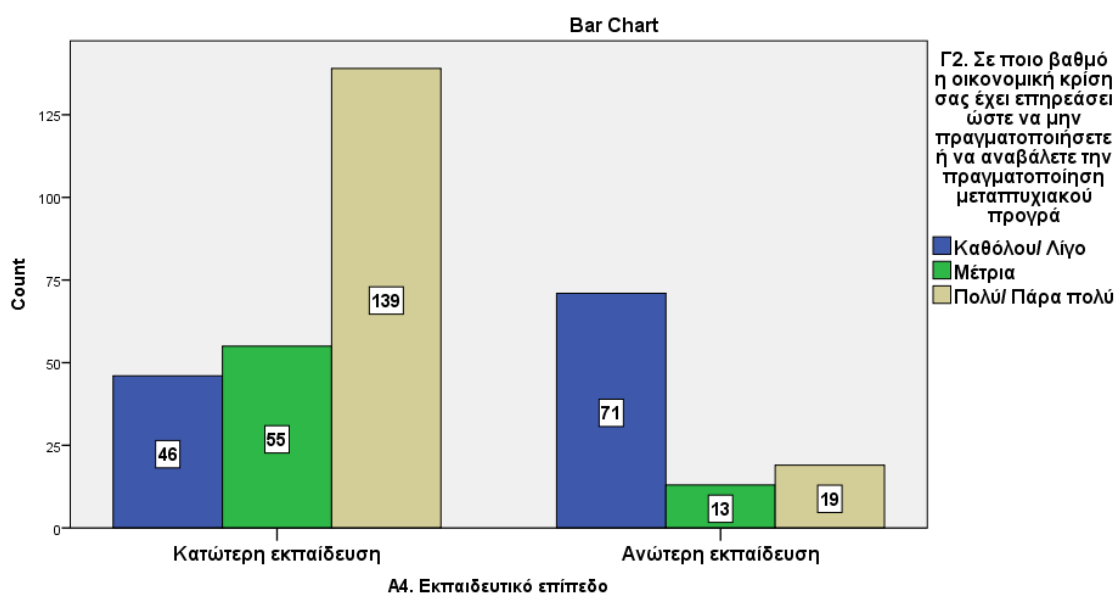
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20,42.

Πίνακας Γ.24. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Crosstab

			Γ2. Σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει ώστε να μην πραγματοποιήσετε ή να αναβάλετε την πραγματοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος			Total
			Καθόλου/ Λίγο	Μέτρια	Πολύ/ Πάρα πολύ	
A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Κατώτερη εκπαίδευση	Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	46 19,2%	55 22,9%	139 57,9%	240 100,0%
	Ανώτερη εκπαίδευση	Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	71 68,9%	13 12,6%	19 18,4%	103 100,0%
Total		Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	117 34,1%	68 19,8%	158 46,1%	343 100,0%

Διάγραμμα Γ.7. Συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην αναβολή μεταπτυχιακού προγράμματος

Γ.3.3. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας

Πίνακας Γ.25. Έλεγχος συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,590 ^a	2	,022
Likelihood Ratio	7,792	2	,020
Linear-by-Linear Association	6,808	1	,009
N of Valid Cases	343		

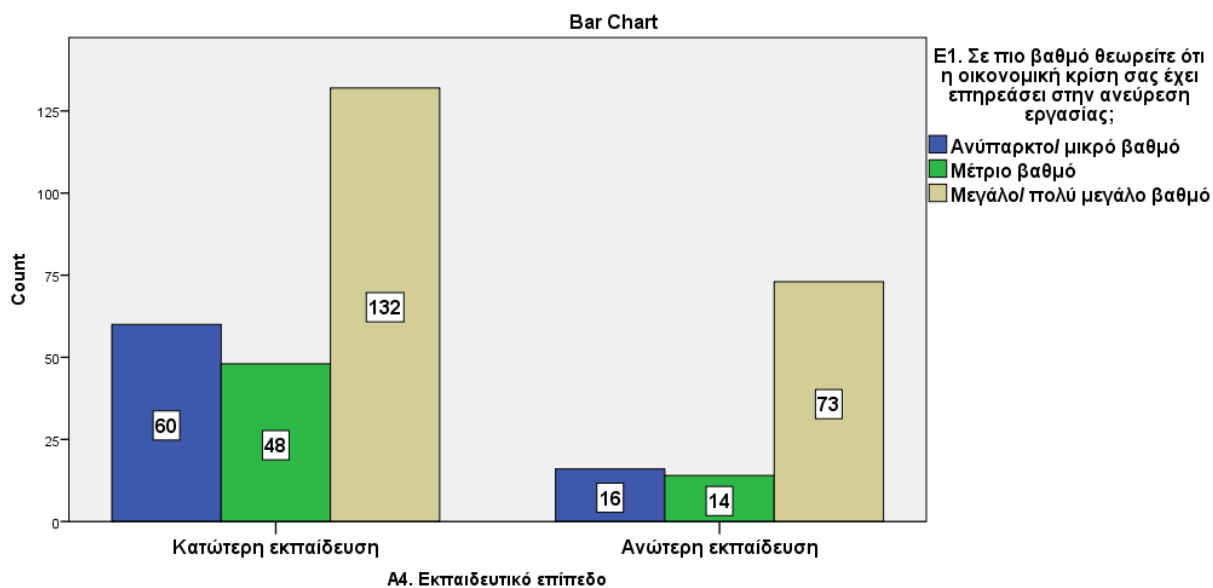
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 18,62.

Πίνακας Γ.26. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας

Crosstab

			Ε1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει στην ανεύρεση εργασίας;			Total
			Ανύπαρκτο/ μικρό βαθμό	Μέτριο βαθμό	Μεγάλο/ πολύ μεγάλο βαθμό	
A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Κατώτερη εκπαίδευση	Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	60 25,0%	48 20,0%	132 55,0%	240 100,0%
	Ανώτερη εκπαίδευση	Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	16 15,5%	14 13,6%	73 70,9%	103 100,0%
Total		Count % within A4. Εκπαιδευτικό επίπεδο	76 22,2%	62 18,1%	205 59,8%	343 100,0%

Διάγραμμα Γ.8. Συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στην ανεύρεση εργασίας

Γ.4. Ετήσιο καθαρό ατομικό εισόδημα

Δεν εντοπίστηκαν συσχετίσεις μεταξύ του ετήσιου καθαρού ατομικού εισοδήματος και των υπολοίπων μεταβλητών.

Γ.5. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα

Γ.5.1. Πιέσεις λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια

Πίνακας Γ.27. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και των πιέσεων λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	74,836 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	81,469	4	,000
Linear-by-Linear Association	34,293	1	,000
N of Valid Cases	250		

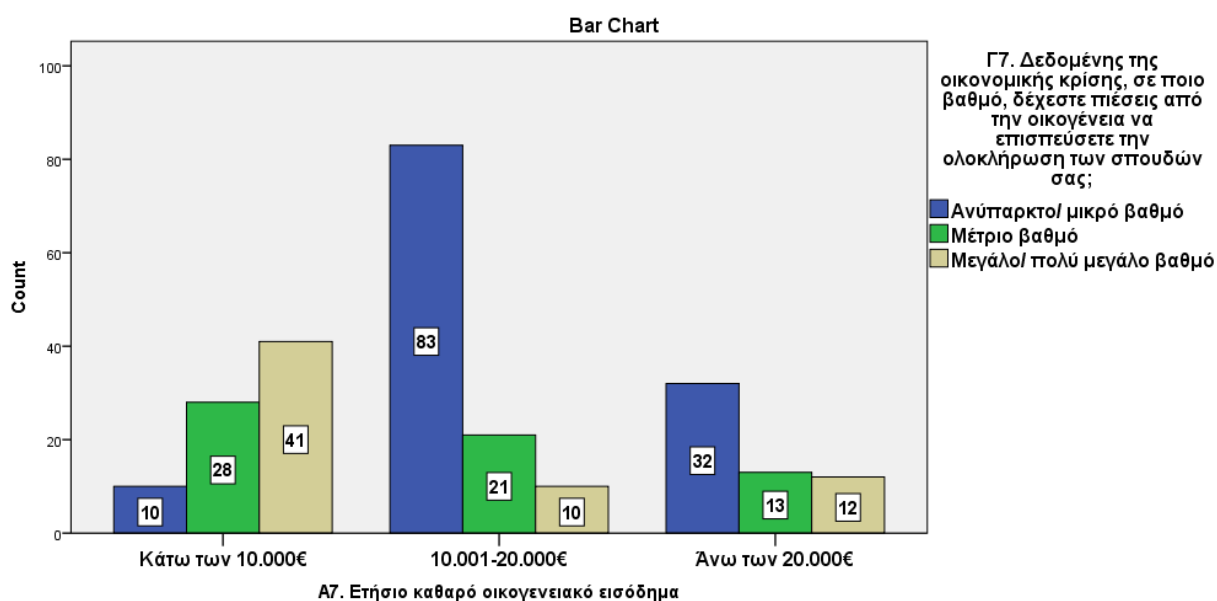
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,14.

Πίνακας Γ.28. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και των πιέσεων λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια

Crosstab

			Γ7. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, σε ποιο βαθμό, δέχεστε πιέσεις από την οικογένεια να επισπεύσετε την ολοκλήρωση των σπουδών σας;			Total
			Ανύπαρκτο/ μικρό βαθμό	Μέτριο βαθμό	Μεγάλο/ πολύ μεγάλο βαθμό	
A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	Κάτω των 10.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	10 12,7%	28 35,4%	41 51,9%	79 100,0%
	10.001-20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	83 72,8%	21 18,4%	10 8,8%	114 100,0%
	Άνω των 20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	32 56,1%	13 22,8%	12 21,1%	57 100,0%
Total	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	125 50,0%	62 24,8%	63 25,2%	250 100,0%	

Διάγραμμα Γ.9. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και των πιέσεων λόγω οικονομικής κρίσης για ολοκλήρωση των σπουδών από την οικογένεια

Γ.5.2. Εργασία παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης

Πίνακας Γ.29. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης

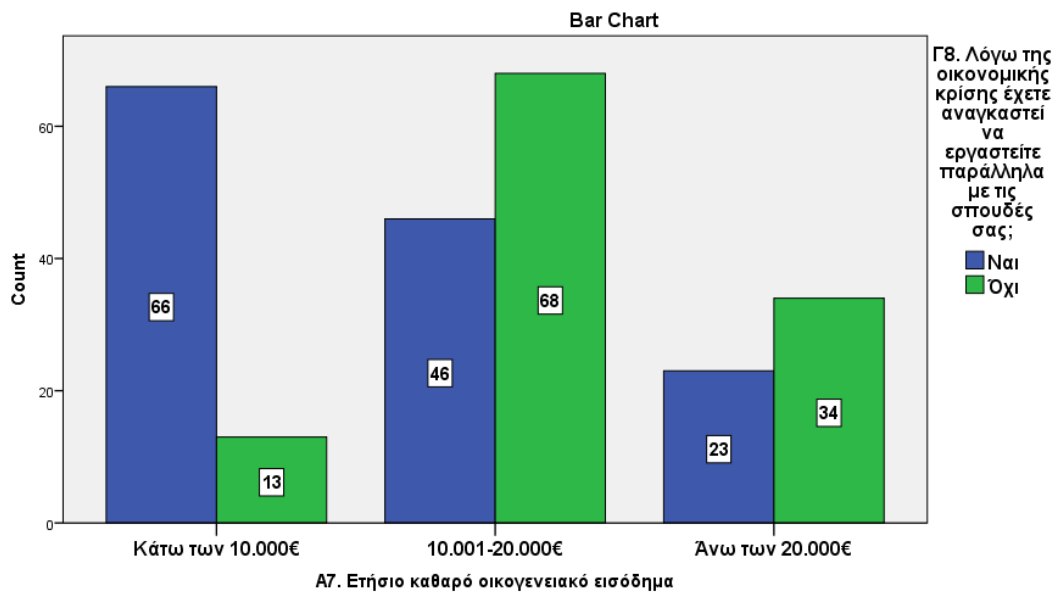
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	40,585 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	43,674	2	,000
Linear-by-Linear Association	28,965	1	,000
N of Valid Cases	250		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 26,22.

Πίνακας Γ.30. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης

			Γ8. Λόγω της οικονομικής κρίσης έχετε αναγκαστεί να εργαστείτε παράλληλα με τις σπουδές σας:		Total
			Ναι	Όχι	
A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	Κάτω των 10.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	66 83,5%	13 16,5%	79 100,0%
	10.001-20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	46 40,4%	68 59,6%	114 100,0%
	Άνω των 20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	23 40,4%	34 59,6%	57 100,0%
Total		Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	135 54,0%	115 46,0%	250 100,0%

Διάγραμμα Γ.10. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και της εργασίας παράλληλα με τις σπουδές λόγω οικονομικής κρίσης

9.5.3. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές

Πίνακας Γ.31. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	75,679 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	77,602	4	,000
Linear-by-Linear Association	60,227	1	,000
N of Valid Cases	250		

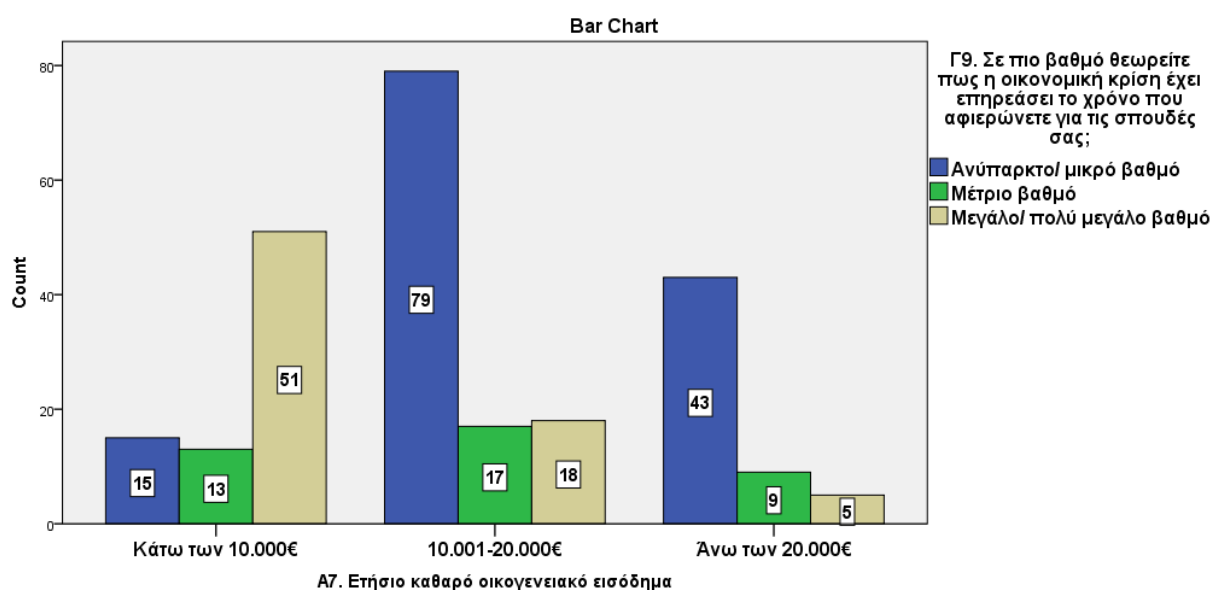
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,89.

Πίνακας Γ.32. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές

Crosstab

			Γ9. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει το χρόνο που αφιερώνετε για τις σπουδές σας;			Total
			Ανύπαρκτο/ μικρό βαθμό	Μέτριο βαθμό	Μεγάλο/ πολύ μεγάλο βαθμό	
A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	Κάτω των 10.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	15 19,0%	13 16,5%	51 64,6%	79 100,0%
	10.001-20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	79 69,3%	17 14,9%	18 15,8%	114 100,0%
	Άνω των 20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	43 75,4%	9 15,8%	5 8,8%	57 100,0%
Total		Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	137 54,8%	39 15,6%	74 29,6%	250 100,0%

Διάγραμμα Γ.11. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης στο χρόνο αφιέρωσης στις σπουδές

Γ.5.4. Βαθμός επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες

Πίνακας Γ.33. Έλεγχος συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	63,106 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	66,170	4	,000
Linear-by-Linear Association	35,327	1	,000
N of Valid Cases	343		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16,09.

Πίνακας Γ.34. Πίνακας συνάφειας μεταξύ του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες

Crosstab

			Δ1. Σε πιο βαθμό θεωρείτε πως η οικονομική κρίση σας έχει επηρεάσει αρνητικά την δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομικές υπηρεσίες			Total
			Ανύπαρκτο/ μικρό βαθμό	Μέτριο βαθμό	Μεγάλο/ πολύ μεγάλο βαθμό	
A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	Κάτω των 10.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	20 18,0%	26 23,4%	65 58,6%	111 100,0%
	10.001-20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	96 63,2%	28 18,4%	28 18,4%	152 100,0%
	Άνω των 20.000€	Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	44 55,0%	15 18,8%	21 26,3%	80 100,0%
Total		Count % within A7. Ετήσιο καθαρό οικογενειακό εισόδημα	160 46,6%	69 20,1%	114 33,2%	343 100,0%

Διάγραμμα Γ.12. Συσχέτιση του ετήσιου καθαρού οικογενειακού εισοδήματος και του βαθμού επηρεασμού της οικονομικής κρίσης σε πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες

